

ΑΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΣΧΥΡΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ
ΕΓΧΩΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΚΑΡΑΝΙΚΑ ΚΩΝ/ΝΑ
ΜΑΚΡΗ ΑΓΑΘΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΣΥΡΡΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2008-2009

ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΣΧΥΡΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ
ΕΓΧΩΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	6
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	10
Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.....	10
1.1. ΤΙ ΟΡΙΖΟΥΜΕ ΩΣ ΧΡΗΜΑ.....	11
1.2. Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ.....	12
1.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ	12
1.4. ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩ.....	17
1.5. ΟΙ «ΠΑΤΕΡΕΣ» ΤΟΥ ΕΥΡΩ.....	19
1.6. Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΤΟΥ	20
1.7. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΘΕΙ ΣΤΑ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.....	24
1.8. ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	27
ΟΝΕ: ΣΗΜΑΣΙΑ -ΣΤΑΔΙΑ- ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ- ΣΤΟΧΟΙ.....	27
2.1. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	28
2.2. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ	30
2.3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΝΕ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ	32
2.4. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΗΣ ΟΝΕ	34
2.5. ΓΙΑΤΙ ΕΓΙΝΕ Η ΟΝΕ	35
2.6. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ	36
2.7. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ.....	37
2.8. ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	39
2.9. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΟΝΕ	40
2.10. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΟΝΕ.....	41
2.11. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΝΕ.....	42
2.12. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΝΕ	45
2.13. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	49
Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΣΧΥΡΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΟΥΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	49
3.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ.....	50
3.2. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	52
3.3. ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	54
3.4. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	55
3.4.1. Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ	58
3.4.2. ΑΕΠ ΚΑΙ Ο ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	60
3.4.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	64
3.4.4. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	77
ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΙΣΧΥΡΟΥ ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	77

4.1. ΧΑΜΗΛΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΛΟΓΩ ΥΨΗΛΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.....	78
4.2. ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΤΙΜΩΝ.....	80
4.3. Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	81
4.4. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	82
4.5. Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΝΔΟ-ΕΕ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	83
4.6. ΠΩΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ;.....	86
4.7. ΠΩΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ	89
4.8. Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	90
4.8.1. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΣΜΑ.....	92
4.9. ΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	95
4.9.1. ΟΙ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	97
4.9.2. ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	99
4.10. ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ	102
4.11. ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΗΜΕΡΑ	105
4.12. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	107
4.13. Η ΝΑΥΤΙΛΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ	110
4.14. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	115
ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΟΝΕ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΗΜΕΡΑ	115
5.2. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ	121
5.3. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ.....	123
5.4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΔΟΛΑΡΙΟΥ.....	125
5.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	128
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	130
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	132
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ.....	132
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ.....	133
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.....	133
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄	139
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄	142

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: Το Χρονοδιάγραμμα Μετάβασης της Ελλάδας στη Ζώνη του Ευρώ.....	17
Πίνακας 2: Οι σημαντικότεροι σταθμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης	28
Πίνακας 3: Οικονομικά και Νομισματικά χαρακτηριστικά της ΟΝΕ στα 3 στάδια	34
Πίνακας 4: Η πορεία της Ελλάδας προς την ΟΝΕ	50
Πίνακας 5: Μακροοικονομικοί δείκτες Ελλάδας και χωρών ΕΕ. περιόδου 1999-2003.....	56
Πίνακας 6: Συγκρίσεις ΓΔΤ Καταναλωτή, περιόδου 2001-2008.....	60
Πίνακας 7: Παραγωγικότητα της εργασίας (% ετήσιες μεταβολές).....	64
Πίνακας 8: Σύνολο Ανέργων ανά τρίμηνο των ετών 1998-2007	70
Πίνακας 9: Πληθυσμός, εργατικό δυναμικό και απασχόληση.....	73
Πίνακας 10: Σύγκριση αύξησης του ΑΕΠ της ΕΕ-27, ΗΠΑ και Ιαπωνίας ετών 1997-2006 ..	85
Πίνακας 11: Το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας την περίοδο 2005-2007.....	97
Πίνακας 12: Οι ελληνικές εξαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές.....	99
Πίνακας 13: Οι ελληνικές εισαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές, 2006-2007.....	100

Διάγραμμα 1: Το σύστημα των στόχων της ONE και της λειτουργικής προσέγγισής τους....	44
Διάγραμμα 2: Οι Επιπτώσεις της ONE στα πλαίσια της ΕΕ.....	45
Διάγραμμα 3: Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ).....	57
Διάγραμμα 4: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ).....	58
Διάγραμμα 5: ΑΕΠ Ελλάδας σε σύγκριση με την ΕΕ.....	61
Διάγραμμα 6: Ρυθμός Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας.....	63
Διάγραμμα 7: Η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες των ετών 2000-2008.....	66
Διάγραμμα 8: Η παραγωγικότητα εργασίας στην Ελλάδα τα έτη 1975-2008.....	67
Διάγραμμα 9: Οι επενδύσεις της Ελλάδας το 2007 σε σύγκριση με τις αντίστοιχες της.....	67
Διάγραμμα 10: Οι συνολικές επενδύσεις της Ελλάδας και της Ευρωζώνης την περίοδο 2004-2007.....	68
Διάγραμμα 11: Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδας & Ευρωζώνης το 2004-2008.....	69
Διάγραμμα 12: Σύνολο ανέργων ανά τρίμηνο ετών 1998-2007.....	70
Διάγραμμα 13: Ποσοστό ανεργίας το 2008 σε Ελλάδα και Ευρώπη.....	71
Διάγραμμα 14: Μηνιαία ανεργία σε Ελλάδα και Ευρωζώνη το 2008.....	73
Διάγραμμα 15: Το ποσοστό Απασχόλησης στην Ελλάδα τα έτη 2003-2007.....	74
Διάγραμμα 16: Εγχώρια ζήτηση και ΑΕΠ ετών 1995-2008.....	101
Διάγραμμα 17: Βαθμός κάλυψης εισαγωγών από εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών την περίοδο 1 ^{ου} τριμήνου 1995-2008.....	102
Διάγραμμα 18: Εθνικοί στόλοι στην ΕΕ ως ποσοστό επί του συνόλου.....	112

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

- Α.Δ.Ε.Δ.Υ: Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημόσιων Υπαλλήλων
ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΤΚ: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση.
ΕΕΔ: Εργατικό Επαγγελματικό Δυναμικό
ΕΚΤ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΝΙ: Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα
ΕΣΚΤ: Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
ΕΣΜΑ: Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας
ΕCOFIN: Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών & Εθνικής Οικονομίας
ΕΣΥΕ: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας
ΙΝΕ- ΓΣΕΕ: Ινστιτούτο Εργασίας- Γενική Συνομοσπονδία Εργαζομένων Ελλάδας
ΙΤΕΠ: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων
ΟΝΕ: Οικονομική Νομισματική Ένωση
ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αυξάνει ένα κράτος την ευημερία των πολιτών του όταν εγκαταλείπει το εθνικό του νόμισμα και υιοθετεί εκείνο μιας ευρύτερης περιοχής; Οι χώρες της ΕΕ που προσχώρησαν στην ΟΝΕ την 1^η Ιανουαρίου του 1999, έχουν δώσει στο παραπάνω ερώτημα θετική απάντηση. Η μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα φέρνει μια σειρά αλλαγών. Στην εργασία μας αυτή σκιαγραφούμε της αλλαγές που προήλθαν στην Ελληνική οικονομία μετά την εισαγωγή του ευρώ. Με συγκριτικούς πίνακες βλέπουμε τι προσφέρει το νέο νόμισμα και τι επιπτώσεις έχει στους οικονομικούς τομείς και κατ' επέκταση στην ευημερία των πολιτών της χώρας μας. Το σημαντικότερο είναι ότι το καινούργιο νόμισμα προσφέρει μεγαλύτερη σταθερότητα στην Ελληνική Οικονομία λόγω της σταθερότητας των τιμών και θέτει τέλος στην αστάθεια της αγοράς συναλλάγματος, με θετικές επιπτώσεις στην αγορά, στο εμπόριο, στον τουρισμό και στις επιχειρήσεις. Επίσης θέτει τη βάση για υγιή δημοσιονομικά οικονομικά.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση για το πότε εμφανίστηκε το χρήμα στον κόσμο, πως εξελίχθηκε και τι ενέργειες έχουν γίνει για να επικρατήσει τελικά το ευρώ στις ημέρες μας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρακολουθούμε την πορεία της ΕΕ προς την ΟΝΕ και τα τρία στάδια που την χαρακτηρίζουν. Εδώ αναφέρουμε τα βασικά τους χαρακτηριστικά (οικονομικά και νομισματικά) καθώς και το γιατί έγινε αυτή η οικονομική και νομισματική ένωση καθώς και τα οφέλη που απορρέουν από ένα κοινό νόμισμα. Όμως για να μπει μία χώρα στην ΟΝΕ προϋποθέτονται ορισμένα κριτήρια σύγκλισης. Τα αναφέρουμε και δείχνουμε ποιοι είναι οι στόχοι της ΟΝΕ και οι επιπτώσεις της στα πλαίσια της Ε.Ε., όπως επίσης και τα οφέλη της στην οικονομία.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση της Ελληνικής πορείας προς την ΟΝΕ και αναλύονται οι επιπτώσεις του ισχυρού ευρώ στους μακροοικονομικούς της δείκτες. Εδώ βλέπουμε την πορεία της οικονομίας σε σχέση όχι μόνο με τα χρόνια που είχαμε το ευρώ αλλά και με την προ ευρώ εποχή.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται τα οφέλη του ισχυρού ευρώ για την οικονομία γενικότερα και για την ελληνική οικονομία ειδικότερα. Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύονται τα οφέλη και οι επιπτώσεις στα χαμηλά επιτόκια λόγω υψηλού βαθμού σταθερότητας των τιμών, στη μείωση του κόστους των συναλλαγματικών συναλλαγών, στο εμπόριο, στις εισαγωγές και εξαγωγές της Ελλάδας, στον τουρισμό και στη ναυτιλία.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρουμε το κόστος που έχει μία Οικονομική και Νομισματική Ένωση, τα κυριότερα σημεία της οικονομική κρίσης σήμερα και τους τρόπους αντιμετώπισής της. Στο τέλος παραθέτουμε τα γενικά συμπεράσματα για την Ελληνική οικονομία, όπως τα βγάλαμε από την μελέτη όλων των στοιχείων στα προηγούμενα κεφάλαια.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ελλάδα έχει ενταχθεί στη ζώνη του ευρώ από την 1^η Ιανουαρίου του 2001. Μέχρι αυτήν την ημερομηνία, η χώρα μας κλυδωνιζόταν από οικονομική αστάθεια και από μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα. Η ζώνη του ευρώ όμως συνιστά έναν ενιαίο οικονομικό χώρο που διέπεται από αυξημένες απαιτήσεις στην παραγωγική διαδικασία. Οι θεμελιώδεις μεταβολές στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών και στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής συνιστούν σημαντικές προκλήσεις για παγιωμένες αντιλήψεις και μεθόδους λειτουργίας, αλλά και ευκαιρίες αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων της ζώνης του ευρώ. Το ευρώ έχει εξελιχθεί σε ισχυρό νόμισμα της ίδιας και μεγαλύτερης εμβέλειας από το δολάριο.

Το νέο νόμισμα σηματοδοτεί μία νέα εποχή για τη χώρα μας και η ενίσχυσή του έχει πολλαπλές επιπτώσεις για την ελληνική οικονομία. Το σημαντικό είναι ότι, από την μέχρι σήμερα πορεία της ελληνικής οικονομίας, το νέο νόμισμα είναι φορέας σταθερότητας. Τα στοιχεία δείχνουν ότι περίοδοι ανόδου της τιμής του ευρώ συνοδεύονται με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Τα δημοσιονομικά παραμένουν σύμφωνα με τα στοιχεία σταθερά και υγιή πληρώντας τα κριτήρια του Μάαστριχτ. Όσον αφορά δε την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας έναντι της Ευρωζώνης, το ευρώ δεν παίζει κανένα ρόλο μιας και είναι το νόμισμα όλων των χωρών της Ευρωζώνης.

Σε αυτή την εργασία προσπαθούμε συγκρίνοντας τα στοιχεία προ της ένταξης της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ μέχρι και το 2008, να δούμε αυτές τις θετικές επιπτώσεις του νέου νομίσματος για την ελληνική οικονομία και πώς το ευρώ είναι ισχυρό για την οικονομία μας. Επίσης επειδή στις ημέρες μας υπάρχει έντονος ο φόβος μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, δίνουμε στοιχεία τόσο για την πορεία της ελληνικής οικονομίας όσο και για το κόστος που έχουμε από το νέο νόμισμα και το κατά πόσο επηρεάζει αυτή η κρίση μία χώρα έχοντας ένα ενιαίο νόμισμα με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να δώσουμε θερμές ευχαριστίες στον καθηγητή μας κ. Σύρρο Νεκτάριο, που μας έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθούμε με αυτό το ενδιαφέρον θέμα και που με τις πολύτιμες υποδείξεις του συντέλεσε στο να διαμορφώσουμε την πτυχιακή μας εργασία που είναι το τελικό στάδιο της ολοκλήρωσης των σπουδών μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

1.1. ΤΙ ΟΡΙΖΟΥΜΕ ΩΣ ΧΡΗΜΑ

«Χρήμα είναι το όργανο για ανταλλαγή πραγμάτων και υπηρεσιών, το οποίο χρησιμεύει ως νόμιμο μέσο πληρωμής. Οποιοδήποτε δε μέσο πληρωμής, το οποίο έχει δημιουργηθεί ως τέτοιο από το νόμο, είναι χρήμα»¹. Εάν δεν είχαμε το χρήμα η ανταλλαγή, η οποία τώρα διευκολύνεται, θα γινόταν με τα είδη που ήταν κάθε φορά προς ανταλλαγή. Αυτός όμως ο τρόπος ήταν και χρονοβόρος και δύσκολος γιατί έπρεπε κάθε φορά που γινόταν ανταλλαγή να καθορίζονταν και οι όροι ανταλλαγής. Αυτή την ανταλλαγή διαδέχθηκε η αγορά και η πώληση. Έτσι όταν κάποιος πουλάει παίρνει χρήματα- το τίμημα- και κατόπιν χρησιμοποιεί πάλι το χρήμα για να αγοράσει πράγματα.

[Δεδομένου ότι οι ανάγκες προκύπτουν φυσικά, οι κοινωνίες δημιουργούν ένα συναλλακτικό μέσο όταν δεν υπάρχει κανένα. Έτσι τα χρήματα Fiat (χρήματα εξουσιοδότησης) είναι μια σχετικά σύγχρονη εφεύρεση. Μια κεντρική αρχή δημιουργεί ένα νέο αντικείμενο χρημάτων που έχει την ελάχιστη εγγενή αξία. Η χρήση του κοινού των χρημάτων υπάρχει μόνο επειδή η κεντρική αρχή εξουσιοδοτεί την αποδοχή των χρημάτων κάτω από την ποινική ρήτρα του νόμου. Σε περιπτώσεις όπου το κοινό χάνει την πίστη στα χρήματα εξουσιοδότησης, υπάρχουν λίγα μια κεντρική αρχή μπορούν να κάνουν για να αποτρέψουν την υιοθέτηση άλλων αντικειμένων χρημάτων από την κοινωνία]².

Συμπερασματικά λοιπόν μπορούμε να πούμε ότι η αξία των χρημάτων προκύπτει καταρχάς από τη χρησιμότητα του χρήματος ως μέσο ανταλλαγής, δηλαδή υιοθετείται αρχικώς για να απλοποιήσει τις συναλλαγές σε μια οικονομία ανταλλαγής. Εντούτοις αυτή η χρησιμότητά του εξαρτάται από την αναγνώριση της αγοραστικής του αξίας. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι αυτές οι δύο πτυχές των χρημάτων είναι αλληλοεξαρτώμενες.

«Το βασικό χαρακτηριστικό του χρήματος είναι η αποδοχή του σαν τέτοιο μέσο συναλλαγών εκείνων που «πιστεύουν» στην ανταλλακτική του αξία. Ετυμολογικά το νόμισμα σχετίζεται με τις λέξεις «νόμος» και «νομίζω» (Αριστοτέλης, Τμήμα 1.4, Κεφάλαιο 1)³. Έτσι το νόμισμα δίνει το ακριβές νόημα για να καθορίσουμε τι είναι χρήμα. Είναι κάτι που εμείς πιστεύουμε πως έχει αξία ή που μας έπεισε κάποιος ότι έχει. Επίσης είναι κάτι που επιβάλλεται από το νόμο για να το χρησιμοποιούμε ως μοναδικό μέσο ανταλλαγής στο εμπόριο.

¹ Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Δρανδάκης Π., Εκδοτικός Οργ. «ΦΟΙΝΙΞ», τ. ΚΔ', σελ. 699-700.

² www.el.wikipedia.org, (11-02-09, 11:10).

³ Σημειώσεις Σύρρος Νεκτάριος (2008).

1.2. Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Παρότι το χρήμα ασκεί, ίσως, το σημαντικότερο ρόλο στη ζωή μας, δεν γνωρίζουμε ακόμη πολλά για την εμφάνισή του και την ιστορική του εξέλιξη. Τα ίδια τα χρήματα είναι από μόνα τους ένα λιγιστό αγαθό. Όμως το χρήμα θεωρείται μια από τις σπουδαιότερες ανακαλύψεις του ανθρώπου, ίσως η τρίτη κατά σειρά μετά την ανακάλυψη της φωτιάς και του τροχού και διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη ζωή των ανθρώπων. Οι κοινωνίες μπορεί και να παρέμειναν στο στάδιο της υπανάπτυξης, χωρίς την ανακάλυψη του χρήματος. Το χρήμα δεν ανακαλύφθηκε σε κάποια συγκεκριμένη στιγμή και σε κάποια συγκεκριμένη χώρα με τη μορφή που έχει σήμερα, αλλά πέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης προτού φτάσει στη σημερινή του μορφή.

Ο άνθρωπος στην αρχαιότητα κατάλαβε από νωρίς ότι δεν μπορούσε να ζει μόνος του και για το λόγο αυτό οργάνωσε τη ζωή του ζώντας κατά ομάδες. Αργότερα δημιουργήθηκε και η πρώτη κοινωνία με τη μορφή της πόλης-κράτους και σταδιακά άρχισαν να διέπουν τη καθημερινότητά του οι νόμοι για την καλύτερη συμβίωση με τους άλλους ανθρώπους. Αρχικά λοιπόν, χρησιμοποιούσε μόνο τα αγαθά αυτά, τα οποία μπορούσε να παράγει ο ίδιος. Στη συνέχεια όμως και καθώς οι ανάγκες του μεγάλωναν, άρχισε να χρησιμοποιεί αγαθά που είχαν παράγει τα άλλα μέλη της κοινωνίας όπου διαβίωνε.

Έτσι λοιπόν, «στην αρχαιότητα οι άνθρωποι κατά τις συναλλαγές τους είχαν καθιερώσει το ανταλλακτικό σύστημα βάσει του οποίου ο παραγωγός ενός προϊόντος αντάλλαζε τα επιπλέον προϊόντα με προϊόντα άλλου παραγωγού και άλλης κατηγορίας»¹. Από αυτό εξάγεται και το συμπέρασμα ότι το χρήμα πρέπει να περιέχει εν εαυτώ την πραγματική του αξία. Φυσικά αυτή η ανταλλαγή ήταν χρονοβόρα και τοπικώς περιορισμένη και είχε ως αποτέλεσμα την ακανόνιστη κυκλοφορία των ανταλλασσόμενων προϊόντων.

1.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ

Όσο πιο πολύπλοκη γίνονταν η κοινωνική οργάνωση της ζωής των ανθρώπων κατά την αρχαιότητα, τόσο μεγαλύτερη ήταν και η ανάγκη καθορισμού κάποιων συγκεκριμένων αξιών ανταλλαγής. Με αυτές τις αξίες μπορούσαν να γίνουν ανταλλαγές πολύ διαφορετικών μεταξύ τους προϊόντων και υπηρεσιών. Οι πρώτες λοιπόν σταθερές αξίες ήταν τα πολύτιμα

¹ Σημειώσεις Σύρρος Νεκτάριος, (2008).

μέταλλα, τα εργαλεία και τα σιτηρά που ήταν βασικό προϊόν διατροφής, ανταλλαγής και εμπορίου. [α πρώτα αντικείμενα που η αξία τους ήταν εικονική και χρησιμοποιήθηκαν σαν χρήματα ήταν τα κοχύλια. Η αρχή έγινε στην αρχαία Κίνα. Στα κοχύλια φαίνεται ότι χρωστάνε τα νομίσματα το στρογγυλό τους σχήμα. Στην Κίνα έγιναν και τα πρώτα μεταλλικά νομίσματα από μέταλλα χωρίς ιδιαίτερη αξία. Τα νομίσματα αυτά είχαν και τρύπες στη μέση και μπορούσε κάποιος να τα δένει μεταξύ τους.

[Η μυθολογία αναφέρει ότι ο Δίας, μια φορά κι έναν καιρό, τιμώρησε την Ήρα και την έδωσε την με μια χρυσή αλυσίδα μεταξύ ουρανού και γης. Η Ήρα, με τη βοήθεια του Ηφαίστου, έσπασε τη χρυσή αλυσίδα και απελευθερώθηκε. Λέγεται ότι όλος ο χρυσός που βρίσκεται στη γη (που αποτελεί έναν περίπου ενιαίο κύβο 20 μ³) προέρχεται από τα κομμάτια αυτής της χρυσής αλυσίδας, που έπεσαν από τον ουρανό. Ίσως λόγω σε αυτόν τον μύθο, ο χρυσός χρησιμοποιήθηκε στην αρχαία Ελλάδα μόνο στους ναούς, τάφους και κοσμήματα και δεν υπάρχει οποιοδήποτε αρχαίο ελληνικό χρυσό νόμισμα, μέχρι περίπου το 390 π.Χ., όταν ο Έλληνας βασιλιάς Φίλιππος ο 2ος της Μακεδονίας εξέδωσε τα πρώτα χρυσά νομίσματα. Τα πρώτα χρυσά νομίσματα στην ιστορία εκδόθηκαν από το Λύδιο βασιλιά Κροίσο, περίπου το 560 π.Χ.

Σύμφωνα με άλλους μύθους, οι εφευρέτες των χρημάτων ήταν η Δημοδίκη (ή Ερμοδίκη) από την Κύμη (σύζυγος του Μίδα), ο Λύκος (γιος του Πανδίου του 2ου και πρόγονος των Λυκίων) και ο Εριχθόνιος, από τη Λυδία ή τη Νάξο.

Τα πρώτα ελληνικά νομίσματα κατασκευάστηκαν αρχικά από χαλκό, κατόπιν από σίδηρο και αυτό επειδή ο χαλκός και ο σίδηρος ήταν ισχυρά υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή όπλων]¹.

[Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι τα πρώτα νομίσματα κόπηκαν στη Λυδία της Μ. Ασίας τον 7ο π.Χ. αιώνα και ήταν κατασκευασμένα από μίγμα χρυσού και αργύρου. Έναν αιώνα περίπου μετά, η δραχμή ως λέξη, νόμισμα και αξία επιβάλλεται στην Ελλάδα από τον βασιλιά του Άργους Φεΐδωνα, που επιλέγει να αντικαταστήσει με αυτή το νόμισμα του οβολού. Η δραχμή παίρνει το όνομά της από το ρήμα «δράττομαι», που σημαίνει «πιάνω σφιχτά την ποσότητα που χωράει στην παλάμη μου». Στην παλάμη χωρούσαν έξι οβολοί, γι' αυτό εξάλλου και η «ισοτιμία» του νέου νομίσματος καθορίστηκε ως 1δρχ./6 οβολούς]².

[Η βασική αυτή νομισματική μονάδα (το 1/100 της μνας), που κατασκευαζόταν αρχικά από χρυσό και άργυρο, αργότερα, έως το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου,

¹ www.el.wikipedia.org, 11-02-09, 11:10.

² www.papaki.panteion.gr/teuxos9/draxmi1.htm, 11-02-09, 11:45.

κατασκευαζόταν από κράμα χαλκού και νικελίου. Παράλληλα όμως στην αρχαιότητα ήταν και μέτρο βάρους ίσο «προς δράγμα κόκκων». Μία δραχμή ισοβαρούσε με 72 κόκκους]¹.

[Έτσι ο βασιλιάς Φείδων του Άργους άλλαξε τα νομίσματα από το σίδηρο σε ένα μάλλον άχρηστο και διακοσμητικό μέταλλο, το ασήμι, και, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, αφιέρωσε μερικά από τα νομίσματα σιδήρου που έμειναν (που ήταν στην πραγματικότητα ράβδοι σιδήρου) στο ναό της Ήρας. Ο βασιλιάς Φείδων έπλασε τα ασημένια νομίσματα στην Αίγινα, στο ναό της θεάς της φρόνησης και του πολέμου Αθηνάς Αφαιάς, και χάραξε τα νομίσματα με μια Χελώνα, η οποία χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα ως σύμβολο της κεφαλαιοκρατίας. Τα νομίσματα Χελώνες ήταν το πρώτο μέσο ανταλλαγής που δεν υποστηρίχτηκε από ένα πραγματικό αγαθό αξίας. Έγιναν αποδεκτά ευρέως και χρησιμοποιήθηκαν ως διεθνές μέσο ανταλλαγής μέχρι τις ημέρες του Πελοποννησιακού Πολέμου, όταν η Αθηναϊκή δραχμή τα αντικατέστησε]². [Οι ελληνικές δραχμές της εποχής απεικονίζουν παραστάσεις-σύμβολα των διαφόρων πόλεων-κρατών. Η Αίγινα επιλέγει τη θαλάσσια χελώνα, η Κόρινθος τους πώλους (μικρά άλογα), ενώ η Αθήνα τιμά την προστάτρια θεά της πόλης, Αθηνά. Η αθηναϊκή δραχμή του 5^{ου} π.Χ αιώνα απεικονίζει στην μία όψη το κεφάλι της θεάς Αθηνάς και στην άλλη το ιερό πτηνό γλαύκα.

Οι αθηναϊκές δραχμές, γνωστές ως ασημένιες «κουκουβάγιες», κυριάρχησαν στον αρχαίο κόσμο για 600 περίπου χρόνια. Μέσα στο πέρασμα των αιώνων η αθηναϊκή δραχμή έδωσε την σκυτάλη σε εκατοντάδες άλλες νομισματικές μονάδες, που εισήγαγαν οι κατά καιρούς ηγέτες, βασιλιάδες, αυτοκράτορες και κατακτητές.

Όσο περνούσαν τα χρόνια, ο άνθρωπος ισχυροποιούσε την εξουσία του στον κόσμο και την εμπιστοσύνη του στο εαυτό του, πράγμα που αποτυπώνεται και στα νομίσματα με αποκορύφωμα εκείνα των ελληνιστικών χρόνων, που τη θέση των ολύμπιων θεών παίρνει ο Αλέξανδρος και κατόπιν οι εστεμμένοι στρατιώτες του. Όλες οι πόλεις κράτη, τα ελληνιστικά βασίλεια και οι αυτοκρατορίες, όπως η περσική και η ρωμαϊκή έδωσαν μεγάλη σημασία στην κοπή των νομισμάτων τους.

Αυτοί οι λαοί έκοψαν τα πρώτα νομίσματα και χρησιμοποίησαν πολύτιμα μέταλλα, χρυσό, ασήμι και χαλκό διακοσμημένα με παραστάσεις θεών και βασιλιάδων, σε αντίθεση με τα κινέζικα νομίσματα που ήταν από μέταλλα χωρίς ιδιαίτερη αξία. Έτσι αυτά τα πρώτα ελληνικά νομίσματα, καθώς και των Περσών και των Ρωμαίων ήταν τα ίδια πολύτιμα]³.

¹ Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργαν. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.25.

² www.el.wikipedia.org, (11-02-09, 11:10).

³ www.moneyinfo.gr, (11-02-09, 11:20.)

Βέβαια η χρηματική αξία των νομισμάτων προέκυπτε και συνεχίζει να προκύπτει από την αξία του μετάλλου από το οποίο είναι κατασκευασμένο. Έτσι μία χρυσή λίρα έχει σαφώς πολύ μεγαλύτερη αξία από ένα χάλκινο νόμισμα. Η αξία όμως κάθε μετάλλου προκύπτει καθαρά από την διαθεσιμότητα του (έτσι αν ο χρυσός βρισκόταν σε τεράστιες ποσότητες και παντού στον πλανήτη μας, θα είχε πιθανότατα μηδενική ή έστω πολύ μικρή αξία).

[Κατά τις περιόδους του Βυζαντίου, του Μεσαίωνα, των Σταυροφοριών και της Αναγέννησης, οι Έλληνες συναλλάσσονταν με διάφορα ξενόφερτα νομίσματα ή ακόμα και με προϊόντα, ενώ στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στη χώρα μας οι συναλλαγές γίνονταν με τα τουρκικά γρόσια.

Πρώτο νόμισμα της νεώτερης Ελλάδας υπήρξε ο φοίνικας, που έκοψε ο Ιωάννης Καποδίστριας, κυβερνήτης από το 1827-1831. Το όνομα και η παράσταση του νέου νομίσματος είχαν έντονο συμβολικό και μυστικιστικό χαρακτήρα. Στη μία όψη θα εμφανιζόταν ο μυθικός φοίνικας με το σήμα του σταυρού πάνω από το κεφάλι του, δεξιά του ηλιακές ακτίνες και η κυκλική επιγραφή «Ελληνική Πολιτεία» και από την άλλη θα έφερε, μεταξύ κλαδιών ελιάς και δάφνης, την κυκλική επιγραφή «Κυβερνήτης Ι. Α. Καποδίστριας» και χρονολογία. Ο Φοίνικας, το πουλί που ξαναγεννιέται από τις στάχτες του, υπήρξε έμβλημα της Φιλικής Εταιρείας και υποδήλωνε την αναγέννηση της Ελλάδας, ενώ ο σταυρός υπογράμμισε ότι αυτό συνέβη με τη βοήθεια του Θεού¹.

Μετά την εγκαθίδρυση της μοναρχίας του Όθωνα, ο Φοίνικας αντικαθίσταται από την δραχμή, η οποία εισήχθη από τον Καποδίστρια με το Βασιλικό Διάταγμα της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1833, και διαιρέθηκε σε 100 λεπτά². [Το νόμισμα της οθωνικής περιόδου αναζητά την ονομασία του στην αρχαιότητα, όπως η νέα Ελλάδα αναζητά τις ρίζες και την ταυτότητά της στο αρχαίο παρελθόν.

Η δραχμή άρχισε να επιβάλλεται στις εγχώριες συναλλαγές, καθώς απαγορεύτηκε ρητά η αποδοχή τουρκικών νομισμάτων από τα δημόσια ταμεία. Το νέο ελληνικό νομισματικό σύστημα ήταν στη σύλληψη διμεταλλικό, προέβλεπε δηλαδή την κυκλοφορία χρυσών και αργυρών νομισμάτων, όμως στην πράξη δεν κυκλοφόρησαν παρά ελάχιστα χρυσά νομίσματα.

Την 31^η Ιουλίου 1829 η Εθνοσυνέλευση ενέκρινε την ίδρυση του Εθνικού Νομισματοκοπείου της Ελλάδος στην Αίγινα και η 1^η Οκτωβρίου 1829 ορίστηκε ως πρώτη

¹ www.papaki.panteion.gr/teuxos9/draxmi2.htm, (11-02-09, 11:45.)

² Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. Λιβάνη, σελ.26.

μέρα κυκλοφορίας του νέου νομίσματος. Το νομισματικό σύστημα σταδιακά επεκτάθηκε, και το 1841, μετά από πολυετείς προσπάθειες, ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα]¹.

Από το 1868, οπότε η Ελλάδα προσχώρησε στη Λατινική Νομισματική Ένωση, πήρε ως βάση το χρυσό γαλλικό φράγκο και κόπηκαν χρυσά νομίσματα των 5, των 10, των 20, των 50 και των 100 χρυσών δραχμών².

[Από το 1841 έως και το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα στο νόμισμα της δραχμής αποτυπώνονται διάφορες παραστάσεις με σύμβολα αρχαιοελληνικά, ενώ από κανένα νόμισμα δεν έλειπε η αναγραφή «Ελληνική Δημοκρατία». Η νέα δραχμή που κάνει την εμφάνισή της το 1954 με την κεφαλή του βασιλιά Παύλου στην μία όψη και τον βασιλικό θυρεό στην άλλη, θα σηματοδοτήσει μια εικοσαετή περίοδο νομισματικής σταθερότητας και χαμηλού πληθωρισμού. Την περίοδο της βασιλείας του Παύλου (1948-1964) η Ελλάδα δείχνει θερμό ενδιαφέρον για την είσοδο στην υπό δημιουργία Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπογράφοντας τις σχετικές συμβάσεις. Αυτό αποτυπώνεται στα νομίσματα, όταν το 1960 κόβεται το αργυρό 20δραχμο: πάνω του χαράσσεται η αρπαγή της Ευρώπης, ως άμεση αναφορά στο αρχαίο ελληνικό παρελθόν, αλλά και -για πρώτη φορά- στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό του ελληνικού κράτους. Την περίοδο της δικτατορίας (1967-1973) ο βασιλικός θυρεός αντικαταστάθηκε από το Φοίνικα, σε μια προσπάθεια να τονιστεί το «δημοκρατικό» στοιχείο του πολιτεύματος και κυκλοφορεί μια σειρά νομισμάτων με αρχαίες παραστάσεις. Με την παλινόρθωση της Δημοκρατίας κυκλοφορούν νομίσματα όλων των τύπων και όλων των εποχών και είναι εν τέλει το 1976 και το 1978 που κόβονται τα νομίσματα της Ελληνικής Δημοκρατίας. Οι παραστάσεις στις κύριες όψεις των νομισμάτων της εποχής μπορούν να χωριστούν σε τρεις θεματικούς κύκλους: αρχαίοι, ήρωες του 1821 και μοτίβα αρχαίων νομισμάτων. Χρειάστηκε πάντως να περάσουν αρκετά χρόνια από το 1974 για να αποτυπωθεί σε κέρμα η Βουλή των Ελλήνων. Αυτό συνέβη μόλις το 1994, με την κοπή αναμνηστικών νομισμάτων για τα 150 χρόνια από το Σύνταγμα του 1843-44. Τα τελευταία ελληνικά κέρματα κόβονται ενόψει της ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων και αναπαριστούν αθλητικά γεγονότα]³.

¹ www.papaki.panteion.gr/teuxos9/draxmi2.htm, (11-02-09, 11:45.)

² Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.26.

³ www.papaki.panteion.gr/teuxos9/draxmi2.htm, (11-02-09, 11:45.)

1.4. ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩ

Πίνακας 1: Το Χρονοδιάγραμμα Μετάβασης της Ελλάδας στη Ζώνη του Ευρώ

16.03.1998	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ένταξη της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ΜΣΙ/1 με κεντρική ισοτιμία 375 δρχ. προς την ecu
01.01.1999	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργείται το Ευρώ: υπάρχει σε λογιστική μορφή. Η δραχμή εντάσσεται στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ΜΣΙ/2 με κεντρική ισοτιμία έναντι του ευρώ 353,109 δρχ.(±15%).
2000	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Νέα κεντρική ισοτιμία της δραχμής στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών 1ευρώ=340,750 δρχ.(± 15%). ▪ Απόφαση για την ένταξη της δραχμής στη ζώνη του ευρώ (19.06.2000).
01.01.2001	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Με την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ κλειδώνεται η ισοτιμία της δραχμής με το ευρώ. ▪ Η δραχμή είναι πλέον υποδιαίρεση του ευρώ. ▪ Οι τιμές των προϊόντων αναγράφονται προοδευτικά και στα δύο νομίσματα. ▪ Οι συναλλαγές γίνονται σε δραχμές. Μπορούν να ανοιχθούν λογαριασμοί και να γίνουν συναλλαγές και σε ευρώ, αλλά σε λογιστική μορφή.
Από 01.01.2001	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έναρξη της κυκλοφορίας των χαρτονομισμάτων και των κερμάτων ευρώ και σταδιακή απόσυρση της δραχμής.
Από 01.01.2002	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Το ευρώ και η δραχμή συνυπάρχουν για περίοδο δύο μηνών, όπου μετά το πέρας αυτής οι συναλλαγές γίνονται αποκλειστικά σε ευρώ.

ΠΗΓΗ: Θεοδωρόπουλος Π. Θεόδωρος, (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ Α.Ε, σελ. 32-33.

[Το εθνικό μας νόμισμα, η δραχμή, αποτέλεσε ένα από τα κατεξοχήν σύμβολα της Ελληνικής ταυτότητας για πάρα πολλούς αιώνες. Το εθνικό νόμισμα αποτελεί ένα θεσμοθετημένο σύμβολο εμπιστοσύνης του κράτους και διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία των αγορών και της οικονομίας γενικότερα. Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότερες χρηματοοικονομικές κρίσεις συνδέονται με την εξασθένηση ή την κατάρρευση της συναλλαγματικής ισοτιμίας (π.χ. οι χρηματοοικονομικές κρίσεις των Ασιατικών χωρών και της Ρωσίας το 1997-1998 σηματοδοτήθηκαν από μεγάλες υποτιμήσεις των εθνικών νομισμάτων)]¹.

Ωστόσο, ο τελευταίος «ιστορικός σταθμός» για τη δραχμή θα είναι η απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής της ΕΕ, όπου η δραχμή, με ισοτιμία 340,750 έναντι του ευρώ, θα «επιβιώσει» μέχρι την 1/1/2002, ημερομηνία που θα την αντικαταστήσει το ευρώ. Από εκεί

¹ Περιοδικό «ΠΙΕΜΠΤΟΥΣΙΑ», Τσομόκος Π. Δ., τεύχος 13, Δεκέμβριος 2003-Μάρτιος 2004, σελ. 78.

και πέρα θα χρησιμοποιείται μόνο για συλλεκτικούς λόγους, όπως γινόταν με τους οβολούς όταν αντικαταστάθηκαν από τη δραχμή. Στον παραπάνω Πίνακα 1 βλέπουμε όλη την πορεία της Ελλάδας για την μετάβασή της στη Ζώνη του Ευρώ.

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι [μεταξύ της δραχμής (στην προ Χριστού εποχή κυκλοφορίας της) στη κυκλοφορία της μέχρι το 2002 και τη σταδιακή αντικατάστασή της από το ευρώ, συναντάμε κάποιες ομοιότητες, τηρουμένων βέβαια των αναλογιών:

- 1) Η δραχμή αντικατέστησε τους οβολούς, όπως αυτή αντικαταστάθηκε από το ευρώ.
- 2) Όπως τα νομίσματα του ευρώ θα έχουν από τη μία όψη ένα χαρακτηριστικό της χώρας όπου θα κυκλοφορούν, έτσι συνέβαινε και με τη δραχμή. Στην Αττική στη μια όψη απεικονιζόταν παράσταση της Αθηνάς και γλαύκα. Στην Αίγινα η δραχμή είχε για παράσταση μια χελώνα, ενώ στην Κόρινθο τον Πήγασο. Άλλη παράσταση δηλαδή για κάθε πόλη- κράτος.
- 3) Οι υποδιαίρεσεις και τα νομίσματα του ευρώ είναι οχτώ: το ένα λεπτό, τα δύο λεπτά, τα πέντε λεπτά, τα δέκα λεπτά, τα είκοσι λεπτά, 50 λεπτά, το 1 ευρώ, τα 2 ευρώ. Με βάση τη δραχμή στην αρχαία εποχή είχαμε: τη δραχμή, το δίδραχμο, το τρίδραχμο. Το τετράδραχμο. Το εξάδραχμο, το οκτάδραχμο, το δεκάδραχμο και το δωδεκάδραχμο]¹.

Από την 1/1/2002 λοιπόν, το ευρώ έχει μπει στη ζωή μας. Αλλά τι είναι ευρώ;

Το ευρώ είναι το ενιαίο νόμισμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και συγκεκριμένα είναι το νόμισμα των δεκαπέντε (αρχικά ένδεκα) χωρών της Ευρωζώνης από την 1η Ιανουαρίου 1999. Για πρώτη φορά από την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ένα κοινό νόμισμα τέθηκε σε τόσο ευρεία κυκλοφορία στη Γηραιά Ήπειρο. (Στο Παράρτημα Β', παρουσιάζονται αναλυτικά οι προσπάθειες δημιουργίας ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος, από την αρχαιότητα έως τις ημέρες μας). Το ευρώ σχεδιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση για να αντιμετωπίσει με δυναμισμό την παγκοσμιοποίηση. Ήδη το δολάριο ΗΠΑ κυριαρχεί για μισό αιώνα στις διεθνείς συναλλαγές. Επίσης καλές επιδόσεις είχαν τις προηγούμενες δεκαετίες και το γερμανικό μάρκο, η βρετανική στερλίνα, το ιαπωνικό γεν και το γαλλικό φράνκο. Όμως οι Ευρωπαίοι είχαν διασκορπίσει τις νομισματικές δυνάμεις τους και το γεγονός αυτό τους έφερνε σε μειονεκτική θέση, σε μια περίοδο αυξημένου διεθνούς ανταγωνισμού.

Η απόφαση σχετικά με τη θέσπιση του ενιαίου νομίσματος αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπογράφηκε στο Μάαστριχ. Το σύνολο

¹ Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.25-26.

των Ευρωπαίων πολιτών προσδοκούσε τότε ότι το ενιαίο νόμισμα οφείλει και πρέπει να είναι αντάξιο των μέχρι σήμερα προσπαθειών τους για δημοσιονομική εξυγίανση και νομισματική σταθερότητα. Το ευρώ αποτελεί μοχλό οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και σύμβολο οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας και δικαιοσύνης¹.

Η επίσημη συντομογραφία του Ευρώ είναι "EUR". Έχει καταχωρηθεί στο Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και θα χρησιμοποιείται για όλους τους επιχειρηματικούς, χρηματοπιστωτικούς και εμπορικούς σκοπούς, με τον ίδιο τρόπο που χρησιμοποιούνται σήμερα οι όροι FRF (γαλλικό φράγκο), DEM (γερμανικό μάρκο) GBR (αγγλική στερλίνα), BEF (Βελγικό φράγκο)².

1.5. ΟΙ «ΠΑΤΕΡΕΣ» ΤΟΥ ΕΥΡΩ

[Το ευρώ είναι το αποτέλεσμα της φαντασίας και της αποφασιστικής προσπάθειας κάποιων ανθρώπων που θεωρούνται τώρα πια ως οι "πατέρες" του καινούριου νομίσματος.

Ως εμπνευστής της ιδέας ενός κοινού νομίσματος θεωρείται ο Πιέρ Βερνέρ, πρώην πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου και γεννημένος το 1913. Το 1970 συντάσσει μια έκθεση με την οποία βάζει τα θεμέλια του κοινού νομίσματος: Προτείνει μια νομισματική ένωση της οποίας βασικά χαρακτηριστικά είναι ένα ενιαίο νόμισμα, μια κοινή νομισματική πολιτική και μια επίσης κοινή κεντρική τράπεζα.

Η πρόωση του σχεδίου συνεχίζεται με τον Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν, ο οποίος εξελέγη πρόεδρος της Γαλλίας το 1974 και τον Χέλμουτ Σμιτ που έγινε καγκελάριος της Γερμανίας τρία χρόνια αργότερα. Αυτό το γαλλο-γερμανικό "ζευγάρι" έγινε η ψυχή της Ευρώπης και, τον Απρίλιο του 1978, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κοπεγχάγη, δέχεται την ιδέα για ένα κοινό Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα. Στις 13 Μαΐου 1979 γεννιέται το ECU (European Currency Unit).

Στο μεταξύ, ένα άλλο "ζευγάρι" παίρνει την ευθύνη για να προχωρήσει η ιδέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ο Φρανσουά Μιτεράν και ο Χέλμουτ Κολ, πεπεισμένοι και οι δύο για την αναγκαιότητα μιας πιο ενισχυμένης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης.

¹ Θεοδωρόπουλος Π. Θεόδωρος, (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ Α.Ε, σελ. 27.

² www.fourtounis.gr, (3-1-09, 18:55).

Ο Φρανσουά Μιτεράν συμπεριλαμβάνει το θέμα του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος στο προεκλογικό του πρόγραμμα για την επανεκλογή του το 1988. Από τη στιγμή που υπογράφηκε η συνθήκη του Μάαστριχτ, το 1992, ο Μιτεράν παίρνει την απόφαση να υποβάλει το κείμενο για έγκριση από τους Γάλλους πολίτες. Κερδίζει το στοίχημα κι αποδεικνύεται ότι έπραξε σωστά.

Σθεναρός υποστηρικτής των "Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης" και "πατέρας της γερμανικής ενοποίησης", ο καγκελάριος Κολ χρησιμοποιεί τη δύναμη της πειθούς του για να σπρώξει τους Γερμανούς, που μέχρι πρότινος, ήταν κολλημένοι στο μάρκο τους, σύμβολο της "αναγεννημένης" τους ταυτότητας μετά την πτώση του ναζισμού. Εγκατέλειψε την πολιτική αυτή μετά από μια αποτυχία του να επανεκλεχθεί, τρεις μήνες πριν τον ερχομό του καινούριου νομίσματος.

Το ευρώ οφείλει πολλά και στον Γάλλο Ζακ Ντελόρ, πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 1985 μέχρι το 1995, που κατάφερε να μεταδώσει έναν ενθουσιασμό στην ιδέα της Κοινής Ευρώπης. Δημιουργός της κοινής αγοράς το 1993 και του σχεδίου για ένα κοινό νόμισμα, προτείνει το 1985, μπροστά στους ενθουσιώδεις βουλευτές, την ιδέα μιας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθετεί το 1989 την έκθεση του στην οποία αναγράφονται όλες οι αρχές για μια οικονομική και νομισματική ένωση. Ως παιδαγωγός, παλεύει για να γίνει η Ευρώπη «μια πραγματική ομοσπονδία πριν το τέλος της χιλιετίας».

Μια άλλη προσωπικότητα σημάδεψε με τη σφραγίδα της το κοινό ευρωπαϊκό νομισματικό σχέδιο: ο Τ.Βάγκελ, υπουργός Οικονομικών της Γερμανίας από το 1989 έως το 1998. Θέτει το όνομα του νέου νομίσματος, αρνούμενος τον όρο "Ecu", ο οποίος είχε ωστόσο γραφτεί στη συνθήκη του Μάαστριχτ, κάτι το πολύ παράξενο για τη γερμανική νοοτροπία, σύμφωνα με τον ίδιο. Θέτει επίσης, μαζί με το Χέλμουτ Κολ, τη Φρανκφούρτη ως την έδρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας]¹.

1.6. Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΤΟΥ

Η ονομασία του «ευρώ» εγκρίθηκε κατά τη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης (15-16 Δεκεμβρίου 1995). Εκεί οι Ευρωπαίοι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων

¹ www.ert.gr, (12-02-09, 12:00.)

συμφώνησαν να δώσουν το όνομα ΕΥΡΩ, ουσιαστικό το οποίο είναι άκλιτο. Το ευρώ υποδιαιρείται σε 100 μέρη και το όνομα κάθε υποδιαίρεσης είναι «λεπτό». [Το συγκεκριμένο όνομα, που θα είναι το ίδιο για όλα τα κράτη - μέλη ανεξάρτητα αν προφέρεται διαφορετικά, προτιμήθηκε από οποιοδήποτε άλλο, με το σκεπτικό ότι αυτό αποδίδει καλύτερα την κοινή ταυτότητα της Ευρώπης και επιπλέον δεν υπάρχει περίπτωση σύγχυσης με κάποιο από τα υπάρχοντα νομίσματα είτε στα κράτη-μέλη είτε σε άλλες χώρες που κάποια στιγμή θα ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση]¹.

Ο «νονός» του νέου ονόματος, όπως είπαμε και παραπάνω είναι ο Τ. Βάγκελ. Εδώ αξίζει να ειπωθεί ότι αρχικά ο Βάγκελ ζήτησε το νέο νόμισμα να ονομαστεί δραχμή, προς τιμή του αρχαιότερου νομίσματος της Ευρώπης. Όμως η πρότασή του δεν έγινε δεκτή.

[Το γραφικό σύμβολο του ευρώ (€) έχει εμπνευστεί από το ελληνικό γράμμα έψιλον και παραπέμπει στο πρώτο γράμμα της λέξης «Ευρώπη». Οι παράλληλες γραμμές, οι οποίες τέμνουν το € αντιπροσωπεύουν τη σταθερότητα του ενιαίου-κοινού νομίσματος.

Η διαδικασία επιλογής των κατάλληλων σχεδίων για τα τραπεζογραμμάτια του ευρώ (€) άρχισε το 1995, όταν το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, επέλεξε δύο θέματα για τις σειρές των τραπεζογραμματίων του ευρώ: «Εποχές και ρυθμοί της Ευρώπης» και ένα αφηρημένο/μοντέρνο θέμα.

Το Φεβρουάριο του 1996 προκηρύχθηκε διαγωνισμός σχεδίου, στον οποίο σχεδιαστές τραπεζογραμματίων που είχαν οριστεί από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλήθηκαν να σχεδιάσουν μια σειρά από επτά τραπεζογραμματίων (5, 10, 20, 50, 100, 200 και 500 ευρώ) χρησιμοποιώντας ένα ή και τα δύο από τα παραπάνω θέματα. Το Δεκέμβριο του 1996 ανακοινώθηκε το τελικό αποτέλεσμα του διαγωνισμού. Τα προκριθέντα σχέδια ανήκαν στον Robert Kalina από την Εθνική Τράπεζα της Αυστρίας, και είχαν εμπνευστεί από το θέμα «Εποχές και ρυθμοί της Ευρώπης».

Από τη στιγμή που τελειοποιήθηκαν τα σχέδια μπορούσε να αρχίσει η μετατροπή τους σε πραγματικά τραπεζογραμμάτια. Φυσικά, τα τραπεζογραμμάτια πρέπει να είναι κάτι περισσότερο από απλά κομμάτια χαρτιού με καλαίσθητα σχέδια. Για το λόγο αυτό ήταν απαραίτητο να ενσωματωθούν χαρακτηριστικά ασφαλείας τα οποία θα συμβάλουν στην εύκολη αναγνώριση των γνήσιων τραπεζογραμματίων από το κοινό, καθώς και από τους ταμίες στις τράπεζες και τις μηχανές που δέχονται χαρτονομίσματα. Έπρεπε επίσης να διενεργηθούν τεχνικοί έλεγχοι στο μελάνι και στο χαρτί, για παράδειγμα, ώστε να

¹ www.flashfiles.flash.gr, (12-02-09, 13:06.)

εξασφαλιστούν η ανθεκτικότητα των τραπεζογραμματίων και η ομοιομορφία στην παραγωγή τους.

Την άνοιξη του 1999 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ενέκρινε τις τελικές τεχνικές προδιαγραφές. Όλες οι προπαρασκευαστικές εργασίες είχαν πια ολοκληρωθεί κι έτσι μπορούσε να ξεκινήσει η εκτύπωση των τραπεζογραμματίων του ευρώ.

Στα τραπεζογραμμάτια του ευρώ απεικονίζονται αρχιτεκτονικοί ρυθμοί που αντιστοιχούν σε επτά περιόδους της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ιστορίας- κλασικός, ρωμανικός, γοτθικός, αναγεννησιακός, μπαρόκ και ροκοκό, αρχιτεκτονική χάλυβα και υάλου, μοντέρνα αρχιτεκτονική του 20^{ου} αιώνα-, ενώ δίνεται έμφαση σε τρία βασικά αρχιτεκτονικά στοιχεία: παράθυρα, πύλες και γέφυρες.

Τα παράθυρα και οι πύλες την εμπρόσθια όψη κάθε τραπεζογραμματίου συμβολίζουν το ανοιχτό πνεύμα- την ευρύτητα πνεύματος-, καθώς και το πνεύμα συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να συμπληρωθεί το σχέδιο, στην οπίσθια όψη των τραπεζογραμματίων απεικονίζεται μια γέφυρα, μιας συγκεκριμένης εποχής, χαρακτηριστική της αντίστοιχης εποχής της ευρωπαϊκής πολιτισμικής εξέλιξης. Είναι σύμβολο επικοινωνίας μεταξύ των λαών της Ευρώπης και μεταξύ της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου. Αυτές οι γέφυρες κυμαίνονται από πρώιμες κατασκευές μέχρι τις πρωτοποριακές κρεμαστές γέφυρες της σύγχρονης εποχής. Επίσης, εμφανίζονται και δώδεκα αστέρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία συμβολίζουν το δυναμισμό και την αρμονία της σύγχρονης Ευρώπης.

Πρέπει να ειπωθεί ότι τα σχέδια αυτά συμβολίζουν την αρχιτεκτονική κληρονομιά της Ευρώπης και δεν αναπαριστούν κανένα από τα υπάρχοντα μνημεία¹.

Υπάρχουν 7 χαρτονομίσματα ευρώ. Διαφορετικών χρωμάτων και μεγεθών αντιστοιχούν σε 500, 200, 100, 50, 20, 10 και 5 ευρώ. Τα τραπεζογραμμάτια είναι ομοιόμορφα σε ολόκληρη τη ζώνη ευρώ • σε αντίθεση με τα κέρματα και δεν θα έχουν εθνική όψη. Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι [σε ορισμένες χώρες, όπως π.χ. στη Γερμανία, κυκλοφόρησαν εθνικά τραπεζογραμμάτια μεγάλης αξίας που έπρεπε να αντικατασταθούν από αντίστοιχης αξίας τραπεζογραμμάτια ευρώ. Έτσι για το λόγο αυτό αποφασίστηκε η παραγωγή τραπεζογραμματίων ευρώ μεγάλης αξίας]². Επίσης σε κάθε χαρτονόμισμα η λέξη «ευρώ» αναγράφεται με τη Λατινική και την Ελληνική γραφή, δηλ. «EURO» και «ΕΥΡΩ».

[Άλλα κύρια χαρακτηριστικά των τραπεζογραμματίων είναι:

¹ www.politis.com.cy, (29-12-08, 11:00.)

² www.bankofgreece.gr/euro/EuroFaqEL.asp., (3-1-09, 20:00.)

- ❖ Η σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πρόσθιο μέρος των τραπεζογραμματίων.
- ❖ Τα αρχικά της εκδοτικής Αρχής (της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας) στις πέντε γλωσσικές παραλλαγές -BCE, ECB, EZB, EKT, EKP- οι οποίες καλύπτουν και τις έντεκα επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ❖ Η υπογραφή του προέδρου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, δίπλα στα αρχικά της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας]¹.

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι έχει δοθεί επισταμένη προσοχή στις δυσχέρειες των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Οι οδηγίες σχετικά με την παραγωγή του ευρωνομίσματος περιλαμβάνουν ειδικά χαρακτηριστικά που θα επιτρέπουν σε τυφλούς και άτομα με μειωμένη όραση να διακρίνουν μεταξύ των διαφόρων τραπεζογραμματίων και κερμάτων σε ευρώ. Για το λόγο αυτό έχουν ενσωματωθεί ορισμένα στοιχεία για διευκόλυνσή τους. Για παράδειγμα το κάθε κέρμα της σειράς έχει διαφορετική στεφάνη.

Τα οκτώ κέρματα του ευρώ διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το μέγεθος, το βάρος, το υλικό, το χρώμα και το πάχος. Επιπλέον κάθε κέρμα έχει την μία όψη του κοινή και την άλλη όψη του κάθε κράτος- μέλος την κοσμεί με τα δικά του σύμβολα. Ανεξάρτητα όμως από τι σύμβολο έχει το κάθε κέρμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα κράτη-μέλη. Για παράδειγμα, ένας Ισπανός πολίτης θα μπορεί να αγοράσει έναν καφέ στην Ελλάδα χρησιμοποιώντας ένα κέρμα με την παράσταση του βασιλιά της Ισπανίας. Η κοινή όψη των κερμάτων αντιπροσωπεύει το χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με φόντο εγκάρσιες γραμμές όπου εμφανίζονται τα αστέρια της ευρωπαϊκής σημαίας. [Τα κέρματα των 1, 2 και 5 λεπτών δίνουν έμφαση στη θέση της Ευρώπης στον κόσμο, ενώ τα κέρματα των 10, 20 και 50 λεπτών παρουσιάζουν την Ένωση ως σύνολο εθνών. Τα κέρματα 1 και 2 ευρώ περιγράφουν την Ευρώπη χωρίς σύνορα. Τα τελικά σχέδια συμφωνήθηκαν τον Ιούλιο 1997, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ]².

Ιδιαίτερη προσοχή έχει δοθεί στην παραγωγή των κερμάτων με τις μεγαλύτερες ονομαστικές αξίες (1 και 2 ευρώ), με στόχο την προστασία έναντι της παραχάραξης. Όμως το εξελιγμένο δίχρωμο σχέδιό τους καθώς και τα γράμματα γύρω από τη στεφάνη του κέρματος των 2 ευρώ καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την παραχάραξή τους³.

¹ Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.28-33.

² www.politis-news.com., (29-12-08, 11:00.)

³ Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.28-33.

1.7. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΘΕΙ ΣΤΑ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

[Στα τραπεζογραμμάρια ευρώ έχουν ενσωματωθεί ποικίλα χαρακτηριστικά ασφαλείας, ώστε να είναι εύκολη η αναγνώριση της γνησιότητάς τους. Τα χαρακτηριστικά αυτά δημοσιοποιήθηκαν στις 30 Αυγούστου 2001, δηλ. ήδη τέσσερις μήνες πριν από την έναρξη της κυκλοφορίας του ευρώ. Τα τραπεζογραμμάρια ευρώ εκτυπώνονται σε χαρτί από βαμβακερές ίνες, το οποίο τους προσδίδει μοναδική υφή. Ορισμένα μέρη στο πρόσθιο τμήμα του τραπεζογραμματίου εκτυπώνονται ανάγλυφα, ώστε το τραπεζογραμμάτιο να είναι αναγνωρίσιμο με την αφή. Επίσης όλα τα τραπεζογραμμάρια ευρώ έχουν ταινία ασφαλείας και υδατογράφημα που διακρίνονται απέναντι στο φως.

Υπάρχουν όμως και ορισμένα πρόσθετα χαρακτηριστικά ασφαλείας. Έτσι, τη διαπίστωση της γνησιότητας των τραπεζογραμματίων των 5, 10 και 20 ευρώ διευκολύνουν η λωρίδα ελάσματος και η ιριδίζουσα λωρίδα, ενώ τα τραπεζογραμμάρια των 50, 100, 200 και 500 ευρώ διαθέτουν μελάνη μεταβλητού χρωματισμού και τμήμα ελάσματος. Αναλυτικότερη περιγραφή των χαρακτηριστικών ασφαλείας των τραπεζογραμματίων ευρώ παρέχεται από το ενημερωτικό φυλλάδιο για το κοινό που διατίθεται στα πλαίσια της Ενημερωτικής Εκστρατείας Ευρώ 2002.

Γενικά, είναι καλό να ελέγχουμε τα τραπεζογραμμάρια που έρχονται στα χέρια μας. Ο έλεγχος γίνεται εύκολα, γρήγορα, έχει ενδιαφέρον και μπορεί να μας προφυλάξει από δυσάρεστες εκπλήξεις]¹.

1.8. ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

1) Νόμισμα ενός σεντς:

Στην «ελληνική» όψη του νομίσματος της μικρότερης υποδιαίρεσης του ευρώ, απεικονίζεται η πλώρη και το μέσο αρχαίας τριήρους, πολεμικού σκάφους που υπήρξε το μεγαλύτερο όπλο για την ελληνική κυριαρχία στη Μεσόγειο τα αρχαία χρόνια. Η αξία του με τα σημερινά δεδομένα είναι 3,4075 δρχ.

¹ www.bankofgreece.gr/euro/EuroFaqEL.asp, (3-1-09, 20:00.)

2) Νόμισμα 2 σεντς:

Την εποχή της ελληνικής επανάστασης και τη συμβολή του εμπορικού στόλου των ελληνικών νησιών στην απελευθέρωση, τιμά το νόμισμα των 2 σεντς, με την απεικόνιση εμπορικού τρικάρταρου του 19ου αι. Τα πλοία αυτά μετατράπηκαν σε πολεμικά για τις ανάγκες του Αγώνα, πετυχαίνοντας σπουδαίες νίκες και συμβάλλοντας σημαντικά στην εγκαθίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Η αξία του νομίσματος είναι 6,815 δρχ.

3) Νόμισμα 5 σεντς:

Στο νόμισμα αυτό απεικονίζεται ένα δεξαμενόπλοιο, σημαία του πρώτου παγκοσμίως εμπορικού στόλου, που υπήρξε από τους στυλοβάτες της ελληνικής οικονομίας. Η αξία του σύμφωνα με την κεντρική ισοτιμία είναι 17,0375 δρχ.

4) Νόμισμα 10 σεντς:

Ο Ρήγας Φεραίος απεικονίζεται στη δεύτερη πλευρά του νομίσματος των 10 σεντς. Η αξία του είναι 34,075 δρχ.

5) Νόμισμα 20 σεντς:

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο πρώτος Κυβερνήτης του σύγχρονου ελληνικού κράτους, αλλά και προγενέστερα ο ουσιαστικός πολιτικός ηγέτης της Ελληνικής Επανάστασης και ο σημαντικότερος διπλωμάτης της Ελλάδας εκείνη την περίοδο, κοσμεί το νόμισμα των 20 σεντς. Η αξία του φτάνει τις 68,150 δρχ.

6) Νόμισμα 50 σεντς:

Τον Ελευθέριο Βενιζέλο, τον Κρητικό πολιτικό που οδήγησε την Ελλάδα στην επανάκτηση της Ηπείρου, της Μακεδονίας, της Θράκης και των νησιών του Αιγαίου, αλλά και πολέμησε για την απελευθέρωση της Κρήτης και την επανένωσή της με την κυρίως Ελλάδα, απεικονίζει το νόμισμα των 50 σεντς, η αξία του οποίου είναι σύμφωνα με την κεντρική ισοτιμία 170,375 δρχ.

7) Νόμισμα 1 ευρώ:

Η μονάδα του νέου νομίσματος της ευρωζώνης, απεικονίζει στην ελληνική πλευρά της νόμισμα της αρχαίας Αθήνας την κουκουβάγια. Το νόμισμα αυτό ήταν ίσως το ισχυρότερο της εποχής του σε όλη τη Μεσόγειο. Η αξία του είναι 340,75 δρχ.

8) Νόμισμα 2 ευρώ:

Την αρπαγή της Ευρώπης από τον Δία, μεταμορφωμένο σε ταύρο, απεικονίζει το μεγαλύτερο σε αξία (681,5 δρχ.) νέο νόμισμα. Πρόκειται για έναν από τους γνωστότερους ελληνικούς μύθους της αρχαιότητας, σύμφωνα με τον οποίον ο Δίας πήρε αυτή τη μορφή για να μπορέσει να κλέψει την Ευρώπη, προκειμένου να συνευρεθεί μαζί της.

Στο παράρτημα Α' παρατίθεται πρόταση κανονισμού (ΕΚ) του συμβουλίου για ορισμένες διατάξεις σχετικές με την καθιέρωση του ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΟΝΕ: ΣΗΜΑΣΙΑ -ΣΤΑΔΙΑ- ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ- ΣΤΟΧΟΙ

2.1. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι σημαντικότεροι σταθμοί της ΕΕ στη διαδικασία εξέλιξής της παρατίθενται στον παρακάτω Πίνακα 2.

Πίνακας 2: Οι σημαντικότεροι σταθμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης

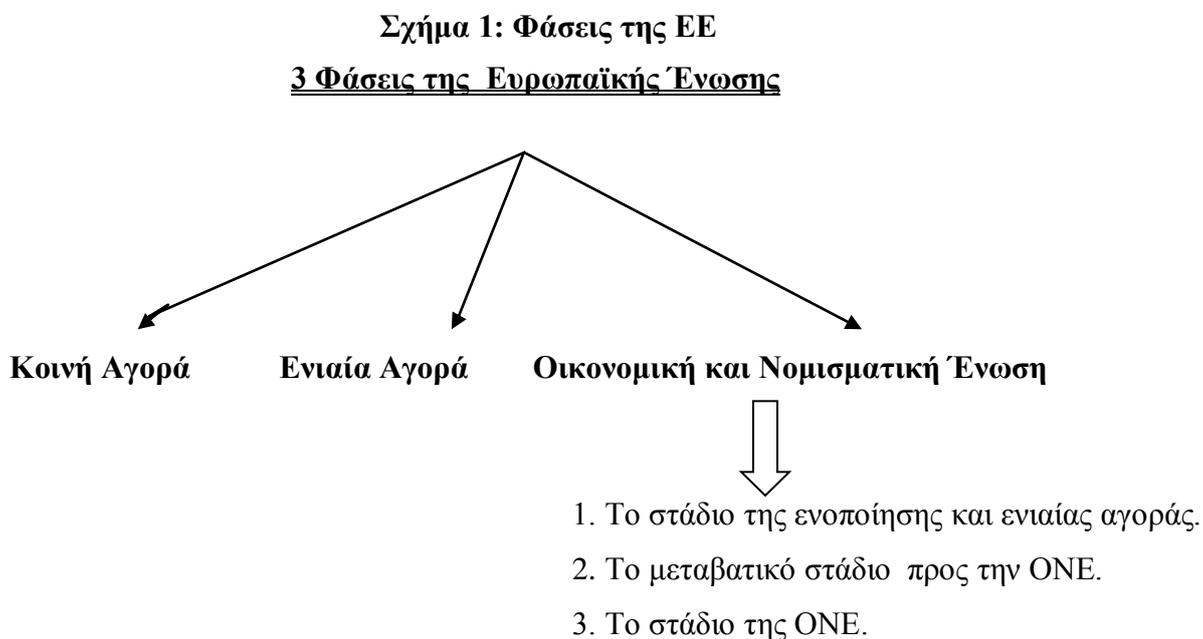
1952	Υπογραφή Συνθήκης των Παρισίων. Ίδρυση της Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα.
1957	Υπογραφή Συνθήκης της Ρώμης. Ίδρυση της ΕΟΚ με απώτερο στόχο τη δημιουργία Κοινής Αγοράς. Υπογραφή Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Οι τρεις Κοινότητες ονομάζονταν «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (ΕΚ).
1975	Η Ελλάδα υποβάλλει αίτηση για ένταξη.
1981	Η ΕΚ διευρύνεται σε 10 κράτη-μέλη με την προσχώρηση της Ελλάδας
1985	Η ΕΚ των «10» συμφωνεί στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, τη μεγαλύτερη τροποποίηση της ιδρυτικής συνθήκης με στόχο τη δημιουργία της Κοινής Αγοράς μέχρι το τέλος του 1992.
1990	Έναρξη του πρώτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Πλήρης απελευθέρωση της ενδοκοινοτικής διακίνησης κεφαλαίων.
1991	Τον Οκτώβριο η ΕΚ και η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) συμφωνούν στη συγκρότηση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ΕΟΧ, μιας εμπορικής ζώνης που συνδέει τα 12 κράτη-μέλη της ΕΚ με την Αυστρία, Φιλανδία, Σουηδία, Νορβηγία και την Ισλανδία. Η ΕΚ των «12» υπογράφουν τη συνθήκη του Μάαστριχ για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), τη συγκρότηση Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και κοινή δράση σε θέματα δικαιοσύνης.
1993	Τον Ιανουάριο τίθεται σε ισχύ η Κοινή Αγορά. Τον Ιούνιο συνεδριάζει στην Κοπεγχάγη και καταγράφει μια σειρά από προϋποθέσεις για να δεχθεί νέα κράτη-μέλη από την ανατολική Ευρώπη, τα μετονομαζόμενα σε «κριτήρια της Κοπεγχάγης». Τον Νοέμβριο τίθεται σε ισχύ η συνθήκη του Μάαστριχ. Η ΕΚ μετονομάζεται σε Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).
1994	Τίθεται σε ισχύ ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος. Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) στη Φρανκφούρτη. Ενίσχυση των διαδικασιών συντονισμού των οικονομικών πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόγραμμα για την καταπολέμηση των ελλειμμάτων και, γενικότερα, για την πολιτική σύγκλισης εκ μέρους των κρατών-μελών.
1995	Τον Ιανουάριο η ΕΕ διευρύνεται σε 15 κράτη-μέλη. Καθορίζει στη Μαδρίτη γενική εφαρμογή των κριτηρίων της Κοπεγχάγης για όλες τις υποψηφίες για ένταξη και ζητεί από αυτές να αποκτήσουν αποδεδειγμένη ικανότητα εφαρμογής των κριτηρίων αυτών. Οριστικοποιεί τους όρους συμμετοχής στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και βαφτίζει «ευρώ» το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα.
1996	Τον Μάρτιο η ΕΕ κηρύσσει την έναρξη της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχ.
1997	Τον Ιούνιο η ΕΕ ολοκληρώνει στο Άμστερνταμ τη Διακυβερνητική

	<p>Διάσκεψη με ορισμένες μικρές αλλαγές στη Συνθήκη της. Οριστική συμφωνία για το νομικό πλαίσιο που θα διέπει τη χρησιμοποίηση του ευρώ, καθώς και το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης. Λόγω διαφωνιών μεταξύ των κρατών-μελών, παραμένει σε εκκρεμότητα η εφαρμογή μεγάλων θεσμικών αλλαγών στη λειτουργία της Ένωσης.</p> <p>Τον Ιούλιο η ΕΕ δημοσιοποιεί την έκθεσή της υπό τον τίτλο «Ατζέντα 2000». Παρουσιάζεται η παράσταση που θα φέρουν τα κέρματα του ευρώ</p>
1998	<p>Το ECU μετατράπηκε σε ευρώ σε βάση 1 : 1. Το ECU ήταν το "καλάθι" νομισμάτων που αποτελείτο από το άθροισμα σταθερών ποσών των συμμετεχόντων κρατών-μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξία του ECU υπολογιζόταν ως ο σταθμικός μέσος όρος της αξίας των νομισμάτων που το συνθέταν. Ήταν μία λογιστική μονάδα, ενώ το ευρώ είναι ένα πραγματικό νόμισμα που εκδόθηκε από την ΕΚΤ, κι η αξία του οποίου δεν εξαρτάται από κανένα άλλο "συστατικό" νόμισμα, σε αντίθεση με το ECU. Σε όλα τα νομικά έγγραφα και συμβάσεις, κάθε αναφορά στο ECU αντικαταστάθηκε με το ευρώ. Οι αρχηγοί των κρατών-μελών αποφασίζουν ποιες ακριβώς χώρες θα συμμετέχουν από την αρχή στο ενιαίο νόμισμα, σε συνάρτηση με τα κριτήρια σύγκλισης και τα οικονομικά αποτελέσματα του 1997. Διορισμός της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Προσδιορισμός της ημερομηνίας εισαγωγής των τραπεζογραμμάτων και των κερμάτων σε ευρώ. Λίγο πριν από το τέλος του χρόνου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προχωρεί στην τελική προετοιμασία και την ίδρυση της ΕΚΤ, εκδίδει κανονιστικό πλαίσιο και την πρακτική εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής κ.λπ.</p>
1999	<p>Τίθεται σε ισχύ η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)-έναρξη του τρίτου σταδίου της ONE- και αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση για την κυκλοφορία του ευρώ. Στην ONE συμμετέχουν όλες οι χώρες της ΕΕ εκτός από τη Βρετανία, τη Σουηδία και τη Δανία, που επέλεξαν να μείνουν εκτός. Η Ελλάδα δεν συμμετείχε αμέσως στην ONE, λόγω οικονομικών αδυναμιών. Το Συμβούλιο καθορίζει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων των κρατών, τόσο μεταξύ τους όσο και σε σχέση με το ευρώ. Επιπλέον τίθεται σε εφαρμογή το ευρώ, ενώ το Ecu παύει να υφίσταται. Τίθεται σε εφαρμογή ο κανονισμός του Συμβουλίου, ο οποίος καθορίζει το νομικό πλαίσιο για την καθιέρωση του ευρώ. Παράλληλα, εφαρμόζεται ενιαία νομισματική πολιτική σε ευρώ και διενεργούνται συναλλαγματικές πράξεις σε αυτό το νόμισμα.</p> <p>Συμφωνεί επίσης στη δημιουργία Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Ανάπτυξης, 60.000 στρατιωτών, την οποία θα προετοιμάσει για ειρηνευτικές αποστολές από την 1^η Ιανουαρίου 2003.</p>
2000	<p>Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Santa Maria de Feira αποφάσισε την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ, την 1η Ιανουαρίου του 2001.</p>
2001	<p>Το Δεκέμβριο η ΕΕ στο Λάκεν θέτει σε μερική επιχειρησιακή ετοιμότητα την Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Ανάπτυξης.</p>
2002	<p>Η ΕΕ θέτει σε κυκλοφορία τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα ευρώ, υλοποιώντας το τελευταίο στάδιο της Νομισματικής Ένωσης. Μέσα σε λίγες μέρες η πλειοψηφία των συναλλαγών γίνεται μόνο με ευρώ. Τα εθνικά νομίσματα αποσύρονται σε διάστημα δύο μηνών.</p>

ΠΗΓΗ: <http://www.politis.com.cy> και http://www.ert.gr/afteromata/euro/history_euro.html

2.2. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ

Παρατηρώντας λοιπόν τον παραπάνω Πίνακα 2, μπορούμε να πούμε ότι η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να διακριθεί σε τρεις κυρίως φάσεις:

1) [Την Κοινή Αγορά, η οποία συστάθηκε με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957 και άρχισε να εφαρμόζεται την 1^η Ιανουαρίου του 1958.

2) [Την Ενιαία Αγορά, η οποία αποφασίστηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986, με την οποία υιοθετήθηκε η 31^η Δεκεμβρίου 1992 ως ημερομηνία-στόχος για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς («Πρόγραμμα του 1992») και

3) [Την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, η οποία διακρίνεται σε 3 διαδοχικά στάδια:

1. Το στάδιο της ενοποίησης και ενιαίας αγοράς.
2. Το μεταβατικό στάδιο προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ).
3. Το στάδιο της ΟΝΕ]¹.

[Τρεις φαίνεται ότι ήταν οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή για τη Μελέτη της ΟΝΕ υιοθέτησε τη διαδικασία της σταδιακής υλοποίησής της.

¹ Βαβούρας Σ. Ιωάννης, (1994), «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΝΕ», Αθήνα, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ, σελ. 17.

- 1) Τα πολιτικά εμπόδια με τα οποία συνδέεται κυρίως η νομισματική ένωση. Αυτό προκύπτει από το ότι, ενώ η Επιτροπή πρότεινε τρία συγκεκριμένα στάδια για την επίτευξη της νομισματικής ένωσης, αναγνώριζε παράλληλα ότι ο χρόνος υλοποίησης των σταδίων αυτών ήταν ζήτημα πολιτικής απόφασης. Εξάλλου, ήταν ευκολότερο να υπάρξει πολιτική συμφωνία για κάτι που θα γινόταν στο απώτερο μέλλον, παρά για κάτι που θα γινόταν σε βραχύ χρονικό διάστημα. Έτσι, οι διαφωνίες όσον αφορά την ONE αμβλύνονταν μεν όταν γινόταν αναφορά στο μακρινό και υποθετικό τρίτο στάδιο, θα ενισχύονταν όμως σημαντικά εάν θα έπρεπε να συμφωνηθεί και να ακολουθηθεί ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της ONE.
- 2) Η οικονομική ένωση και η νομισματική ένωση αποτελούν δύο συστατικά στοιχεία ενός ενιαίου όλου και γι' αυτό θα έπρεπε να υλοποιηθούν παράλληλα. Η Επιτροπή θεωρούσε μάλιστα ότι η διαδικασία της νομισματικής ένωσης ήταν κατανοητή μόνον εφόσον θα είχε επιτευχθεί ένας υψηλός βαθμός οικονομικής σύγκλισης. Η Επιτροπή, λοιπόν, αναγνώριζε την ανατροφοδότηση που υπάρχει μεταξύ οικονομικής και νομισματικής σύγκλισης. Επειδή η οικονομική σύγκλιση είναι δυνατό να επιτευχθεί μόνο διαμέσου μιας μακροχρόνιας διαδικασίας οικονομικών και θεσμικών προσαρμογών και μεταρρυθμίσεων και δεδομένου ότι ο βαθμός οικονομικής σύγκλισης που είχε επιτευχθεί μέχρι τότε δεν θεωρήθηκε ικανοποιητικός, θεωρήθηκε ότι η νομισματική σύγκλιση θα έπρεπε να ακολουθήσει τους ίδιους ρυθμούς.
- 3) Η μεγάλη έκταση των απαιτούμενων θεσμικών προσαρμογών σε Κοινοτικό επίπεδο. Η διαμόρφωση νέων σημαντικών θεσμών. Όπως του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, απαιτεί ορισμένο χρόνο προκειμένου να αποκτηθεί εν τω μεταξύ ορισμένη εμπειρία και ορισμένη ευκαμψία προσαρμογής σε απρόβλεπτες οικονομικοπολιτικές συνθήκες. Η σταδιακή διαδικασία προς την ONE συμβαδίζει με την παράλληλη πρόοδο στον οικονομικό και θεσμικό τομέα, η οποία περιορίζει τις αντιθέσεις μεταξύ των χωρών-μελών]¹.

¹ Βαβούρας Σ. Ιωάννης, (1994), «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΝΕ», Αθήνα, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ, σελ. 25-28.

2.3. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΝΕ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

Τι είναι όμως η ΟΝΕ; Είναι η οικονομική και νομισματική ένωση που ως διαδικασία αποβλέπει στην εναρμόνιση των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών των κρατών μελών της Ένωσης. Βασικός στόχος της δε είναι η εφαρμογή ενός ενιαίου νομίσματος, του ευρώ. Η ΟΝΕ υπήρξε το αντικείμενο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης (ΔΚΔ) που πραγματοποιήθηκε στο Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991.

Η υλοποίηση της ΟΝΕ πραγματοποιήθηκε σε τρία στάδια, όπως είδαμε και στο παραπάνω Σχήμα 1.

Αναλυτικά, το πρώτο στάδιο, διήρκεσε από τον Ιούλιο του 1990 έως την 31 Δεκεμβρίου 1993 και περιελάμβανε κυρίως:

- ✓ την άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων εντός της Ε.Ε.
- ✓ την ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών και
- ✓ την αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών.

Στο δεύτερο στάδιο, που άρχισε την 1 Ιανουαρίου 1994, ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ΕΝΙ), με κύριο καθήκον την προπαρασκευή της χάραξης και εφαρμογής της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ, ενώ άρχισαν να ισχύουν η απαγόρευση νομισματικής χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα και προνομιακής του πρόσβασης στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Επίσης ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) το 1998. Σκοπός του 2^{ου} σταδίου ήταν η σύγκλιση των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών των κρατών μελών (για να διασφαλιστεί η σταθερότητα τιμών και η υγιής κατάσταση των δημόσιων οικονομικών. Έτσι άρχισε να εφαρμόζεται διαδικασία δημοσιονομικής εξυγίανσης, με τη διατύπωση συστάσεων από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Οικονομίας (ΕCOFIN) προς τα 15 κράτη μέλη, για μείωση του κρατικού ελλείμματος κάτω από 3% του ΑΕΠ και του δημόσιου χρέους κάτω από 60% του ΑΕΠ.

[Οι απαραίτητες προκαταρκτικές εργασίες για την απρόσκοπτη μετάβαση στο τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και την καλή λειτουργία του έχουν ολοκληρωθεί στο μεγαλύτερό μέρος τους το 1997. Οι κανονισμοί που αποτέλεσαν αντικείμενο πολιτικής συμφωνίας στο Δουβλίνο εγκρίνονται τυπικά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ στις 16 και 17 Ιουνίου 1997. Οι δεκαπέντε αρχηγοί κρατών και

κυβερνήσεων εκδίδουν, επίσης, ψηφίσματα που σχετίζονται με το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης και με τον νέο μηχανισμό συναλλαγματικής ισοτιμίας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου (12-13 Δεκεμβρίου 1997) συμπληρώνει τις διατάξεις αυτές καθορίζοντας τις αρχές και τις λεπτομέρειες ενός ενισχυμένου οικονομικού συντονισμού στο πλαίσιο του τρίτου σταδίου της ONE.

Οι εργασίες που αφορούν τις τεχνικές και πρακτικές λεπτομέρειες της εισαγωγής του ευρώ σημειώνουν επίσης αποφασιστική πρόοδο, με την Επιτροπή να δημιουργεί ομάδες εμπειρογνομόνων οι οποίοι εξετάζουν τις διάφορες πτυχές της (τραπεζικές προμήθειες για τις μετατροπές, διπλή αναγραφή τιμών κ.λπ.). Εξάλλου, η Επιτροπή εκδίδει διάφορες ανακοινώσεις και συστάσεις σχετικά με την κατάσταση στους τομείς αυτούς.

Το Σαββατοκύριακο της 1ης, 2ας και 3ης Μαΐου 1998 αποτελεί ιστορική ημερομηνία για τη γέννηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Με βάση τη σύσταση του Συμβουλίου «Οικονομικών και Δημοσιονομικών Θεμάτων» και έπειτα από γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Συμβούλιο, σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, αποφασίζει ομόφωνα ότι 11 κράτη μέλη, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Πορτογαλία και η Φινλανδία, πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από την 1η Ιανουαρίου 1999]¹.

Έτσι, το τρίτο στάδιο ξεκίνησε την 1 Ιανουαρίου 1999, με την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος, του ευρώ, από τις προαναφερθείσες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που υπέβαλαν αίτηση και πληρούσαν τα κριτήρια και με την ανάθεση της αρμοδιότητας για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής για τη ζώνη ευρώ στο Ευρωσύστημα. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι τρία κράτη της ΕΕ επέλεξαν να μην ενταχθούν στην ONE και στην Ευρωζώνη, αλλά έχουν το δικαίωμα όταν θελήσουν να ενταχθούν. Πρόκειται για τη Βρετανία, τη Σουηδία και τη Δανία.

Έτσι η αρχή του τρίτου σταδίου, την 1η Ιανουαρίου 1999, σηματοδοτεί την πραγματική εκκίνηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE). Όντως, την ημερομηνία εκείνη το ecu παύει να αποτελεί ένα καλάθι νομισμάτων και μετατρέπεται σε νόμισμα, με όλη τη σημασία του όρου, με την ονομασία ευρώ. Χρησιμοποιήθηκε αρχικά επί μία τριετία στις χρηματοπιστωτικές αγορές, στο ηλεκτρονικό εμπόριο και στις συναλλαγές μεταξύ τραπεζών.

¹ www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l25002.htm, (27-12-08, 18:53.)

Η εφαρμογή της ONE στην πράξη σημαίνει:

- σε οικονομικό επίπεδο, αυξημένη σύγκλιση των πολιτικών μαζί με ενισχυμένη πολυμερή εποπτεία και υποχρέωση των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημόσια ελλείμματα,
- σε νομισματικό επίπεδο, ενιαία νομισματική πολιτική, ασκούμενη μέσω του ευρωπαϊκού συστήματος κεντρικών τραπεζών (ΕΣΚΤ) που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες,
- εισαγωγή του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος στις συμμετέχουσες χώρες (στις χρηματοπιστωτικές αγορές από 1ης Ιανουαρίου 1999 και σε φυσική μορφή (τραπεζογραμμάτια και κέρματα) από 1ης Ιανουαρίου 2002· το 2007, υιοθέτησε το ευρώ και η Σλοβενία, η οποία έγινε το δέκατο τρίτο κράτος μέλος της ζώνης του ευρώ.

2.4. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΗΣ ONE

Στον παρακάτω Πίνακα 3 βλέπουμε τα Οικονομικά και Νομισματικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ONE και στα τρία στάδια.

Πίνακας 3: Οικονομικά και Νομισματικά χαρακτηριστικά της ONE στα 3 στάδια

<u>ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ</u>	<u>ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ</u>
ΣΤΑΔΙΟ 1^ο:	
1) Συμπλήρωση της ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς.	1) Απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων.
2) Ενίσχυση της πολιτικής ανταγωνισμού.	2) Ενίσχυση του συντονισμού της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής.
3) Πλήρης εφαρμογή της αναδιάρθρωσης των διαρθρωτικών Ταμείων.	3) Μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών δυνατές αλλά σπάνιες.
4) Ενίσχυση του συντονισμού και της εποπτείας με τη δημιουργία μηχανισμού «πολυμερούς εποπτείας».	4) Μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των κρατών μελών στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ) του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ).
5) Προϋπολογιστικές προσαρμογές στις χώρες οι οποίες έχουν υψηλά δημόσια ελλειμμάτων σε χαμηλά επίπεδα.	5) Διευρυμένη χρήση του ECU.

ΣΤΑΔΙΟ 2^ο :	
1) Αξιολόγηση και προσαρμογή των πολιτικών του σταδίου 1.	1) Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ).
2) Ονομαστική σύγκλιση που θα συνδέεται με τη διατήρηση των δημόσιων ελλειμμάτων σε χαμηλά επίπεδα.	2) Δυνατός παραπέρα περιορισμός των περιθωρίων διακύμανσης του ΜΣΙ του ΕΝΣ.
	3) Απαγόρευση του «εκχρηματισμού» του δημοσίου χρέους.
	4) Ανεξαρτησία των εθνικών κεντρικών τραπεζών.
	5) Πάγωμα της σύνθεσης της νομισματοδέσμης του ECU.
ΣΤΑΔΙΟ 3^ο	
1) Οριστικό σύστημα συντονισμού προϋπολογισμών.	1) Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), το οποίο περιλαμβάνει μια ανεξάρτητη ΕΚΤ.
2) Περαιτέρω ενίσχυση των διαρθρωτικών και περιφερειακών πολιτικών.	2) Η ΕΚΤ αναλαμβάνει την ευθύνη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής.
	3) Χρησιμοποίηση του ευρώ ως κοινού Κοινοτικού νομίσματος.

ΠΗΓΗ: Βαβούρας Σ. Ιωάννης, (1994), «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΝΕ», Αθήνα, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ, σελ. 26.

2.5. ΓΙΑΤΙ ΕΓΙΝΕ Η ΟΝΕ

Ο απώτερος στόχος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης είναι η δημιουργία και η φυσική κυκλοφορία ενός ενιαίου νομίσματος. Ο στόχος αυτός αποτελεί και ευρωπαϊκή φιλοδοξία εδώ και πολλές δεκαετίες, όπως έχουμε δει και σε προηγούμενο κεφάλαιο, και θεωρείται από πολλούς υποστηρικτές της ως απαραίτητο στάδιο για μια ενδεχόμενη πολιτική ενοποίηση. Πέραν όμως των οραμάτων αυτών, τα οποία προς το παρόν προσκρούουν σε σοβαρά πολιτικά προβλήματα και ενδοευρωπαϊκούς ανταγωνισμούς, το ενιαίο νόμισμα δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει και να προωθήσει την ενιαία αγορά της ΕΕ.

Ειδικότερα, το ευρώ στοχεύει στο να βελτιώσει την ευρωπαϊκή αγορά, εξαλείφοντας τις συναλλαγματικές διακυμάνσεις, παρέχοντας μια κοινή λογιστική μονάδα για τις εμπορικές δραστηριότητες, και ενθαρρύνοντας το διασυνοριακό εμπόριο, τις επενδύσεις και τον ενδοκοινοτικό τουρισμό. Θα αποτελέσει επίσης ένα ισχυρό και αξιόπιστο νόμισμα στη διεθνή οικονομία.

Παράλληλα, η διαφάνεια των τιμών μεταξύ των χωρών-μελών θα αυξηθεί, εντείνοντας τον ανταγωνισμό, από τον οποίο συνήθως επωφελούνται οι καταναλωτές, αλλά και θα οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε έναν αγώνα συγχωνεύσεων και εξαγορών, όπως συμβαίνει ήδη, μεταξύ άλλων, στον τραπεζικό και τον τηλεπικοινωνιακό τομέα. ΟΝΕ και ευρώ αποτελούν ισχυρό συνδετικό κρίκο μεταξύ των "15" της ευρωζώνης και σύμβολο μιας προσπάθειας για ανάπτυξη και σταθερότητα στην Ευρώπη.

2.6. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

[Όταν κάποιες χώρες σχηματίσουν μια νομισματική ένωση, το καινούργιο νόμισμα που προκύπτει από την ένωση αυτήν είναι πιθανό να «μετριάσει» περισσότερο στις διεθνείς νομισματικές σχέσεις από ό, τι το σύνολο των επιμέρους νομισμάτων πριν από την ένωση. Ως αποτέλεσμα, το καινούργιο κοινό νόμισμα είναι πιθανό να χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο έξω από την ένωση.

Τα πλεονεκτήματα από την ύπαρξη ενός μόνο νομίσματος είναι σημαντικά. Διακρίνουμε δύο πηγές πλεονεκτημάτων.

- 1) Όταν ένα νόμισμα χρησιμοποιείται διεθνώς, ο εκδότης του νομίσματος αποκομίζει επιπρόσθετα έσοδα. Επί παραδείγματι, το 1999 περισσότερα από τα μισά δολάρια που εξέδωσε το Federal Reserve (Η Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ) χρησιμοποιήθηκαν εκτός ΗΠΑ. Το γεγονός αυτό υπερδιπλασιάζει το μέγεθος του ισολογισμού του Federal Reserve σε σχέση με μια κατάσταση κατά την οποία το δολάριο θα χρησιμοποιούνταν μόνο στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι και τα κέρδη του Federal Reserve υπερδιπλασιάζονται. Επειδή αυτά τα κέρδη καταλήγουν στην αμερικανική κυβέρνηση, οι Αμερικανοί πολίτες απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα της διεθνούς χρησιμοποίησης του δολαρίου υπό μορφή λιγότερων φόρων.

Εφόσον το ευρώ έχει αναδειχθεί σε ανάλογο παγκόσμιο νόμισμα, όπως το δολάριο, οι πολίτες των χωρών-μελών της ζώνης του ευρώ απολαμβάνουν παρόμοια πλεονεκτήματα.

- 2) Όταν ένα νόμισμα γίνει διεθνές αυτό θα τονώσει τη δραστηριότητα στις εγχώριες χρηματοοικονομικές αγορές. Οι ξένοι κάτοικοι θα θέλουν να

επενδύσουν σε περιουσιακά στοιχεία και να δανείζονται σε αυτό το νόμισμα. Το αποτέλεσμα θα είναι οι εγχώριες τράπεζες να προσελκύσουν πελατεία, όπως άλλωστε και η αγορά ομολόγων και τα χρηματιστήρια. Αυτό με τη σειρά του δημιουργεί τεχνογνωσία και θέσεις εργασίας]¹.

2.7. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Με την ΟΝΕ καθιερώθηκε ενιαία νομισματική πολιτική την οποία ασκεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ιδρύθηκε στις 30 Ιουνίου 1998 στη Φρανκφούρτη και η αρμοδιότητά της είναι η χάραξη της νομισματικής πολιτικής στις χώρες μέλη της ζώνης του ευρώ. Από την 1η Ιανουαρίου 1999 και μετά, κύριο καθήκον της είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών στη ζώνη του ευρώ και η εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής όπως αυτή χαράσσεται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ).

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), το οποίο ορίζεται στη Συνθήκη, περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των χωρών μελών (15) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διοικείται δε τα εξής όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ:

- την Εκτελεστική Επιτροπή, που απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τέσσερα μέλη,
- το Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των χωρών της ζώνης ευρώ και
- το Γενικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους 15 διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχος της ΕΚΤ είναι να διασφαλίζει ότι ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών καταναλωτή είναι μεσοπρόθεσμα μικρότερος, αλλά κοντά στο 2%.

¹ Paul De Grauwe (2003), «ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ», Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, σελ. 113-114.

Η ΕΚΤ επιτυγχάνει το στόχο αυτό ελέγχοντας την προσφορά του χρήματος· (γιατί εάν αυτή η προσφορά είναι μεγάλη σε σχέση με την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών, τότε θα έχουμε πληθωρισμό) και παρακολουθώντας τις τάσεις των τιμών αξιολογώντας τον κίνδυνο που απορρέουν από αυτές για τη σταθερότητα των τιμών. Αυτός ο έλεγχος της προσφοράς χρήματος σημαίνει στην πράξη ότι η ΕΚΤ καθορίζει τα επιτόκια σε ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ. Αυτή είναι ίσως και η πιο γνωστή δραστηριότητά της.

[Η πολιτική μεταβολής των επιτοκίων στοχεύει στην εξισορρόπηση των πληθωριστικών πιέσεων και στην ενίσχυση της οικονομίας. Μια περιοριστική νομισματική πολιτική συνδυασμένη με μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων δημιουργεί προϋποθέσεις μείωσης του πληθωρισμού και συναλλαγματικών μεταρρυθμίσεων. Για παράδειγμα, η Κεντρική Τράπεζα αυξάνει επιτόκια όταν πιστεύει πως η οικονομία βρίσκεται σε κίνδυνο από επερχόμενη απότομη αύξηση η οποία θα προκαλούσε αύξηση του πληθωρισμού μέσω της αύξησης τιμών των αγαθών-υπηρεσιών. Τώρα αν η Κεντρική Τράπεζα κρίνει ότι η αγορά χρειάζεται «τόνωση» επειδή δεν «κινείται χρήμα» θα μειώσει το κόστος δανεισμού, τότε τα νέα χαμηλότερα επιτόκια κάνουν δελεαστικό το δανεισμό, σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την συνολική ενίσχυση της οικονομίας. Επειδή η μείωση των επιτοκίων, αυξημένη κινητικότητα χρήματος, προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις το παρόν σημείο είναι εξαιρετικά κρίσιμο και απαιτείται από την Κεντρική Τράπεζα προσεκτική ανάλυση. Ωστόσο η αγορά βρίσκει πάντα το επιτόκιο ισορροπίας, όπου προσφορά και ζήτηση χρήματος εξισώνονται]¹.

Αυτό που είναι σημαντικό είναι ότι η ΕΚΤ επιτελεί το έργο της με πλήρη ανεξαρτησία.

Στη συνθήκη της Νίκαιας, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003, αναφέρεται ότι δεν τροποποιείται η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ (το οποίο απαρτίζεται από μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και από τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών), αλλά προβλέπεται η δυνατότητα τροποποίησης των κανόνων σχετικά με τη λήψη απόφασης (οι αποφάσεις συνήθως εγκρίνονται με απλή πλειοψηφία των μελών, τα οποία διαθέτουν από μία ψήφο).

Η προβλεπόμενη διεύρυνση της ζώνης του ευρώ με τις δέκα χώρες που προσχώρησαν στην Ένωση το 2004 καθώς και τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία το 2007 θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ.

¹ Σημειώσεις Σύρρος Νεκτάριος, (2008).

Επίσης, [μια απόφαση του Συμβουλίου του Μαρτίου του 2003 επέτρεψε την τροποποίηση του εσωτερικού κανονισμού της ΕΚΤ και του ΕΣΚΤ όσον αφορά τους όρους ψηφοφορίας. Ο στόχος είναι η διατήρηση της ικανότητας του Διοικητικού Συμβουλίου να λαμβάνει αποφάσεις με αποτελεσματικό τρόπο στη διευρυμένη ζώνη του ευρώ και αυτό ανεξαρτήτως του αριθμού των κρατών μελών που θα έχουν υιοθετήσει το ευρώ]¹.

Το Ευρωσύστημα, το οποίο δεν ορίζεται στη Συνθήκη, απαρτίζεται από την ΕΚΤ και τις δώδεκα (μετά την εισαγωγή του ευρώ και στην Ελλάδα) εθνικές κεντρικές τράπεζες των χωρών της ζώνης του ευρώ και έχει κύριο στόχο του τη διατήρηση μεσοπρόθεσμα της σταθερότητας των τιμών, που νοείται ως ετήσιος πληθωρισμός που δεν υπερβαίνει το 2%. Το Ευρωσύστημα διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο και την Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΚΤ.

2.8. ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Όπως προείπαμε με τη δημιουργία της ONE, η ευθύνη για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής μεταβιβάστηκε από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). [Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως και οι Διοικητές των υπόλοιπων εθνικών κεντρικών τραπεζών της ζώνης ευρώ, συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων νομισματικής πολιτικής στα πλαίσια του Διοικητικού Συμβουλίου με δικαίωμα μίας ψήφου.

Αντίθετα με τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής που γίνεται σε κεντρικό επίπεδο, η εφαρμογή της γίνεται κατά κανόνα αποκεντρωτικά, σε εθνικό επίπεδο, με ευθύνη της Τράπεζας της Ελλάδος για τη χώρα μας. Στα πλαίσια της άσκησης νομισματικής πολιτικής, η Τράπεζα της Ελλάδος διενεργεί πράξεις ανοικτής αγοράς με τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα (κυρίως *repos* επί κρατικών τίτλων), και παρέχει τις πάγιες διευκολύνσεις οριακής χρηματοδότησης και αποδοχής καταθέσεων. Για τη διενέργεια πράξεων νομισματικής πολιτικής χρησιμοποιείται το σύστημα πληρωμών Ερμής, το οποίο έχει διασυνδεθεί με το ευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών σε ευρώ, TARGET. Την επίβλεψη του συστήματος Ερμής, καθώς και την παροχή ενδοημερήσιας ρευστότητας έναντι τίτλων στα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα, έχει αναλάβει η Τράπεζα της Ελλάδος.

¹ www.europa.eu/scadplus/glossary/european_central_bank_el.htm, (7-1-09, 20:18)

Επίσης, διαχειρίζεται μέρος του συναλλαγματικού αποθέματος της ΕΚΤ, καθώς και τα συναλλαγματικά διαθέσιμα που δεν έχουν μεταβιβαστεί στην ΕΚΤ, αλλά παραμένουν στην κατοχή της. Μπορεί ακόμη να συμμετέχει σε παρεμβάσεις του Ευρωσυστήματος στις αγορές συναλλάγματος με στόχο τον επηρεασμό της ισοτιμίας του ευρώ έναντι άλλων νομισμάτων.

Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος εκτυπώνει τραπεζογραμμάτια και κέρματα (τα τελευταία για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου), με την έγκριση του Ευρωσυστήματος, ασκεί την εποπτεία του πιστωτικού συστήματος, ενώ εξακολουθεί να λειτουργεί ως ταμίας και εντολοδόχος του Δημοσίου, πάντα σύμφωνα με τους περιορισμούς που προκύπτουν από τη συμμετοχή της στο Ευρωσύστημα και από τη Συνθήκη (π.χ. απαγόρευση νομισματικής χρηματοδότησης). Στα πλαίσια της τελευταίας αυτής αρμοδιότητάς της, η Τράπεζα της Ελλάδος διατηρεί την ευθύνη λειτουργίας του Συστήματος Διαχείρισης Τίτλων με Λογιστική Μορφή και της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων]¹.

2.9. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ONE

Η συμμετοχή των χωρών της ΕΕ στην ONE προϋποθέτει την εκπλήρωση των κριτηρίων σύγκλισης που προβλέπονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Κάθε μέλος της ΕΕ, το οποίο επιθυμούσε να εφαρμόσει με άλλα κράτη - μέλη Νομισματική Ένωση έπρεπε να εκπληρώσει μια σειρά από υποχρεώσεις, προκειμένου να υπάρξουν ομοιόμορφες πολιτικές στα δημόσια οικονομικά, τα χρέη των κυβερνήσεων και τα επιτόκια. Στη Συνθήκη του Μάαστριχτ γίνονται ξεκάθαρες αυτές οι υποχρεώσεις που ονομάστηκαν «κριτήρια Μάαστριχτ» και απαιτούσαν οι υποψήφιες χώρες να έχουν επιτύχει τα εξής:

- Υψηλό βαθμό σταθερότητας τιμών, δηλαδή ο ρυθμός πληθωρισμού κάθε κράτους μέλους της ΕΕ να μην υπερβαίνει περισσότερο από 1,5 εκατοστιαία μονάδα του μέσου όρου των τριών κρατών-μελών με τους χαμηλότερους ρυθμούς πληθωρισμού.
- Να μην υπάρχει υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, δηλαδή έλλειμμα άνω του 3% του ΑΕΠ ή δημόσιο χρέος άνω του 60% του ΑΕΠ, εκτός αν παρουσιάζεται σταθερή πτωτική τάση και προσεγγίζεται η τιμή αναφοράς (60%) με ικανοποιητικούς ρυθμούς.

¹ www.bankofgreece.gr/euro/EuroFaqEL.asp, (3-1-09, 20:00.)

- Αδιάλειπτη συμμετοχή του νομίσματος της χώρας επί δύο τουλάχιστον έτη πριν τη λήψη της απόφασης για την υιοθέτηση του ευρώ, χωρίς σημαντικές διαταραχές (υποτίμηση, κ.λπ.), στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (που συνέδεε τα νομίσματα των ευρωπαϊκών χωρών-μελών, περιορίζοντας τις διακυμάνσεις των μεταξύ τους συναλλαγματικών ισοτιμιών, και αντικαταστάθηκε από τον ΜΣΙ-2 στο τρίτο στάδιο).
- Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια να μην υπερβαίνουν περισσότερο από 2 εκατοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο των επιτοκίων των τριών χωρών με το χαμηλότερο πληθωρισμό.

2.10. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ONE

[Η θέσπιση της ONE δημιούργησε την ανάγκη στενότερης ευρωπαϊκής εποπτείας και συντονισμού των εθνικών οικονομικών πολιτικών. Όπως, άλλωστε, ορίζεται στα άρθρα 102^A και 103 παρ. 1 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: «τα κράτη μέλη ασκούν την οικονομική τους πολιτική με σκοπό να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της Κοινότητας... στα πλαίσια των γενικών κατευθυντήριων γραμμών» της Κοινότητας και «θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και τις συντονίζουν».

Οι κοινοτικοί στόχοι καταγράφονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης και συνίστανται στην προαγωγή:

- Της αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας.
- Μίας σταθερής και διαρκούς (sustainable), μη πληθωριστικής και σεβόμενης το περιβάλλον ανάπτυξης.
- Ενός υψηλού βαθμού σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων.
- Ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας.
- Της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής.
- Της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και
- Της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών.

Φυσικά προαπαιτούμενα της προσέγγισης των στόχων αυτών αποτελούν:

- Η δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής αγοράς.
- Η δημιουργία κοινής οικονομικής και νομισματικής ένωσης και

- Η εφαρμογή των κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών ή δράσεων.

Η επίτευξη ή προσέγγιση των στόχων του άρθρου 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα προϋποθέτει τη θέσπιση μίας οικονομικής πολιτικής που θα βασίζεται:

- ❖ Στο στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών.
- ❖ Στην εσωτερική αγορά καθώς και
- ❖ Στον καθορισμό κοινών στόχων.

2.11. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΟΝΕ

Για την επίτευξη του στόχου της στενότερης ευρωπαϊκής εποπτείας και του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των εθνικών κρατών η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στο άρθρο 2, προβλέπει δύο παράλληλες διαδικασίες, προληπτικού, η πρώτη και διορθωτικού, η δεύτερη, χαρακτήρα:

1) Η πρώτη διαδικασία ολοκληρώνεται με την έκδοση, κάθε καλοκαίρι, από το ECOFIN, των «ετήσιων Γενικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την οικονομική πολιτική» των κρατών-μελών.

2) Η δεύτερη διαδικασία στηρίζεται στην, επίσης προληπτική, παρακολούθηση, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (που συγκροτείται από τους επί κεφαλής κρατών η κυβερνήσεων), «των οικονομικών εξελίξεων σε κάθε κράτος μέλος και στην Κοινότητα καθώς και τη συνέπεια των οικονομικών πολιτικών με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές και προβαίνει τακτικά σε συνολική αξιολόγηση». Όταν διαπιστώνεται ότι η οικονομική πολιτική ενός κράτους μέλους αντιβαίνει στις Γενικές Κατευθυντήριες Γραμμές και μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρή απόκλιση από τους στόχους της, το ECOFIN μπορεί, έπειτα από σύσταση της Επιτροπής, να απευθύνει τις αναγκαίες συστάσεις προς το συγκεκριμένο κράτος μέλος. (άρθρο 103 παρ. 4).

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η γενική εικόνα που αναδύεται από τις ρυθμίσεις για την ΟΝΕ σε σχέση με την κατανομή της εξουσίας άσκησης της οικονομικής πολιτικής ανάμεσα στις εθνικές κυβερνήσεις και στα ευρωπαϊκά όργανα μπορεί να συνοψισθεί ως εξής:

- Η νομισματική πολιτική είναι ενιαία για το σύνολο της ζώνης του ΕΥΡΩ και χαράσσεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).
- Η δημοσιονομική πολιτική ανήκει στην αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των επί μέρους κρατών μελών, χωρίς, όμως, να μπορεί να αποκλίνει από τους προβλεπόμενους από τη Συνθήκη περιορισμούς και από τις απαιτήσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.
- Η αρμοδιότητα για την προώθηση των αναγκαίων διαρθρωτικών πολιτικών ανήκει, επίσης, στην αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων.
- Η «εξουσία» καθορισμού των μισθών και ημερομισθίων (σε εθνικό, περιφερειακό, τομεακό ή ακόμη περισσότερο αποκεντρωμένο επίπεδο) εξακολουθεί να ανήκει στον κύκλο ευθύνης και στην διαπραγματευτική δυνατότητα των κοινωνικών εταίρων¹.

Οι θεσμικές ρυθμίσεις που διέπουν την ΟΝΕ βασίζονται στην αντίληψη ότι για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης αλλά και για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης στα κράτη-μέλη της απαραίτητο είναι να ισχύουν:

- οι σταθερές τιμές και
- τα υγιή δημόσια οικονομικά.

Η σταθερότητα των τιμών διασφαλίζεται όταν υπάρχει ισορροπία στη νομισματική πολιτική, η οποία διατυπώνεται από την ΕΚΤ, και στη δημοσιονομική πολιτική που ασκείται από τις εθνικές κυβερνήσεις των χωρών-μελών της ένωσης. Η συμβολή της ΟΝΕ στην επίτευξη της σταθερότητας των τιμών υλοποιείται με τις αυξομειώσεις των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων.

Τα υγιή δημόσια οικονομικά σημαίνουν χαμηλά δημοσιονομικά ελλείμματα που, με τη σειρά τους σημαίνουν:

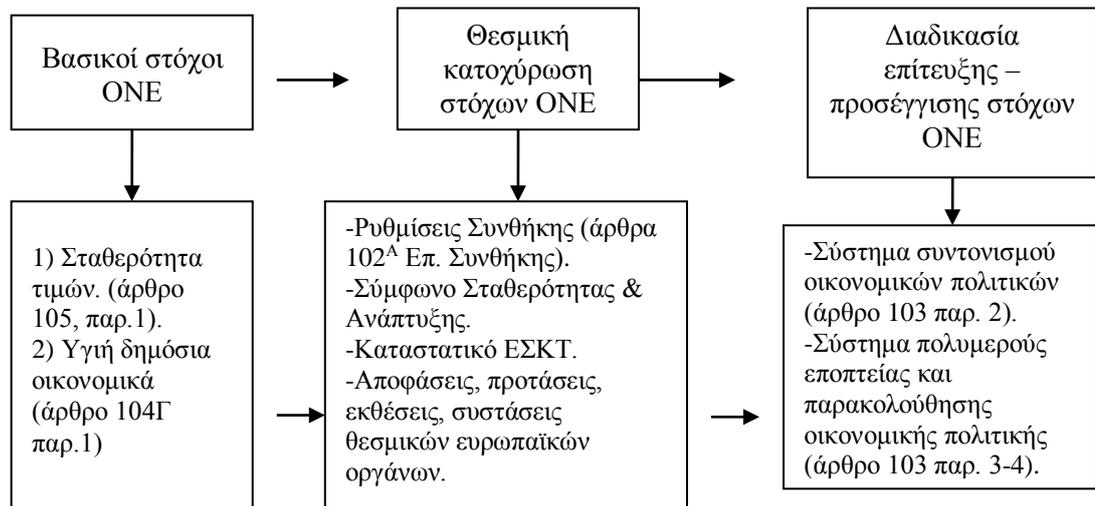
- Διατήρηση χαμηλών βραχυπρόθεσμων επιτοκίων.
- Δημιουργία προϋποθέσεων για τη διαμόρφωση των χαμηλότερων δυνατών μακροπρόθεσμων επιτοκίων.
- Ενίσχυση των επενδύσεων λόγω των χαμηλών μακροπρόθεσμων επιτοκίων.
- Περιορισμό του βάρους του δημόσιου χρέους.

¹ Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανιάς Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 21-23.

- Απελευθέρωση κονδυλίων από τους κρατικούς προϋπολογισμούς για την άσκηση μακροχρόνιων πολιτικών στήριξης της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

[Από την ανάλυση των κοινοτικών κειμένων προκύπτει ότι η δημιουργία της ONE διαπνέεται από την αντίληψη ότι η οικονομική μεγέθυνση και η πρόοδος στην απασχόληση προϋποθέτουν ύπαρξη συνθηκών νομισματικής σταθερότητας που σημαίνουν απουσία πληθωρισμού και κρίσεων στην χρηματοπιστωτική και νομισματική αγορά. Οι εμπνευστές της ONE επιχειρηματολογούν ότι μακροχρονίως, η οικονομική μεγέθυνση και η αύξηση της απασχόλησης, μόνο σε συνθήκες οικονομικής σταθερότητας μπορούν να βασισθούν και ότι η πλήρης αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της μεγάλης ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, μόνο σε καθεστώς ενιαίου νομίσματος μπορεί να υπολογίζεται. Προσθέτουν ακόμη, ότι η ONE συμβάλλει αποφασιστικά και αποτελεσματικά στη σταθεροποίηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Κατά την άποψή τους, η απόφαση για την εφαρμογή της ONE, σε συνδυασμό και με την πειθάρχηση στην προσέγγιση των κριτηρίων σύγκλισης της Συνθήκης του Μάαστριχ, εγγυάται, επαρκώς, οικονομική σταθερότητα, υγιή δημόσια οικονομικά, αύξηση της απασχόλησης και κοινωνική πρόοδο]¹.

Διάγραμμα 1: Το σύστημα των στόχων της ONE και της λειτουργικής προσέγγισής τους.

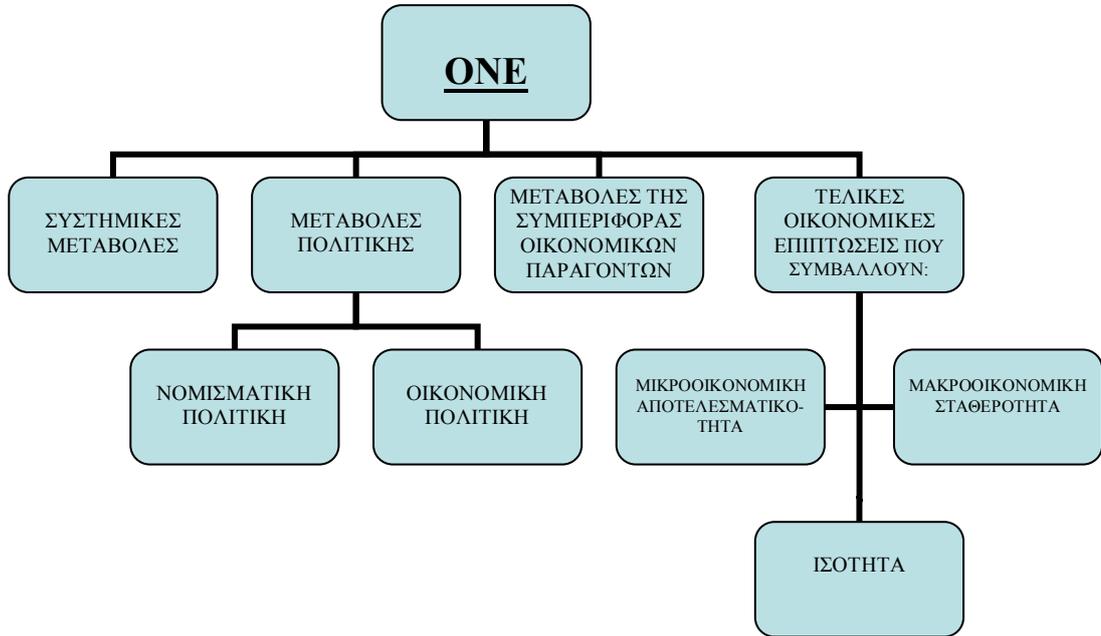

ΠΗΓΗ: ΙΣΤΑΜΕ, «ONE και Απασχόληση», Αθήνα, σελ. 50.

¹ Ιωακείμoglou Η.- Ρωμανίας Γιώργος (2000), «ONE ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 35-37.

2.12. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ONE

Διάγραμμα 2: Οι Επιπτώσεις της ONE στα πλαίσια της ΕΕ

ΠΗΓΗ: Βαβούρας Ι., «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ONE», Εκδ. Παπαζήση, σελ. 22.

Οι επιπτώσεις της ONE στα πλαίσια της ΕΕ μπορούν να θεωρηθούν μια διαδοχική εναλλαγή αιτίων-αποτελεσμάτων, η οποία ακολουθεί διάφορες φάσεις, όπως βλέπουμε και στο παραπάνω διάγραμμα 2. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ONE οδηγεί καταρχήν σε συστημικές μεταβολές (μεταβολές του συστήματος), οι οποίες με τη σειρά τους οδηγούν σε μεταβολές της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, κατόπιν σε μεταβολές της συμπεριφοράς των οικονομικών παραγόντων. Οι οικονομικοί παράγοντες μιας χώρας είναι τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις, τα εργατικά συνδικάτα και οι χρηματοπιστωτικές αγορές. Οι μεταβολές της συμπεριφοράς των οικονομικών παραγόντων με τη σειρά τους οδηγούν στις τελικές οικονομικές επιπτώσεις της ONE, οι οποίες είναι δυνατό να θεωρηθούν ότι συμβάλλουν στην εξυπηρέτηση τριών βασικών σκοπών της οικονομικής πολιτικής, δηλαδή στη μικροοικονομική αποτελεσματικότητα, τη μακροοικονομική σταθερότητα και την ισότητα (με την έννοια της ισόρροπης ανάπτυξης) μεταξύ χωρών και περιοχών. Λέγοντας δε ότι η ONE επιφέρει συστημικές μεταβολές εννοούμε ότι αυτές αναφέρονται:

1. στην καθιέρωση ενός ενιαίου νομίσματος, του ευρώ,
2. στη δημιουργία μιας κοινής και ανεξάρτητης κεντρικής τράπεζας,
3. στην τελική επίτευξη της ενιαίας αγοράς και
4. στη μεταβολή του ρόλου των κρατικών προϋπολογισμών των χωρών που συμμετέχουν στην ONE.

2.13. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

[Η ΟΝΕ αποτελεί ένα απαραίτητο βήμα για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Ενώ η κοινή αγορά μπορούσε να λειτουργήσει με ένα πλήθος νομισμάτων, η οικοδόμηση της ενιαίας αγοράς δεν ήταν δυνατή εξαιτίας της νομισματικής κατάτμησης. Η δημιουργία μιας «μεγάλης εσωτερικής αγοράς» απαιτούσε να μην διαφοροποιούνται σε κανένα σημείο οι εσωτερικές και οι κοινοτικές συναλλαγές. Από αυτό προέκυψε και η ανάγκη της νομισματικής ένωσης. Η συγχώνευση των εθνικών νομισμάτων στο κοινό νόμισμα επιφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως:]¹

- 1) Διευκολύνονται πολύ οι συναλλαγές εντός της ζώνης του ευρώ, καθώς έχει εκλείψει πλέον το κόστος μετατροπής των εθνικών νομισματικών μονάδων και ο συναλλαγματικός κίνδυνος από μεταβολές των μεταξύ τους ισοτιμιών.
- 2) Μειώνεται το τραπεζικό κόστος για τις διακοινοτικές συναλλαγές.
- 3) Η διαφάνεια αυξάνεται εφόσον οι τιμές μετατρέπονται σε κοινό νόμισμα. Η αλλαγή αυτή επιφέρει άμεσες συγκρίσεις μεταξύ των τιμών των ευρωπαϊκών προϊόντων. Έτσι η αποφυγή των διακυμάνσεων της συναλλαγματικής ισοτιμίας και των συνακόλουθων, συχνά αυθαίρετων, μεταβολών της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των κρατών μελών της ζώνης ευρώ, διασφαλίζει την ολοκλήρωση αλλά και την περαιτέρω εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου.
- 4) Αυτή, με τη σειρά της, θεωρείται ότι θα ευνοήσει την καινοτομία, τις επενδύσεις, το εμπόριο και την οικονομική μεγέθυνση. Επιτυγχάνονται χαμηλότερα μακροπρόθεσμα επιτόκια.
- 5) Η λειτουργία της αποταμίευσης και των επενδύσεων σε περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων δημιουργεί ένα νέο πλαίσιο νομισματικών συνθηκών.
- 6) Γίνεται ευκολότερη η πρόσβαση σε χαμηλότερου κόστους χρηματοδότηση.
- 7) Εξαλείφεται ο κίνδυνος της υποτίμησης των εθνικών νομισμάτων που θα κλυδωνίζε το νομισματικό σύστημα των χωρών.
- 8) Από την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος επωφελούνται επίσης οι επιχειρήσεις με έντονη εξαγωγική δραστηριότητα, καθώς το ευρώ θα μειώσει το κόστος άσκησης τιμολογιακής πολιτικής σε διαφορετικά νομίσματα. Ωστόσο οι ίδιες οι επιχειρήσεις πρέπει να γίνουν πιο αποτελεσματικές και

¹ Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανιάς Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 101.

καινοτόμες προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του νέου οικονομικού περιβάλλοντος.

- 9) Το ευρώ δίνει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των αγορών και δημιουργώντας ένα υγιές οικονομικό περιβάλλον, με σταθερότητα τιμών και χαμηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και δημόσιο χρέος, που εξασφαλίζουν χαμηλότερα επιτόκια και αποτελεσματικότερη κατανομή των οικονομικών πόρων.
- 10) [Η ΟΝΕ επιτρέπει την αντιμετώπιση της συναλλαγματικής αστάθειας λόγω της αυξημένης κινητικότητας του κεφαλαίου σε διεθνές επίπεδο και ταυτόχρονα την ολοκλήρωση της μεγάλης εσωτερικής αγοράς.
- 11) Σε διεθνές επίπεδο, η νομισματική ένωση απαντά στην έντονη κινητικότητα του κεφαλαίου που παρατηρείται από την αρχή της δεκαετίας του '90. Στην σημερινή παγκόσμια οικονομία, όπου η απελευθέρωση των κεφαλαιαγορών είναι σχεδόν πλήρης και η κινητικότητα του κεφαλαίου πολύ μεγάλη, η συναλλαγματική ισοτιμία δεν ορίζεται πλέον μόνον από την κατάσταση του εμπορικού ισοζυγίου αλλά και από τις χρηματιστικές κερδοσκοπικές αποφάσεις. Η αλλαγή αυτή καθιστά την σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας πολύ δύσκολη. Οι πολλαπλές νομισματικές κρίσεις της δεκαετίας του '90 μας υπενθυμίζουν την δυσκολία την οποία αντιμετωπίζουν οι χώρες μικρού και μεσαίου μεγέθους για να κρατήσουν σταθερή την συναλλαγματική τους ισοτιμία όταν υπάρχει έντονη κινητικότητα.

Η νομισματική ένωση παρουσιάζεται λοιπόν σαν ένας τρόπος αντιστάθμισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο της συναλλαγματικής αστάθειας και των χρηματιστικών διαταραχών]¹ και δίνει τη δυνατότητα στη ζώνη του ευρώ να παίζει σημαντικό ρόλο στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και να συνεισφέρει στην εδραίωση οικονομικής σταθερότητας παγκοσμίως.

Αυτό καταδεικνύεται από τη μεγαλύτερη χρήση του ευρώ εκτός των συνόρων της ζώνης του ευρώ, όπως αναφέρει η Τράπεζα της Ελλάδας. «Η διεθνής χρήση του ευρώ περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την έκδοση χρεογράφων σε ευρώ (από τη συνολική έκδοση διεθνών χρεογράφων το 2000, ποσοστό 34% ήταν εκφρασμένο σε ευρώ, έναντι 42% σε δολάρια και μόνο 11% σε γιεν, σε τρέχουσες συναλλαγματικές ισοτιμίες), τη διακράτηση από διάφορες χώρες (π.χ. τις υποψήφιες για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση) των επίσημων

¹Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανίας Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 100.

συναλλαγματικών διαθεσίμων τους σε ευρώ, τη χρήση του ευρώ για παρεμβάσεις στις αγορές συναλλάγματος, καθώς και την υιοθέτησή του, σε διαφορετικούς βαθμούς, από 56 χώρες ως νομίσματος-άγκυρας για τη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής τους ισοτιμίας»¹.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη, που προκύπτουν από την εισαγωγή του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, είναι ένα μείγμα πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων.

¹ www.bankofgreece.gr/euro/EuroFaqEL.asp, (11-1-09, 12:25.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΣΧΥΡΟΥ ΕΥΡΩ ΣΤΟΥΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Όπως είδαμε και στα προηγούμενα κεφάλαια, το ευρώ είναι ένα ισχυρό νόμισμα. Για να μελετήσουμε όμως τις επιπτώσεις του στην Ελληνική οικονομία θα πρέπει καταρχάς να δούμε την πορεία της Ελλάδας προς αυτήν την Οικονομική και Νομισματική Ένωση και κατά δεύτερον να παρατηρήσουμε τις επιπτώσεις του νέου ισχυρού νομίσματος στην εγχώρια οικονομία. Σε αυτό το δεύτερο μέρος θα δούμε τις επιπτώσεις στους μακροοικονομικούς δείκτες της ελληνικής οικονομίας και πώς αυτοί έχουν επηρεαστεί θετικά ή αρνητικά μετά την εισαγωγή της Ελλάδας στην ΟΝΕ.

3.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ

Πίνακας 4: Η πορεία της Ελλάδας προς την ΟΝΕ

1990	Η Ελλάδα εκφράζει τη βούλησή της να συμμετάσχει στα επόμενα στάδια της ενοποίησης της Ευρώπης.
1994	Υποβλήθηκε & εγκρίθηκε το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης από την ΕΕ
1999 29 Νοεμβρίου 15 Δεκεμβρίου	Το δημόσιο έλλειμμα της Ελλάδας μειώθηκε σημαντικά. Το Συμβούλιο των Υπουργών της ΕΕ ανακάλεσε προηγούμενη απόφασή του για ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Ελλάδα. Υποβλήθηκε Νέο Πρόγραμμα Σύγκλισης.
15/1/2000	Ανατίμηση της κεντρικής ισοτιμίας της δραχμής κατά 3,5%. Καθορίστηκε η ισοτιμία δρχ.:ευρώ 340,75:1 από 353:1 που ήταν έως τότε.
Φεβρουάριος 2000	Ικανοποιήθηκε το κριτήριο του πληθωρισμού.
9 Μαρτίου 2000	Υποβλήθηκε απ' την Ελλάδα το αίτημα για ένταξη στην «ευρω-ζώνη».
3 Μαΐου 2000	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε το πράσινο φως για την ένταξη.
5 Ιουνίου 2000	Το ECOFIN ενέκρινε την υποβολή του αιτήματος προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Santa Maria da Feira, όπου στις
19 Ιουνίου 2000	Αποφασίστηκε η ένταξη της χώρας μας στην «ευρω-ζώνη».

Πηγή: Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδ. Οργ. Λιβάνη

Παρατηρώντας τον παραπάνω Πίνακα 4, βλέπουμε ότι [η Ελλάδα ευθύς εξαρχής, από το 1990, εξέφρασε τη βούλησή της να συμμετάσχει στα επόμενα στάδια της ενοποίησης της Ευρώπης. Συνήθως η έναρξη των ουσιαστικών προσπαθειών της Ελλάδας να προσδέσει την πορεία της με τις πορείες των χωρών που συγκροτούσαν την ΟΝΕ προσδιορίζεται χρονικά το 1994, όταν υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης. Τότε οι δείκτες της ελληνικής οικονομίας ήταν μακράν των

απαιτούμενων για να ενταχθεί η χώρα στην «ευρω-ζώνη» και απείχαν κατά πολύ εκείνων που διέθεταν οι άλλες χώρες-μέλη όταν άρχιζαν τις προσπάθειές τους.

Ειδικότερα, στην Ελλάδα το δημόσιο χρέος ήταν πάνω από το 110% του ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος των άλλων χωρών-μελών ήταν 64%. Το έλλειμμα του δημόσιου τομέα έφτανε το 13,8% έναντι του 6% των άλλων χωρών και ο πληθωρισμός ήταν 14,2% έναντι 4%.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1999, το δημόσιο έλλειμμα στην Ελλάδα μειώθηκε στο 1,6% και στις 29 Νοεμβρίου του ίδιου έτους το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ ανακάλεσε προηγούμενη απόφασή του για την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος. Στις 15 Δεκεμβρίου υποβλήθηκε στην ΕΕ νέο (αναθεωρημένο, επικαιροποιημένο) Πρόγραμμα Σύγκλισης για τα έτη 1999-2002, με φιλόδοξους στόχους.

Στις 15 Ιανουαρίου 2000 οι υπουργοί Οικονομικών της «ευρω-ζώνης», Η ΕΚΤ με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η Νομισματική Επιτροπή αποφάσισαν, μετά την υποβολή ελληνικού αιτήματος, την ανατίμηση της κεντρικής ισοτιμίας της δραχμής κατά 3,5%. Έτσι, η ισοτιμία καθορίστηκε στις 340,750 δραχμές ανά ευρώ έναντι των περίπου 353 που ήταν έως τότε.

Το τελευταίο κριτήριο, ο πληθωρισμός, ικανοποιήθηκε το Φεβρουάριο του 2000¹. [Στις 9 Μαρτίου 2000 η Ελλάδα κατέθεσε επιστολή-αίτηση για την υιοθέτηση του ευρώ, επικαλούμενη τη μεγάλη οικονομική πρόοδο που είχε επιτύχει τα τελευταία έτη. Στη συνέχεια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΕΚΤ εξέτασαν την ελληνική οικονομία και κατήρτισαν "εκθέσεις σύγκλισης"]². [Στις 11 Απριλίου 2000 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των χωρών-μελών της ΕΕ για το 2000, όπου αναφέρονται τα επιτεύγματα της ελληνικής οικονομίας. Ακολούθησαν οι θετικές γνωμοδοτήσεις, εκθέσεις και εισηγήσεις για την ένταξη της Ελλάδας από την ΕΚΤ και τη Νομισματική Επιτροπή.

Στις 3 Μαΐου 2000 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε το πράσινο φως για την ένταξη]³. [Στις 5 Ιουνίου του 2000 το ECOFIN έκρινε με βάση τις εκθέσεις σύγκλισης, ότι η χώρα πληρούσε τις απαραίτητες προϋποθέσεις και, κατόπιν πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και γνώμης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Santa Maria da Feira της Πορτογαλίας στις 19

¹ Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.20-21.

² www.politis.com.cy/cgi-bin/hweb?-A=381&-V=fakeloiarticles, 29-12-08, 11:00.

³ Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.20-21.

Ιουνίου 2000 αποφάσισε την κατάργηση της παρέκκλισης της Ελλάδος, δηλ. την υιοθέτηση του ευρώ από τη χώρα μας, από 1 Ιανουαρίου 2001 (Απόφαση Συμβουλίου (ΕΚ) 427/2000)]¹.

[Έτσι από την 1^η Ιανουαρίου 2001 η Ελλάδα κατέστη το δωδέκατο μέλος της «ευρωζώνης». Ταυτόχρονα, και για ένα χρόνο, έως και την 31^η Δεκεμβρίου 2001, η Ελλάδα εισήλθε στο τελικό μεταβατικό στάδιο πριν από την κυκλοφορία του ευρώ. Την επομένη, 1^η Ιανουαρίου 2002, άρχισαν να κυκλοφορούν τα ευρώ σε μορφή χαρτονομισμάτων και νομισμάτων και άρχισε η παράλληλα η απόσυρση της δραχμής.

Ωστόσο, η 1^η Ιανουαρίου 2001 δεν αφορά μόνο το τελικό μεταβατικό στάδιο, τη λογιστική χρήση του ενιαίου-κοινού νομίσματος και την εφαρμογή του μέτρου της υποχρεωτικής διπλής αναγραφής των τιμών (σε ευρώ και δραχμές), αλλά και την εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, γεγονός που λησμονείται.

Το Σύμφωνο προβλέπει την υποχρέωση κάθε χώρας-μέλους να διατηρεί σε χαμηλά επίπεδα το δημοσιονομικό έλλειμμα. Στην περίπτωση που μια χώρα-μέλος δεν ακολουθεί τον κανόνα αυτό και μετά από ορισμένες διαδικασίες και εφόσον δεν πάρει τα απαραίτητα μέτρα για να τερματίσει την κατάσταση του υπερβολικού ελλείμματος, τότε υποβάλλονται οικονομικές κυρώσεις. Καλείται δηλαδή η χώρα-μέλος σε κατάθεση ενός ποσού εν είδει προστίμου. Με άλλα λόγια, η ένταξη της Ελλάδας στην «ευρω-ζώνη» δεν την καθιστά απλώς μέλος μιας ομάδας ισχυρών οικονομιών της Ευρώπης, αλλά και της επιβάλλει την υποχρέωση να διατηρεί χαμηλό δημοσιονομικό έλλειμμα]².

3.2. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενα κεφάλαια, τα οφέλη του ευρώ για την Ελληνική οικονομία δεν μπορούν να είναι διαφορετικά από τα οφέλη της εισαγωγής του ευρώ για την οικονομία των άλλων χωρών μελών της ΟΝΕ. Έτσι το ευρώ κρίνεται ως αναγκαιότητα και υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους κρίνεται ως έτσι για την Ελληνική οικονομία, τους οποίους μπορούμε να συνοψίσουμε στους εξής:

- 1) Έχουμε μια ενιαία αγορά προϊόντων και υπηρεσιών με ένα κοινό νόμισμα και χωρίς νομισματικές διακυμάνσεις που να επηρεάζουν τις εμπορικές και

¹ www.politis.com.cy/cgi-bin/hweb?-A=381&-V=fakeloiarticles, (29-12-08, 11:00.)

² Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδόσεις Οργ. ΛΙΒΑΝΗ, σελ.13,14.

επενδυτικές συναλλαγές των επιχειρήσεων και την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

- 2) Η Ευρώπη, ως ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος στον κόσμο, μπορεί να παρεμβαίνει για τη διασφάλιση της διεθνούς νομισματικής σταθερότητας.
- 3) Η ΟΝΕ εγγυάται υγιή δημόσια οικονομική πολιτική.
- 4) Ενισχύεται ο ενδοκοινοτικός τουρισμός.
- 5) Ενισχύεται το διασυνοριακό εμπόριο.
- 6) [Με το ευρώ οι διακοινοτικές συναλλαγές των επιχειρήσεων διεκπεραιώνονται το αργότερο εντός 5 ημερών.
- 7) Οι διακοινοτικές επιχειρηματικές συναλλαγές δεν επιβαρύνονται από το κόστος των προμηθειών και από το κόστος για την κάλυψη του συναλλαγματικού κινδύνου, για εργασίες σε συνάλλαγμα.
- 8) Το ευρώ συμβάλλει αποτελεσματικά στην επίτευξη της βελτίωσης του ρυθμού ανάπτυξης και απασχόλησης στην ΕΕ, καθώς οι επενδύσεις αυξάνονται]¹.

Θα ήταν ουτοπικό να ελπίζουμε βέβαια ότι το ενιαίο νόμισμα θα φέρει λύσεις σε όλα τα προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας. Όμως αυτό που είναι σίγουρο στην μέχρι σήμερα πορεία μας μέσα στην ΟΝΕ είναι ότι το ευρώ έχει βοηθήσει στην περαιτέρω επιτάχυνση των ρυθμών ανάπτυξης την οικονομία μας, και έχει εξαιρεθεί ο κίνδυνος από τις περιόδους αναταραχών και υποτιμήσεων του νομίσματός μας.

Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε επιγραμματικά να εντοπίσουμε τα βασικότερα πλεονεκτήματα του ευρώ για την Ελλάδα και στη συνέχεια θα προβούμε στην ανάλυση όλων των παραγόντων που καθιστούν το ευρώ ισχυρό νόμισμα για την οικονομία μας, συγκριτικά βέβαια με την προ ΟΝΕ εποχή αλλά και με τις άλλες χώρες-μέλη της ευρωζώνης, γιατί ότι ισχύει για τις άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ ισχύει και για την Ελληνική οικονομία.

Έτσι εκτός των άλλων πλεονεκτημάτων τα πλεονεκτήματα για κάθε Έλληνα πολίτη μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- ✓ Υγιή δημοσιονομική πολιτική στα πλαίσια των προβλεπόμενων από τη Συνθήκη περιορισμών και από τις απαιτήσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.
- ✓ Όσοι ταξιδεύουν στις χώρες-μέλη της Κοινότητας δεν θα χρειάζονται πλέον να προμηθεύονται συνάλλαγμα χάνοντας χρήματα σε κάθε συναλλαγή, όπως συνέβαινε μέχρι το 2001, έτος εισαγωγής της Ελλάδας στην ΟΝΕ.

¹ Θεοδωρόπουλος Θ. (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 38

- ✓ Οι προμήθειες που καταβάλλονται στις τράπεζες από την αγορά ή πώληση συναλλάγματος εξαλείφονται.
- ✓ Ιδιαίτερα επωφελούνται οι μικρές επιχειρήσεις, καθώς οι πληρωμές και μεταφορές χρηματικών ποσών μεταξύ κρατών μελών γίνονται ταχύτερες, αξιόπιστες και φθηνότερες.
- ✓ Για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές το ενιαίο νόμισμα τους γεμίζει εμπιστοσύνη όσο αφορά την τιμή πώλησης των προϊόντων. Οι τιμές μπορούν τώρα να συγκριθούν σε όλες τις χώρες-μέλη της Κοινότητας και έτσι ενισχύεται και ο ανταγωνισμός μεταξύ τους. Εξάλλου όπως είναι ήδη γνωστό, μία ξαφνική αλλαγή της ισοτιμίας μπορεί να εξαφανίσει τα περιθώρια κέρδους μέσα σε λίγες ώρες. Με την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος οι επιχειρήσεις, μικρές και μεγάλες, θα μπορούν λοιπόν να δραστηριοποιούνται ευκολότερα σε όλη τη ζώνη ευρώ και όχι μόνο στη χώρα εγκατάστασής τους.

3.3. ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Δεν θα μπορούσε βέβαια η Ελληνική οικονομία να έχει διαφορετικούς στόχους από εκείνους της ΟΝΕ. Μπορούμε όμως να πούμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία που μας έχει δώσει το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, στην έκθεσή του «Φάκελος Ελληνική Οικονομία 2004-2008», αυτοί είναι οι εξής:

- Δημοσιονομική εξυγίανση.
- Ανταγωνιστική οικονομία.
- Ταχύτερη αύξηση της οικονομίας.
- Αύξηση της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας.
- Ενίσχυση των επενδύσεων και προσέλκυση ξένων επενδυτών.
- Διατήρηση και ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής.
- Εξωστρέφεια.
- Τόνωση της επιχειρηματικότητας.
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

3.4. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Με δεδομένο ότι η άσκηση της νομισματικής πολιτικής έχει ανατεθεί στην ΕΚΤ ανέκυψε η ανάγκη για τον προσδιορισμό ενός κοινού πλαισίου για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής. Η διατήρηση ενός σταθερού και αξιόπιστου νομίσματος επέβαλε την ανάγκη να τεθεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ασκείται η δημοσιονομική πολιτική, η οποία παραμένει αποκεντρωμένη στα κράτη-μέλη. Το βασικό πλαίσιο για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής προσδιορίζεται από τη Συνθήκη του Μάαστριχ και από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Οι βασικοί κανόνες του πλαισίου αυτού αφορούν τα ελλείμματα και το χρέος. Στο Παράρτημα 3 παραθέτουμε το βασικό άρθρο της Συνθήκης του Μάαστριχ που ορίζει τους στόχους για το μέγεθος του ελλείμματος και του χρέους. Όπως όμως είναι γνωστό, οι τιμές για τα δύο αυτά μεγέθη είναι 3% και 60% του ΑΕΠ αντίστοιχα και αναφέρονται στο πρωτόκολλο της Συνθήκης του Μάαστριχ.

Είναι γνωστό, και έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα κεφάλαια ότι, η Ελλάδα από την εποχή της συνθήκης του Μάαστριχ είχε θέσει ως βασικό στόχο της πολιτικής της την ένταξή της στην ΟΝΕ. Όμως οι δημοσιονομικές ανισορροπίες ήταν τεράστιες, ο πληθωρισμός πολύ ψηλός και γενικότερα οι οικονομικές της επιδόσεις ήταν από τις χειρότερες στην ΕΕ μετά το 1990 και κυρίως μετά το 1993 ξεκίνησε μια μακρόχρονη και επίπονη προσπάθεια για ονομαστική σύγκλιση και την ικανοποίηση των όρων που απαιτούνταν για την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ. Παρά τις βελτιώσεις στους μακροοικονομικούς δείκτες, η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα που ήθελε να ενταχθεί στην ΟΝΕ αλλά δεν ικανοποιούσε τα κριτήρια. Στα επόμενα δυο χρόνια η προσαρμογή της Ελλάδας προχώρησε ικανοποιητικά, και όπως έχουμε πει ξανά, η Ελλάδα έγινε το 12 μέλος της ευρωζώνης την 1^η Ιανουαρίου του 2001.

Η μεταβολή στην οικονομική πορεία της χώρας μας, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Όπως φαίνεται και από τον παρακάτω Πίνακα 5, βελτίωση παρουσιάζουν οι βασικότεροι μακροοικονομικοί δείκτες, με πιο εντυπωσιακή την αύξηση του ΑΕΠ. Παρατηρούμε δηλαδή ότι και στην Ελλάδα, όπως και στις περισσότερες άλλες χώρες της ΕΕ, ότι η μείωση των ελλειμμάτων και του πληθωρισμού συνοδεύτηκε από αύξηση του ΑΕΠ, η οποία παραμένει πάνω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης και της ΕΕ. Τα δύο μεγέθη τα οποία εξελίχθηκαν ικανοποιητικά είναι εκείνα του χρέους και της ανεργίας. Η αύξηση των πρωτογενών πλεονασμάτων του προϋπολογισμού και η αύξηση του ΑΕΠ, κυρίως λόγω

ανάληψης νέων χρεών από το Δημόσιο, τα οποία συνδέονται με τις ιδιωτικοποιήσεις κρατικών επιχειρήσεων και τα ασφαλιστικά ταμεία. Επίσης, η ανεργία δεν μειώθηκε αναλογικά με τη αύξηση του ΑΕΠ, Είναι επίσης φανερό ότι ο πληθωρισμός είναι αρκετά πάνω από το μέσο ευρωπαϊκό όρο.

Πίνακας 5: Μακροοικονομικοί δείκτες Ελλάδας και χωρών ΕΕ. περιόδου 1999-2003

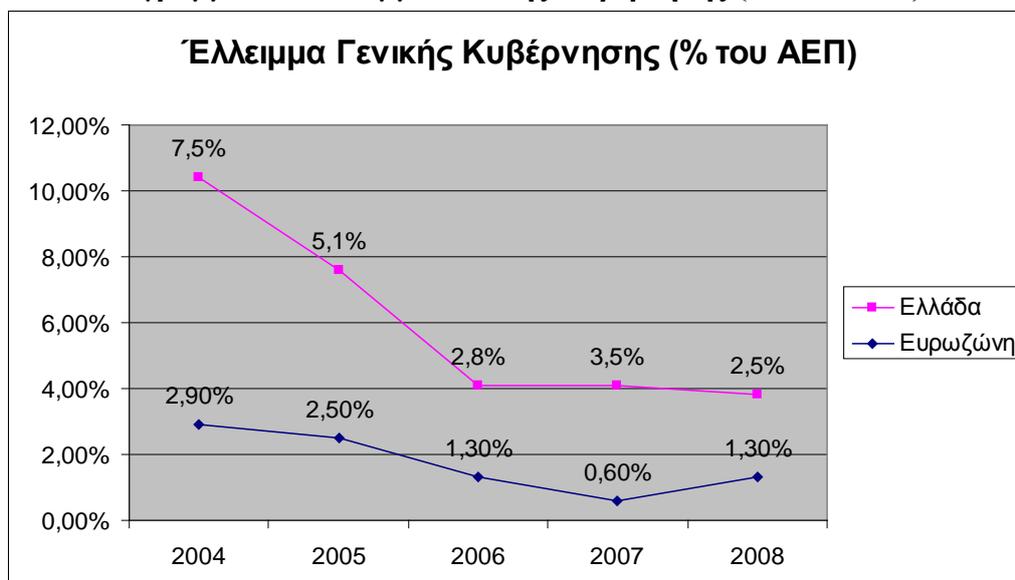
	1999	2000	2001	2002	2003
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ					
ΕΥΡΩΖΩΝΗ	1,1	2,1	2,3	2,3	2,1
ΕΛΛΑΔΑ	2,1	2,9	3,7	3,9	3,6
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	2,2	2,8	4,4	3,7	3,4
ΙΣΠΑΝΙΑ	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1
ΑΥΞΗΣΗ ΑΕΠ					
ΕΥΡΩΖΩΝΗ	2,8	3,5	1,5	0,9	0,8
ΕΛΛΑΔΑ	3,6	4,2	4,1	3,8	4,1
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	3,8	3,7	1,6	0,4	-0,8
ΙΣΠΑΝΙΑ	4,2	4,2	2,7	2	2,3
ΑΕΠ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ					
ΕΕ - 15	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ΕΛΛΑΔΑ	65,5	66,2	67,2	70,9	80,9
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	70,4	70,6	70,7	70,7	69,2
ΙΣΠΑΝΙΑ	83,8	83,6	84,2	86,1	87,3
ΑΝΕΡΓΙΑ					
ΕΕ - 15	8,7	7,8	7,4	7,7	8,1
ΕΛΛΑΔΑ	11,8	11	10,4	10	9,5
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	4,5	4,1	4,1	5,1	6,6
ΙΣΠΑΝΙΑ	12,8	11,3	10,6	11,3	11,3
ΧΡΕΟΣ ΓΕΝ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ					
ΕΥΡΩΖΩΝΗ	72,1	69,6	69,2	69,0	70,4
ΕΛΛΑΔΑ	105,1	106,2	107	104,7	100,6
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	54,3	53,3	55,6	58,1	57,5
ΙΣΠΑΝΙΑ	63,1	60,5	56,9	53,8	51,3

ΠΗΓΗ: <http://www.econ.uoa.gr/UA/files/1045848143..pdf>, 20-1-09, 20:00

Συνοψίζοντας, για την περίοδο που μελετάει ο Πίνακας 5, για τα δημοσιονομικά τόσο στη χώρα μας όσο και στις άλλες χώρες της ΕΕ, θέλουμε να τονίσουμε ότι αρχικώς, το πλαίσιο άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρωζώνη, δηλαδή τα πρώτα χρόνια και μέχρι πρόσφατα, λειτούργησε θετικά. Η δημοσιονομική προσαρμογή που έγινε σε όλες τις χώρες-μέλη συνοδεύτηκε από ικανοποιητικές επιδόσεις. Έτσι τα τρία πρώτα χρόνια, όπως βλέπουμε, δεν υπήρξαν σημαντικά προβλήματα.

Από το 2004 έως και το 2008, τα πράγματα για τα δημοσιονομικά της Ελληνικής οικονομίας αρχίζουν να διαφοροποιούνται. Παρατηρώντας τα στοιχεία που μας δίνει το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στον παρακάτω Διάγραμμα 3, διαπιστώνουμε ότι το 2006 ήταν η πρώτη χρονιά από την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ, όπου το ελληνικό έλλειμμα έπεσε κάτω από το όριο του 3% που έχει θέσει η ΕΕ. Τέτοιου μεγέθους μείωση ελλείμματος, με ταυτόχρονη διατήρηση των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και μείωση της ανεργίας, δεν έχει επιτευχθεί ξανά στην πρόσφατη εμπειρία της ΕΕ. Ωστόσο αυτό που παρατηρούμε είναι ότι το 2007 το έλλειμμα σημείωσε άνοδο της τάξης του 3,5% όταν η ευρωζώνη είχε έλλειμμα μόλις 0,60% μια διαφορά διόλου ευκαταφρόνητη 2,9 μονάδων. Όμως η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ Ελλάδας και Ευρωζώνης παρατηρείται το 2004 όπου αυτή ανέρχεται στις 4,6 μονάδες.

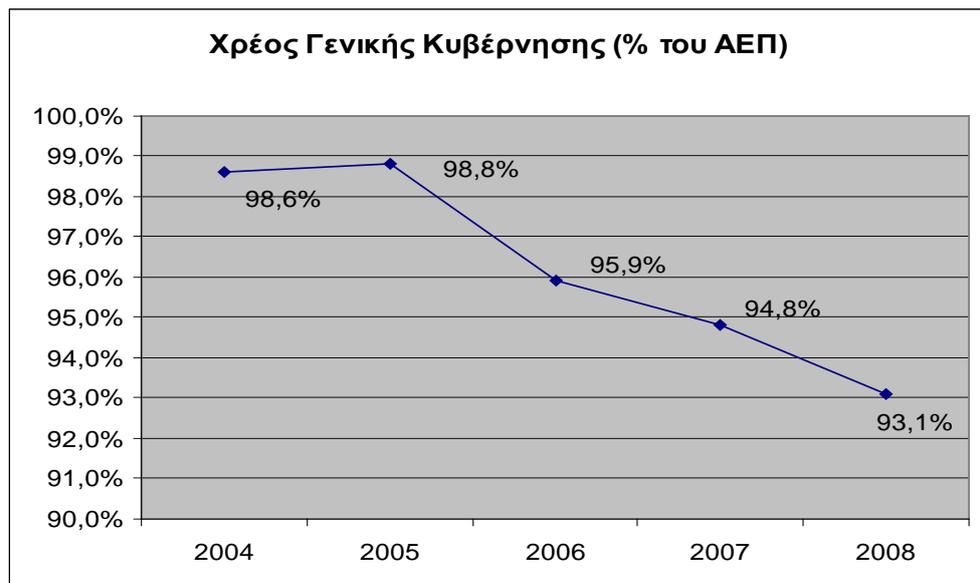
Διάγραμμα 3: Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ).

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008», Αθήνα, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 6.

Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ, κατά την ίδια χρονική περίοδο 2004-2008, βλέπουμε, στο Διάγραμμα 4, ότι έχει μειωθεί στα χαμηλότερα επίπεδα της τελευταίας δεκαετίας. Το δημόσιο χρέος το 1981 ήταν μόλις στο 27,1% του ΑΕΠ. Το 2004 είχε φτάσει στο 98,6% του ΑΕΠ και το 2008 μειώνεται στο 93,1%, δηλαδή περισσότερες από 10 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ που ισοδυναμεί με 25 δισεκατομμύρια ευρώ.

Διάγραμμα 4: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008» ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 6.

[Σήμερα το ECOFIN ζητάει από την Ελλάδα να μειώσει το έλλειμμα της. Τα τελευταία χρόνια όμως, με την σημαντική επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως στη Γερμανία, είχαμε τους πρώτους τριγμούς στην εφαρμογή του πλαισίου.

Αρχικά τόσο η Γερμανία όσο και η Γαλλία αργότερα δέχτηκαν τις συστάσεις του ECOFIN, που τους ζητούσε να μειώσουν τα ελλείμματά τους κάτω από το όριο του 3% και μάλιστα δύο χρόνια μετά το έτος που αυτά εκδηλώθηκαν. Όμως αυτές δεν δέχτηκαν να εφαρμοστεί το πλαίσιο.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η πορεία του ενιαίου νομίσματος θα εξαρτηθεί από το μέλλον του δημοσιονομικού πλαισίου. Για τη χώρα μας, το πλαίσιο αυτό έφερε και σταθεροποίηση και ανάπτυξη και θα πρέπει να συνεχίσει στο δρόμο της δημοσιονομικής εξυγίανσης και των διαρθρωτικών αλλαγών]¹.

3.4.1. Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

[Ενώ η σταθερότητα των τιμών αποτελεί το σημαντικότερο ίσως σκοπό της ONE, δεν έχει δοθεί από την ΕΕ κάποιος επίσημος ορισμός της έννοιας αυτής. Βέβαια, στα πλαίσια της

¹ <http://www.econ.uoa.gr/UA/files/1045848143..pdf>, (20-1-09, 20:00)

θεωρίας της οικονομικής πολιτικής η έννοια αυτή έχει καταστεί αντικείμενο εκτενούς διερεύνησης και έχει λάβει διάφορους ορισμούς. Γενικά, η σταθερότητα των τιμών αναφέρεται σ' εκείνη την κατάσταση της οικονομίας κατά την οποία το γενικό επίπεδο των τιμών δεν παρουσιάζει τάσεις σημαντικών μεταβολών, τόσο προς τα πάνω (πληθωρισμός), όσο και προς τα κάτω (αντιπληθωρισμός). Δεδομένου όμως ότι η σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται γενικά από ακαμψία των τιμών προς τα κάτω, ο σκοπός της σταθερότητας των τιμών τείνει να ταυτίζεται με την αποφυγή του πληθωρισμού, ο οποίος ορίζεται ως η τάση προς συνεχιζόμενη και αυτοτροφοδοτούμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια οικονομία. Βασικό χαρακτηριστικό του ορισμού αυτού είναι ότι ο πληθωρισμός είναι μια δυναμική διαδικασία, η οποία μάλιστα είναι δυνατό να διακόπτεται πρόσκαιρα, και όχι απλώς μια κατάσταση υψηλού επιπέδου τιμών που διαμορφώνεται εφάπαξ ή έστω βραχύχρονα.

Η μέτρηση του πληθωρισμού αποτελεί ζήτημα ιδιαίτερης σημασίας στη διερεύνηση του φαινομένου αυτού. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται διάφοροι αριθμοδείκτες, όπως είναι, για παράδειγμα, ο δείκτης τιμών καταναλωτή, ο δείκτης τιμών χονδρικής πωλήσεως και ο έμμεσος αποπληθωρισμός του ΑΕΠ. Ως καταλληλότερος δείκτης του πληθωρισμού θεωρείται εκείνος ο οποίος σχετίζεται περισσότερο με τη βασική αιτία του πληθωρισμού. Έτσι, αν θεωρείται ότι η σημαντικότερη αιτία του πληθωρισμού είναι το ότι τα ρευστά διαθέσιμα δεν βρίσκονται στο άριστό τους μέγεθος, ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) πρέπει να γίνεται αποδεκτός ως ο καταλληλότερος δείκτης του πληθωρισμού. Επιπλέον, ο ΔΤΚ συνδέεται με τα πλεονεκτήματα ότι είναι ευρύτερα κατανοητός και χρησιμοποιείται στις συλλογικές διαπραγματεύσεις για μισθολογικές αυξήσεις, καθώς και ότι δημοσιεύεται σε μηνιαία βάση σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Στο προσαρτημένο στη συνθήκη του Μάαστριχ πρωτόκολλο σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης, αναφέρεται ότι ο πληθωρισμός υπολογίζεται βάσει του ΔΤΚ.

Σημειώνεται ότι ο ΔΤΚ μετρά τις μεταβολές του κόστους ζωής των καταναλωτών, εξαιτίας των μεταβολών των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που πληρώνουν και καταρτίζεται παρακολουθώντας τη διαχρονική εξέλιξη των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που συνθέτουν το «καλάθι» αγορών ενός τυπικού νοικοκυριού. Δεδομένου ότι τα καταναλωτικά πρότυπα στις διάφορες χώρες-μέλη της ΕΕ διαφέρουν σημαντικά, τόσο η σύνθεση του «καλαθιού» όσο και οι συντελεστές στάθμισης των αγαθών και υπηρεσιών που υπεισέρχονται στον υπολογισμό του ΔΤΚ παρουσιάζουν αποκλίσεις μεταξύ των χωρών-μελών της Ένωσης. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν υποθεθεί ότι στα πλαίσια της ΕΕ θα

μπορούσαν να διαμορφωθούν ενιαίες τιμές αγαθών και υπηρεσιών, σε κάθε δεδομένη περίοδο ο ΔΤΚ θα παρουσιάζει διαφορετική τιμή στις κατ' ιδίαν χώρες-μέλη, εξαιτίας των διαφορετικών καταναλωτικών προτύπων που θα επικρατούν]¹.

Στον Πίνακα 6 παρατηρούμε το μέσο ετήσιο γενικό ΔΤΚ κατά την περίοδο 2001-2008, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ. Αυτό που παρατηρούμε από τη μεταβολή του μέσου δείκτη με τον αντίστοιχο του προηγούμενου δωδεκαμήνου είναι ότι οι μεταβολές παρουσιάζουν αυξομειώσεις είτε προς τα πάνω, το 2002, είτε προς τα κάτω, το 2007. Ωστόσο η μεγαλύτερη μεταβολή παρατηρείται το 2008 της τάξεως των 4,2% ποσοστιαίων μονάδων.

Πίνακας 6: Συγκρίσεις ΓΔΤ Καταναλωτή, περιόδου 2001-2008 (έτος βάσης 2005=100,0)

ΕΤΟΣ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ (ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%) ΜΕΣΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΔΩΔΕΚΑΜΗΝΟΥ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΔΕΙΚΤΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΔΩΔΕΚΑΜΗΝΟΥ
2001	87,48	3,4
2002	90,65	3,6
2003	93,86	3,5
2004	96,58	2,9
2005	100	3,5
2006	103,2	3,2
2007	106,18	2,9
2008	110,59	4,2

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

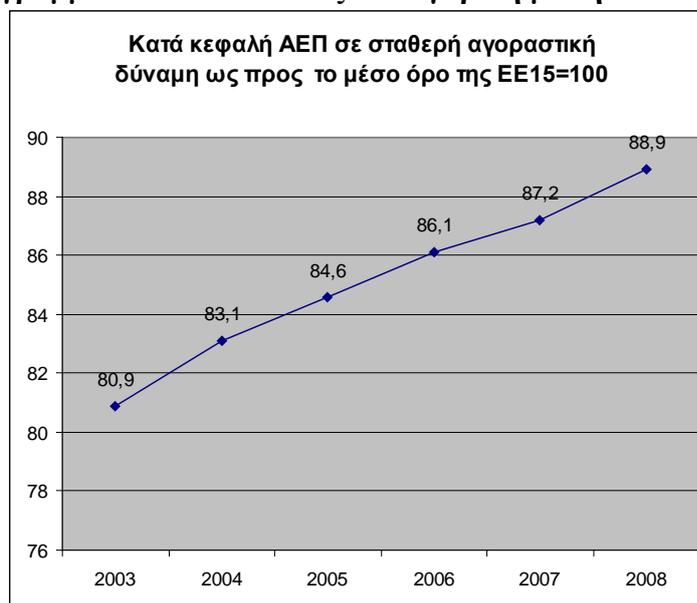
3.4.2. ΑΕΠ ΚΑΙ Ο ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (Α.Ε.Π) είναι η συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα σε ένα συγκεκριμένο έτος. Η χρησιμοποίηση του όρου «εγχώριο» έχει σημασία, γιατί η παραγωγή θα πρέπει να γίνεται μέσα στην επικράτεια της χώρας, ασχέτως αν ο παραγωγός μπορεί να είναι μόνιμος κάτοικος μιας άλλης χώρας. Για παράδειγμα, αν ένα εργοστάσιο κατασκευής ψυγείων ανήκει σε Ιταλούς επιχειρηματίες, παράγει όμως στη χώρα μας, η παραγωγή του αποτελεί μέρος του εγχώριου προϊόντος της Ελλάδας.

¹ Βαβούρας Ι., «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΟΝΕ», Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, σελ. 64-65.

Το Α.Ε.Π. είναι σημαντικός δείκτης της οικονομικής ευημερίας της χώρας μας. Στο παρακάτω Διάγραμμα 5, εμφανίζεται το ΑΕΠ της Ελλάδας σε σύγκριση με την ΕΕ.

Διάγραμμα 5: ΑΕΠ Ελλάδας σε σύγκριση με την ΕΕ.

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008» Αθήνα, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 17.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι από το 2003 και εξής έχουμε μια αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας και σε μονάδες ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης έφθασε το 2008 στο 88,9 του μέσου όρου της ΕΕ των «15» από 80,9 που ήταν το 2003. Όπως παρατηρήσαμε και παραπάνω, το κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας μας παρουσιάζει γενικά από το 1999 έως και σήμερα μια εντυπωσιακή άνοδο. Έτσι το 1999 ήταν 65,5 ενώ το 2008 ήταν 88,9. Έχουμε δηλαδή μία άνοδο της τάξεως των 23,4 ποσοστιαίων μονάδων σε 10 χρόνια.

[Κατά τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Spring 2008 Economic Forecast), ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στην Ελλάδα αναμένεται να ανέλθει σε 3,4% ετησίως κατά την επόμενη διετία. Οι προβλέψεις της πρόσφατης έκθεσης του ΟΟΣΑ (Economic Outlook, Ιούνιος 2008), ελάχιστα διαφέρουν από τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εάν επαληθευθούν οι προβλέψεις αυτές, θα έχει εδραιωθεί ακόμη περισσότερο η πορεία της ελληνικής οικονομίας προς σημαντικά χαμηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης.

Ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε σημαντικά κατά τους τελευταίους μήνες του 2007 και κατά το 2008 αντανακλώντας την προσήλωση των επιχειρήσεων στην κερδοσκοπία και την αντίδρασή τους στην αύξηση των τιμών του πετρελαίου και των πρώτων υλών: η άνοδος των τιμών του πετρελαίου και των άλλων εισαγόμενων πρώτων υλών, αποτελεί σημαντικό

παράγοντα όξυνσης του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων και των εργαζομένων για την διανομή του προϊόντος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι διατίθεται, πλέον, ένα αυξημένο μερίδιο του ΑΕΠ για την πληρωμή των εισαγόμενων πρώτων υλών, αφήνοντας προς διανομή μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας ένα μικρότερο μέρος του εγχώριου προϊόντος. Ως συνέπεια, οι επιχειρήσεις αυξάνουν τις τιμές τους προσπαθώντας να διατηρήσουν την κερδοφορία τους στα υψηλά επίπεδα των προηγούμενων ετών. Η άνοδος των τιμών σχετίζεται και με το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα επιβραδύνεται περιορίζοντας έτσι τις δυνατότητες μείωσης του κόστους παραγωγής]¹.

[Όσον αφορά τον έλεγχο του πληθωρισμού, βέβαια οφέλη από την ONE θα αποκομίσουν εκείνες οι χώρες οι οποίες είτε δεν θεωρούσαν τον πληθωρισμό σημαντικό πρόβλημα είτε επέδειξαν αναποτελεσματικότητα στην αντιμετώπισή του. Όσον αφορά τις χώρες αυτές, μεταξύ των οποίων εξέχουσα θέση κατέχει η Ελλάδα, η χάραξη και η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής από το ΕΣΚΤ θα συμβάλλει στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.

Η έκταση των επιδράσεων της ONE στον έλεγχο του πληθωρισμού μπορεί να αποβεί πολύ μεγάλη, αν γίνει αποδεκτή η (κλασσική) ποσοτική θεωρία του χρήματος, σύμφωνα με την οποία το επίπεδο των τιμών είναι ανάλογο του χρηματικού αποθέματος. Στην πιο άκαμπτη μορφή της, η ποσοτική θεωρία του χρήματος συνεπάγεται την πλήρη αναλογικότητα μεταξύ των μεταβολών της ποσότητας του χρήματος και των μεταβολών του επιπέδου των τιμών. Κατά συνέπεια, ο πληθωρισμός είναι ένα καθαρά νομισματικό φαινόμενο το οποίο δημιουργείται μόνο με την ταχύτερη αύξηση των μέσων πληρωμής, δηλαδή του χρήματος, από εκείνην του προϊόντος ή της παραγωγής. Και εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν γίνει αποδεκτό ότι βραχυχρόνια ο πληθωρισμός είναι δυνατό να προκληθεί και από άλλους παράγοντες, μπορεί να εξαλειφθεί αν δεν δημιουργηθεί νέο χρήμα]².

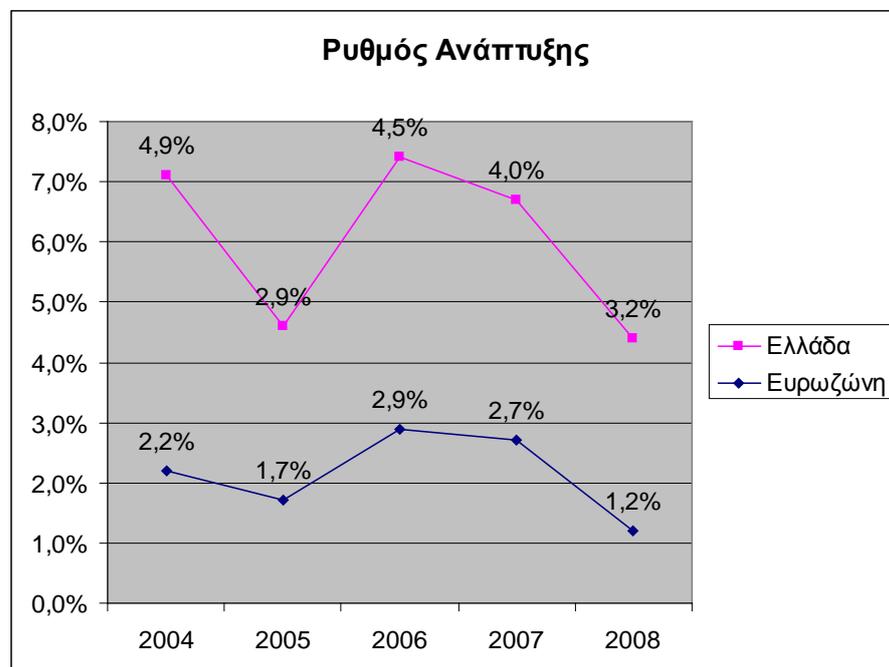
Στο παρακάτω διάγραμμα 6 παρατηρούμε το ρυθμό ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας, σύμφωνα με τα στοιχεία που μας δίνει το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Βλέπουμε λοιπόν ότι παρά τις αρνητικές επιπτώσεις από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, η οικονομική ανάπτυξη παραμένει υπερδιπλάσια από τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Επίσης ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας την περίοδο 2004-2007 διαμορφώθηκε στο 4,1%, σύμφωνα πάντα με τα παρακάτω στοιχεία του διαγράμματος 6. Τον

¹ INE-ΓΣΕΕ, (2009), «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2007-2008», Αθήνα, σελ. 50-51.

² Βαβούρας Ι., «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ONE», Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, σελ. 70-71.

υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης τον έχουμε το 2004, χρονιά κατά την οποία η Ελλάδα ανέλαβε τη διεξαγωγή των ολυμπιακών αγώνων. Επίσης η μεγαλύτερη αύξηση σε σύγκριση με την ευρωζώνη παρατηρείται το 2006 όπου ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελλάδας είναι 1,6 περισσότερο από εκείνον της ευρωζώνης, και αυτό εξηγείται γιατί το 2006 το Ελληνικό έλλειμμα έπεσε για πρώτη φορά κάτω από το όριο 3% που είχε θέσει η ΟΝΕ, όπως είδαμε και στον Διάγραμμα 3. Από το 2006 έως και το 2008 φαίνεται ότι έχουμε μια μικρή πτώση από 4,5% στο 3,2% , όμως η οικονομική ανάπτυξη παραμένει μεγαλύτερος από αυτόν της ευρωζώνης της τάξεως του 1,3 το 2007 και του 2,0 το 2008.

Διάγραμμα 6: Ρυθμός Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας & της Ευρωζώνης την περίοδο 2004-2008.

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008» Αθήνα, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 8.

Συμπερασματικά θα λέγαμε, μελετώντας τα στοιχεία που προκύπτουν από τα διαγράμματα 5 και 6 και σύμφωνα με την ετήσια έκθεση 2008 του Ινστιτούτου Εργασίας, ότι συνεχίζεται η πορεία επιβράδυνσης της ελληνικής οικονομίας, που είχε ως σημείο εκκίνησης το τέλος των Ολυμπιακών αγώνων. Παρόλα αυτά όμως, ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ διατηρείται σε ικανοποιητικά επίπεδα, εάν συγκριθεί βέβαια και με τις επιδόσεις άλλων χωρών της Ευρώπης. Η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να μεγεθύνεται με ρυθμούς που υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ των 15 «παλαιών» χωρών μελών. Με άλλα λόγια, η επιβράδυνση που ακολούθησε το έτος 2004 είναι μια διαδικασία βραδείας επιδείνωσης.

Οι εξελίξεις αυτές σχετίζονται άμεσα με τις δυσμενείς διεθνείς εξελίξεις, δηλαδή με την άνοδο των τιμών του πετρελαίου, των άλλων πρώτων υλών και των τροφίμων, και φυσικά με την διεθνή χρηματιστική αναταραχή και την σταδιακή εξασθένηση της αγοράς κατοικίας. Οι παράγοντες αυτοί επηρέασαν αρνητικά τον ρυθμό μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας από το δεύτερο τρίμηνο του 2007 και οδήγησαν σε έξαρση των πληθωριστικών πιέσεων. Η ταχύτερη οικονομική μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας σε σχέση με την αντίστοιχη των άλλων χωρών της ΕΕ., όπως έχουμε ήδη πει, είχε ως αποτέλεσμα να βελτιωθεί ο βαθμός πραγματικής σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας (με την έννοια ότι το ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα, σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης, πλησίασε τον αντίστοιχο μέσο όρο στις 15 «παλαιές» χώρες της ΕΕ). Η συγκεκριμένη βελτίωση ανέρχεται σε 20 περίπου εκατοστιαίες μονάδες: ενώ δηλαδή κατά το 1995, το ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα, υπολογισμένο σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης, ανερχόταν περίπου σε 70% του μέσου όρου της ΕΕ-15, σήμερα ανέρχεται σε περίπου 90%.

3.4.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η σημαντική άνοδος του ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα, όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα, δεν οφείλεται τόσο στην αύξηση της απασχόλησης, όσο στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Αυτό που θα μελετήσουμε στο σημείο αυτό είναι η εξέλιξη της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα, όπως αυτή καταγράφεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 7: Παραγωγικότητα της εργασίας (% ετήσιες μεταβολές)

Παραγωγικότητα εργασίας	1961-90	1991-95	1996-00	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ελλάδα	4,2	0,7	2,5	4,2	4,6	3,2	2,0	1,3	1,3
Ζώνη ευρώ	3,2	1,7	1,1	1,3	0,2	0,4	1,6	1,4	1,4
ΕΕ 15	2,9	1,9	1,3	1,6	0,5	1,9	1,6	1,4	1,4
ΗΠΑ	1,6	1,4	2,0	1,4	0,8	3,1	3,3	3,3	3,3
Ιαπωνία	5,1	0,8	1,3	2,5	0,8	1,7	3,2	2,5	2,5

Πηγή: *European Economy*, No 2/2005

[Η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα από το 1975 αρχίζει να έχει φθίνουσα πορεία. Φτάνει στο κατώτατο σημείο τα έτη 1988 και 1990. Από το 1990 και μετά αρχίζει να ανεβαίνει, μέχρι και σήμερα, ξεπερνώντας τα επίπεδα του 1975. Το ζητούμενο για την

ελληνική οικονομία είναι η πραγματική σύγκλιση με την ευρωπαϊκή. Επομένως, το μέτρο σύγκρισης είναι ο μέσος όρος παραγωγικότητας των χωρών της ΕΕ. Από το 1996 και μετά η παραγωγικότητα της εργασίας στην ελληνική οικονομία αυξάνει ταχύτερα από τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος παρουσίασε συρρίκνωση.

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας ανά απασχολούμενο στην Ελλάδα έχει επιταχυνθεί σημαντικά, από 0,8% την περίοδο 1980–89 και 0,4% την περίοδο 1990–95 σε 2,7% την περίοδο 1996–2004. Οι παραπάνω εξελίξεις έχουν οδηγήσει το σημερινό επίπεδο της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας στο 85% του μέσου όρου της ΕΕ για το 2003, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τραπέζης της Ελλάδος, και στο 88% για το 2004, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ. Η παραγωγικότητα της εργασίας είναι κατά 12%–13% χαμηλότερη απ’ ό,τι στην ΕΕ των «15». Από την ανάλυση της παραγωγικότητας της εργασίας κατά προσδιοριστικούς παράγοντες προκύπτει ότι η ενίσχυση των ρυθμών ανόδου της παραγωγικότητας στην Ελλάδα από τα μέσα της δεκαετίας του '90 αντανακλά αφενός τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης του λόγου κεφαλαίου-εργασίας την περίοδο 1996–2004 και αφετέρου τους ταχύτερους ρυθμούς ανόδου της «συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής». Ο πρώτος παράγοντας μπορεί να συσχετιστεί με την ανάκαμψη των επιχειρηματικών επενδύσεων, οι οποίες αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 10,5% την ίδια περίοδο. Σημαντικό ρόλο στην ίδια κατεύθυνση διαδραμάτισαν και οι δημόσιες επενδύσεις, συμβάλλοντας στη βελτίωση των υποδομών.

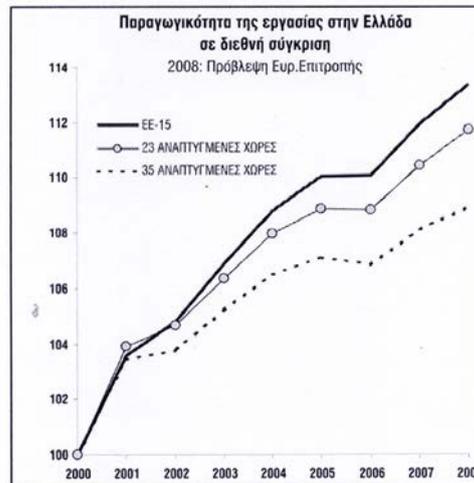
Όμως η αύξηση αυτή της παραγωγικότητας δεν συνοδεύτηκε από παράλληλη αύξηση της απασχόλησης. Στην Ελλάδα παρατηρείται στασιμότητα της απασχόλησης στη διάρκεια των ετών 1994-2004, δηλαδή σε μια περίοδο ανάκαμψης της οικονομίας. Το γεγονός αυτό αποτελεί ελληνική ιδιαιτερότητα, που χρειάζεται προσεκτική θεωρητική αντιμετώπιση. Η στασιμότητα της απασχόλησης έχει ως αποτέλεσμα τη διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα]¹.

[Αξιοσημείωτες όμως είναι οι αλλαγές που επήλθαν στην ελληνική οικονομία σε σύγκριση με το αντίστοιχο μέσο σταθμισμένο επίπεδο των 35 πιο αναπτυγμένων χωρών, με τις οποίες πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των ανταλλαγών της Ελλάδας (με

¹ www.monthlyreview.gr, (12-02-09, 12:45.)

εξαίρεση το πετρέλαιο), με τις άλλες χώρες της ΕΕ-15 και με τις 23 πιο αναπτυγμένες χώρες από το 2000 και εξής, όπως βλέπουμε και στο παρακάτω διάγραμμα 7.

Διάγραμμα 7: Η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες των ετών 2000-2008.

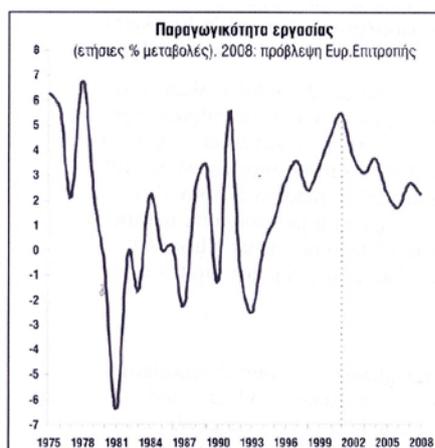
Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι κατά το 2007 το επίπεδο παραγωγικότητας στην Ελλάδα είχε ανέλθει έναντι του έτους 2000 περίπου κατά 12% περισσότερο από την ΕΕ-15, κατά 10% από τις 23 αναπτυγμένες χώρες και κατά 7% περίπου από τις 35 πιο αναπτυγμένες χώρες του πλανήτη. Κατά το 2008 η πορεία αυτή συνεχίζεται παρά το γεγονός ότι συγκρινόμενη η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα το 2008 σε σχέση με το 2007 αντιστοιχεί στο 71,9% του ευρωπαϊκού μέσου όρου από 73,7%.

Εντούτοις, οι καλές αυτές επιδόσεις συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες της προηγούμενης περιόδου (1995-2004) υστερούν σημαντικά.

Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα 8, το 2001 υπήρξε σημείο καμψής και η παραγωγικότητα έκτοτε επιβραδύνεται. Βέβαια, ισχύει και για την παραγωγικότητα της εργασίας ό, τι και για την μεγέθυνση του ΑΕΠ, που είπαμε παραπάνω, δηλαδή ότι η παρατηρούμενη επιβράδυνση της ανάπτυξης είναι μια διαδικασία βραδείας επιδείνωσης, η οποία «απενεργοποιεί» τους βασικούς παράγοντες βελτίωσης του επιπέδου ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Το 2008 η παραγωγικότητα της εργασίας της Ελλάδας έχει αυξηθεί κατά 2,2%. Η επίδοση αυτή, όπως φαίνεται και από το διάγραμμα είναι μια από τις χειρότερες από το 1995.

Διάγραμμα 8: Η παραγωγικότητα εργασίας στην Ελλάδα τα έτη 1975-2008.

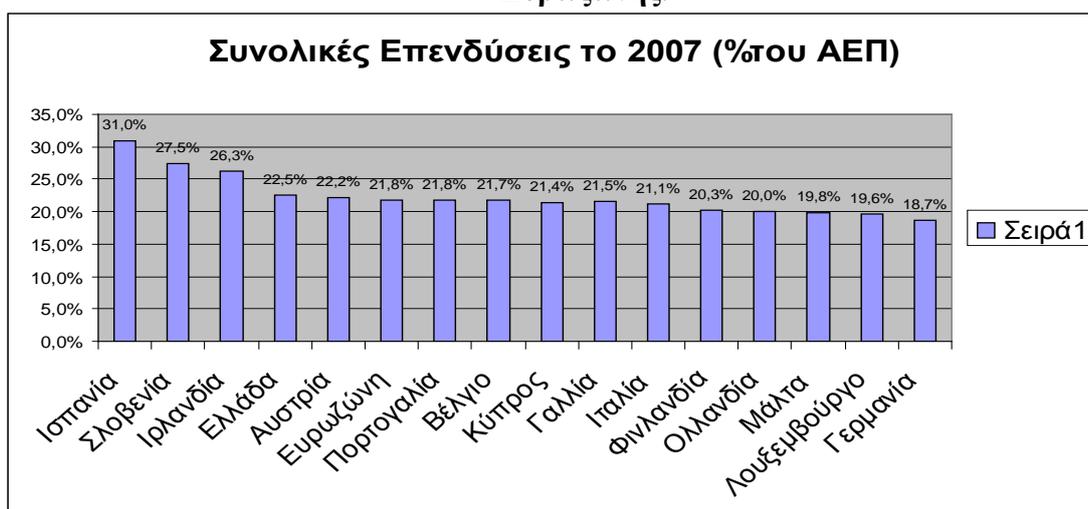

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Αυτές οι εξελίξεις σχετίζονται με την πορεία των επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό, οι οποίες παρουσίασαν σημαντική επιτάχυνση κατά την πενταετία 1996-2000 και εξηγούν σε μεγάλο βαθμό την άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας που παρατηρήθηκε τότε.

Επίσης, η υπεροχή της ελληνικής οικονομίας σε επενδύσεις σε μηχανικό εξοπλισμό έναντι των άλλων αναπτυγμένων χωρών, εξηγεί, την ταχύτερη αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας έναντι των άλλων χωρών της ΕΕ., καθώς και έναντι των 23 και 25 πιο αναπτυγμένων οικονομικών]¹.

Διάγραμμα 9: Οι επενδύσεις της Ελλάδας το 2007 σε σύγκριση με τις αντίστοιχες της Ευρωζώνης.

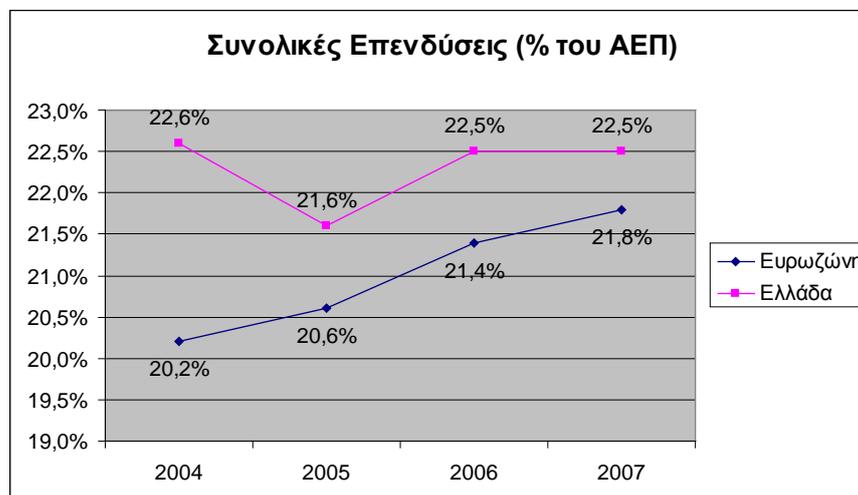

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008»
Αθήνα, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 13.

¹ ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, (2009), «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2007-2008», Αθήνα, σελ. 54-55.

Μελετώντας αυτά τα στοιχεία στο παραπάνω διάγραμμα 9 διαπιστώνουμε ότι η Ελλάδα κατέχει την 4^η θέση. Οι επενδύσεις της αυξήθηκαν σημειώνοντας το 2007 την καλύτερή της επίδοση στην ευρωζώνη.

Διάγραμμα 10: Οι συνολικές επενδύσεις της Ελλάδας και της Ευρωζώνης την περίοδο 2004-2007

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008» Αθήνα, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 12.

Επίσης παρατηρούμε από το παραπάνω διάγραμμα 10 ότι οι συνολικές επενδύσεις της Ελλάδας από το 2004 έως και το 2007 παραμένουν σε υψηλότερα ποσοστά από τις αντίστοιχες της Ευρωζώνης. Αναλυτικότερα, το 2004 το ποσοστό ανερχόταν σε 22,6% έναντι του 22,5 το 2006 και 2007. Μείωση παρατηρήθηκε μόνο το 2005 με ποσοστό 21,6% το οποίο όμως είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Ευρωζώνης που ήταν 20,6%.

Αυτό όμως που είναι αξιοπρόσεκτο είναι ότι ενώ οι συνολικές επενδύσεις στην Ελλάδα παρουσιάζουν μία σταθερότητα με μικρή όμως επιβράδυνση (μείωση της τάξης της 0,1 ποσοστιαίας μονάδας) αν εξαιρέσουμε βέβαια το 2005, η Ευρωζώνη παρόλο που υπολείπεται της Ελλάδας παρουσιάζει από το 2004 και μετά μία σταθερή αύξηση της τάξεως των 1,6 ποσοστιαίων μονάδων μέχρι το 2007.

3.4.4. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

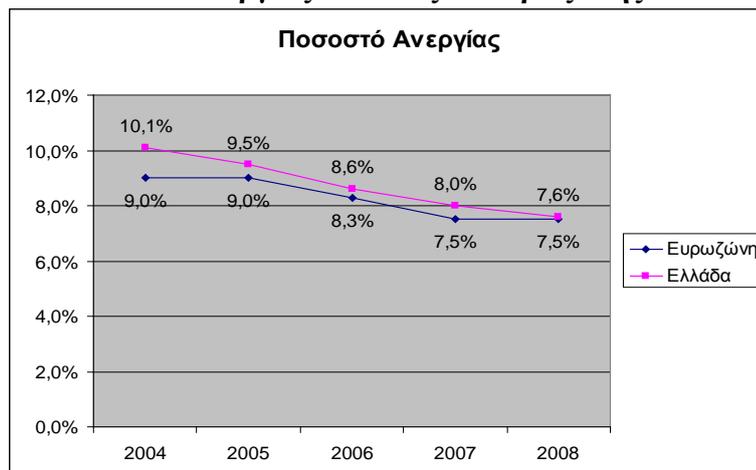
Η σημαντική μεταβολή στην οικονομική πορεία της Ελλάδας μετά το 1990 είναι γεγονός το οποίο μελετήσαμε και στις προηγούμενες ενότητες. Οι βασικότεροι μακροοικονομικοί της δείκτες, όπως τους αναλύσαμε παραπάνω, παρουσιάζουν αύξηση ή

αυξομειώσεις με θετικό όμως αποτέλεσμα μετά την ένταξη της χώρας μας στην ΟΝΕ. Η ανεργία είναι και αυτή οικονομικό μέγεθος που δείχνει και την πορεία της εκάστοτε χώρας τόσο στο εσωτερικό της όσο και σε σχέση με τις άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ.

Όπως έχει ειπωθεί σε άλλο σημείο αυτής της εργασίας, πρωταρχικός σκοπός της ΟΝΕ είναι η σταθερότητα των τιμών. [Ένα σοβαρό ζήτημα είναι κατά πόσον η επιδίωξη της σταθερότητας των τιμών οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας. Το ζήτημα έχει ευρύτερη σημασία αν ληφθεί υπόψη ότι συχνά οι φορείς της οικονομικής πολιτικής αποδέχονται ότι η δημιουργία κάποιου, όχι βέβαια υψηλού ρυθμού πληθωρισμού είναι αναγκαία για την αύξηση της απασχόλησης. Εάν μια οικονομία χαρακτηρίζεται από υποαπασχόληση των παραγωγικών συντελεστών, μια αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών πιθανόν να έχει θετικές επιδράσεις στην οικονομική της μεγέθυνση και κατά συνέπεια και στην απασχόληση, και τούτο γιατί, με ονομαστικούς μισθούς οι οποίοι καθορίζονται με συλλογικές συμβάσεις και αυξάνονται με ρυθμούς χαμηλότερους από τον πληθωρισμό, διευρύνονται τα κέρδη των επιχειρήσεων, εφόσον η προσαρμογή των τιμών των προϊόντων τους είναι εύκολη. Έτσι, κατά μια άποψη, μια μικρή και συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών είναι αναγκαία για την επιτυχία και τη διατήρηση της πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών]¹.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τα στοιχεία που αφορούν την ανεργία και που δίνονται ανά τρίμηνο σε κάθε έτος. Στο παρακάτω διάγραμμα 11, το Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών μας δίνει το ποσοστό της Ανεργίας στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 11: Ποσοστό Ανεργίας Ελλάδας & Ευρωζώνης το 2004-2008.

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008» Αθήνα, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 9.

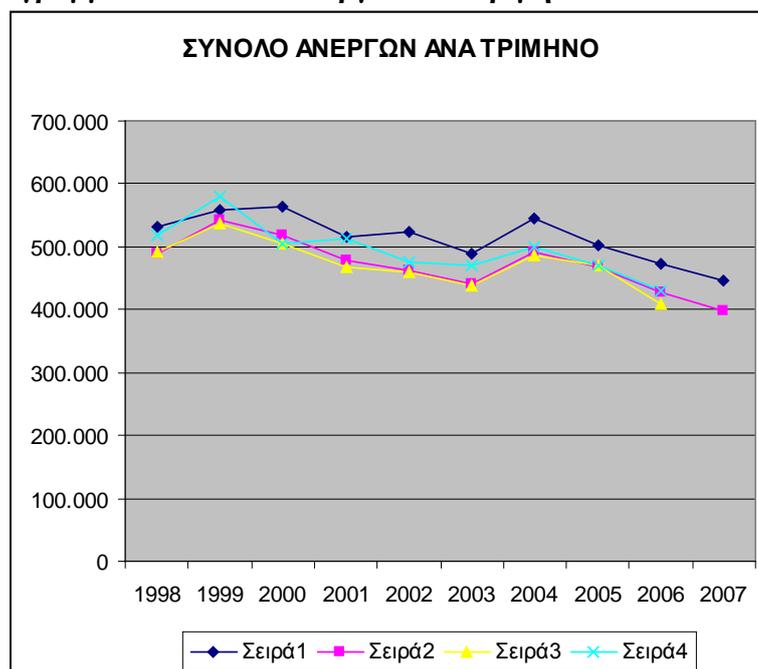
¹ Βαβούρας Ι., «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΟΝΕ», Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, σελ. 85.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ανεργία έχει μειωθεί στο χαμηλότερο επίπεδο από το 1990. Όμως σε σχέση με την Ευρωζώνη παραμένει σε υψηλότερα επίπεδα και κυρίως το 2004 η διαφορά ήταν η μεγαλύτερη της τάξεως 1,1 ποσοστιαία μονάδα. Το θετικό όμως είναι ότι αυτή η διαφορά όλο και μειώνεται τα επόμενα χρόνια και το 2008 έχουμε τη μικρότερη διαφορά της τάξης της 0,1 ποσοστιαίας μονάδας.

Πίνακας 8: Σύνολο Ανέργων ανά τρίμηνο των ετών 1998-2007

ΕΤΟΣ ΤΡΙΜΗΝΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ			
	A	B	Γ	Δ
1998	532.100	489.200	491.300	519.000
1999	558.900	543.300	536.400	580.400
2000	565.000	519.300	504.700	504.900
2001	515.400	478.400	468.600	513.400
2002	524.000	462.100	458.900	476.000
2003	487.700	441.800	439.200	471.100
2004	543.800	492.700	485.900	500.400
2005	502.400	466.900	469.800	470.900
2006	473.100	427.400	408.200	429.090
2007	445.650	398.000	*	*

Διάγραμμα 12: Σύνολο ανέργων ανά τρίμηνο ετών 1998-2007.

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 1998-2007.

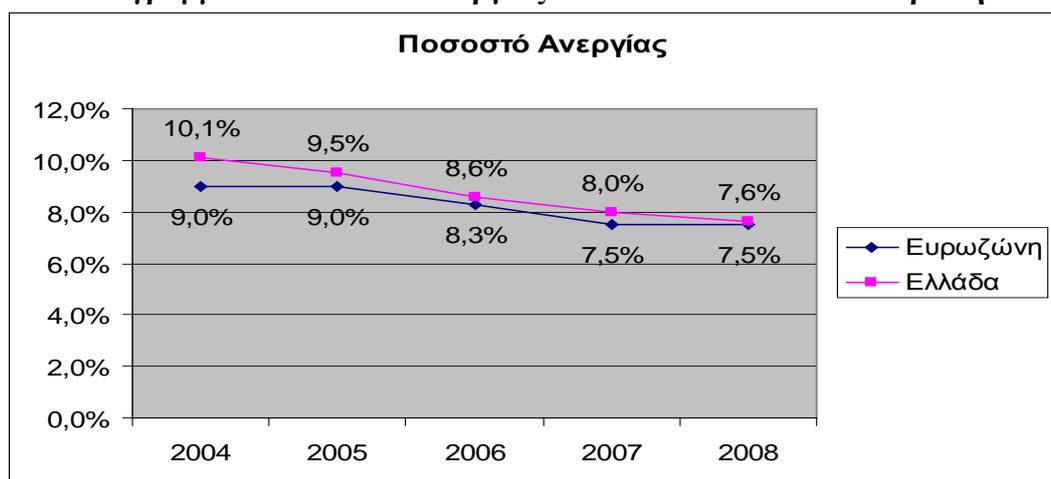
Όπως βλέπουμε τόσο στον Πίνακα 8 όσο και στο διάγραμμα 12, με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ και του Επαγγελματικού Δυναμικού (ΕΕΔ), αυτό που είναι αισιόδοξο για την ανεργία της Ελλάδας είναι ότι το ποσοστό της μειώνεται και έχει καθοδική πορεία. Το ΟΝΕ ΓΣΕΕ επιπλέον μας ενημερώνει ότι «η μείωση της ανεργίας στην διάρκεια των ετών 2000-

2007, ανήλθε συνολικά σε 3 εκατοστιαίες μονάδες και προήλθε κυρίως από την μείωση του αριθμού των νέων ανέργων 15-29 ετών, των μακροχρόνια ανέργων και των νεοεισερχόμενων ανέργων. Η βελτίωση του 2007 στην Ελλάδα προήλθε από την άνοδο της απασχόλησης κατά 1,2%. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μεταβολές του αριθμού των απασχολούμενων στην Ελλάδα ακολουθούν πλέον ανοδική τάση με αποτέλεσμα για την πενταετία 2003-2007 να ανέρχονται σωρευτικά σε περίπου 8% »¹.

Επίσης εάν πάρουμε ως αρχικό έτος το 1998 (για κάθε τρίμηνο) και θέσουμε ως βάση το 100, τότε διαπιστώνουμε ότι μετά το 2001 και μέχρι το 2003 οι άνεργοι μειώνονται μέχρι και 90% έναντι του 1998, αυξάνονται κατά το 2004, κυρίως όμως στο Β΄ και Γ΄ τρίμηνο πλησιάζοντας το 100 του έτους βάσης και εν συνεχεία μειώνεται μέχρι το 80% έναντι του 1998. Επίσης αυτό που μπορούμε να δούμε είναι ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των ανέργων εντοπίζεται κυρίως στο Α΄ τρίμηνο και ο μικρότερος στο Γ΄ τρίμηνο. Αξιοπρόσεκτο είναι ότι στο Δ΄ τρίμηνο το ποσοστό ανεβαίνει ξεπερνώντας πάντα το ποσοστό του Β΄ τριμήνου. Οι μεγαλύτερες αριθμητικές μεταβολές σε σχέση με τον αριθμό των ανέργων του προηγούμενου τριμήνου εντοπίζονται κυρίως μεταξύ Α΄ και Β΄ τριμήνου όπου διαπιστώνουμε τις μεγαλύτερες μειώσεις σε σχέση με τα άλλα τρίμηνα, ενώ η μείωση συνεχίζεται και στο επόμενο τρίμηνο δηλαδή μεταξύ Β΄ και Γ΄.

Αντίθετα οι μεγαλύτερες αυξήσεις εντοπίζονται μεταξύ των υπόλοιπων τριμήνων και κυρίως μεταξύ Γ΄ και Δ΄, ενώ μικρότερες αλλά αυξητικές μεταξύ Δ΄ και Α΄.

Διάγραμμα 13: Ποσοστό ανεργίας το 2008 σε Ελλάδα και Ευρώπη

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008» ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 10.

¹ INE ΓΣΕΕ, 2008, «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2007-2008, ΜΕΡΟΣ 5^ο», σελ. 111.

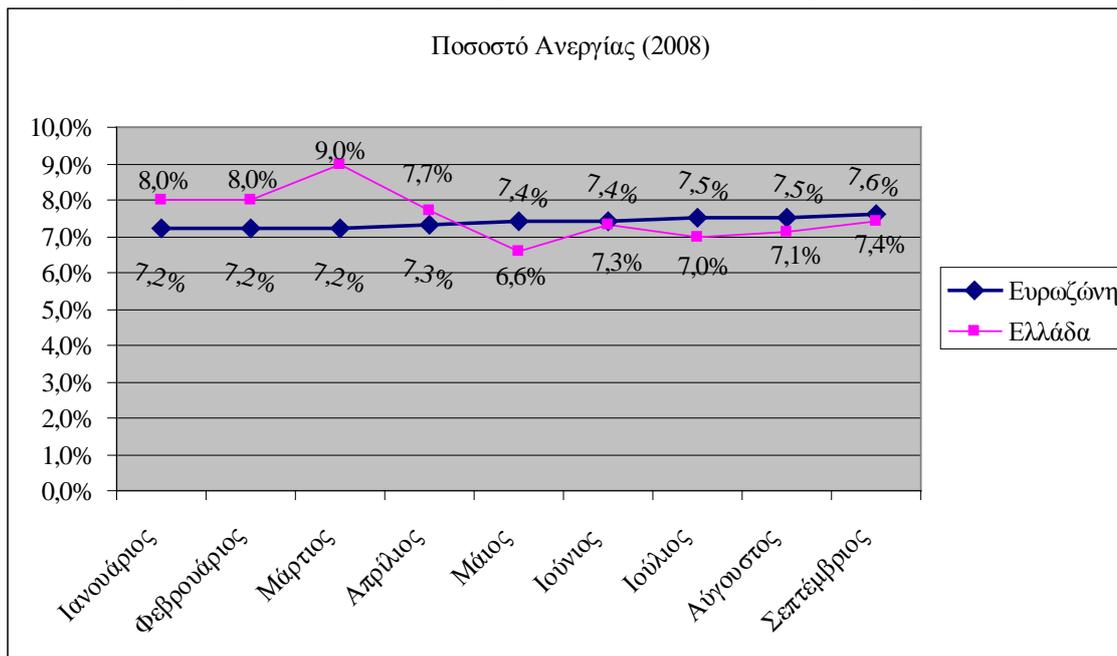
Όσο αναφορά το ποσοστό ανεργίας της Ελλάδας σε σχέση με το αντίστοιχο της Ευρωζώνης την περίοδο 2004- 2008, τα συμπεράσματα που βγάζουμε, παρατηρώντας το παραπάνω διάγραμμα 13, είναι τα εξής:

- 1) Της Ελλάδας το ποσοστό ανεργίας δεν πέφτει ποτέ κάτω από το αντίστοιχο της Ευρωζώνης.
- 2) Υπάρχει μία μείωση του ποσοστού μέχρι και το 2008, της Ελλάδας της τάξεως των 2,5 ποσοστιαίων μονάδων και της Ευρωζώνης 1,5 μονάδων αντίστοιχα. Η Ελλάδα δηλ. πέτυχε πιο σημαντική μείωση του ποσοστού της.
- 3) Ενώ το 2004 η μεταξύ τους διαφορά ήταν 1,1 ποσοστιαίων μονάδων, με την Ελλάδα να έχει 10,1% έναντι της Ευρωζώνης που είχε 9,0%, το 2008 η διαφορά αυτή μειώθηκε σημαντικά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες και με ποσοστό ανεργίας να κυμαίνεται στα 7,6% και 7,5% αντίστοιχα.
- 4) Η μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού ανεργίας της Ελλάδας παρατηρείται μεταξύ των ετών 2005-2006 όπου η μείωση ανέρχεται στις 0,9 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίθετα η μεγαλύτερη μείωση στην Ευρωζώνη παρατηρείται την χρονική περίοδο 2006-2007 με μείωση 0,8 ποσοστιαίων μονάδων.

Ωστόσο, όπως μας ενημερώνει το Ινστιτούτο Εργασίας στην ετήσια έκθεσή του για την Ελληνική Οικονομία 2007-2008, «αυτό που αποτελεί σημαντική εξέλιξη είναι το γεγονός ότι η ουσιαστική μείωση της ανεργίας στο σύνολο της ΕΕ κατά το 2007, επήλθε για πρώτη φορά μετά από σειρά ετών κατά τα οποία δεν είχε σημειωθεί καμία πρόοδος στην μείωση της ανεργίας. Η βελτίωση αυτή προήλθε από τις θετικές εξελίξεις στις μεγάλες χώρες της ΕΕ (στην Γερμανία, την Γαλλία και δευτερευόντως την Ιταλία)».

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να παρατηρήσουμε τα ποσοστά στα οποία κυμαίνεται η ανεργία τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη. Τα ποσοστά αυτά δίνονται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και καταγράφονται στο παρακάτω διάγραμμα 14. Παρατηρούμε λοιπόν ότι, ενώ τον Ιανουάριο το ποσοστό της Ελλάδας ήταν 8,0% ενώ το Σεπτέμβριο 7,4%. Μόνο τον Μάρτιο το ποσοστό της αυξήθηκε στο 9,0%. Αξιοπρόσεκτο είναι ότι από τον Μάιο μέχρι και το Σεπτέμβριο το ποσοστό της Ελλάδας είναι μειωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο της Ευρωζώνης. Ωστόσο η μεγαλύτερη διαφορά τους σημειώνεται τον Μάρτιο και είναι της τάξεως των 1,8 ποσοστιαίων μονάδων. Η μικρότερη διαφορά τους παρατηρείται κατά τον μήνα Ιούνιο με μόλις 0,1 μονάδων διαφορά και τον μήνα Σεπτέμβριο με 0,2 αντίστοιχα.

Διάγραμμα 14: Μηνιαία ανεργία σε Ελλάδα και Ευρωζώνη το 2008

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008» ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 10.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ένας επιπρόσθετος παράγοντας στην μείωση των ανέργων και κατ' επέκταση και στην μείωση του ποσοστού της ανεργίας είναι και η αύξηση του ποσοστού της απασχόλησης. Όμως στην Ελλάδα παρατηρήθηκε στασιμότητα της απασχόλησης στη διάρκεια των ετών 1994-2004, δηλαδή σε μια περίοδο ανάκαμψης της οικονομίας, σύμφωνα με τα στοιχεία που μας δίνει η Έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος το 2005 και όπως αυτά αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα 9.

Πίνακας 9: Πληθυσμός, εργατικό δυναμικό και απασχόληση (% ετήσια μεταβολή), των ετών 2000-2003

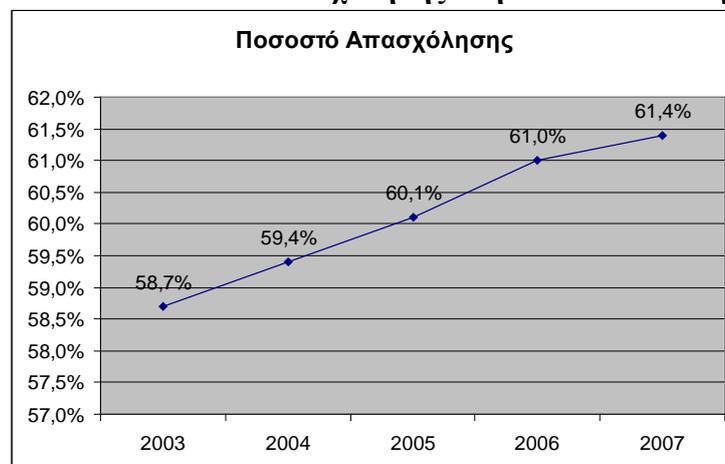
	2004 (σε χιλ. άτομα)	2000	2001	2002	2003
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω	9.057	0,9	0,8	0,7	0,6
Πληθυσμός ηλικίας 15-64	7.127	0,5	0,3	0,2	0,1
Εργατικό Δυναμικό	4.823	0,7	-0,8	1,5	1,6
Απασχόληση	4.330	1,4	0,1	2,1	2,3
Πρωτογενής Τομέας	546	1,2	-7,2	-2,0	1,1
Δευτερογενής Τομέας	974	-0,2	2,0	1,0	1,2
Τριτογενής Τομέας	2.811	2,1	1,5	3,6	3,0
% συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό	4.742	63,9	63,2	64,2	65,1
% απασχόλησης	4.250	56,6	56,5	57,7	58,9
Ανεργία ως % του εργατικού δυναμικού	493	11,2	10,4	9,9	9,3

Πηγή: Έκθεση του διοικητή (2005) της Τραπέζης της Ελλάδος.

Το γεγονός αυτό αποτελεί ελληνική ιδιαιτερότητα, που χρειάζεται προσεκτική θεωρητική αντιμετώπιση. Η στασιμότητα της απασχόλησης έχει ως αποτέλεσμα τη διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα. Το 2004 διαμορφώθηκε στο 10,1%, ποσοστό από τα υψηλότερα της Ευρώπης των «15», το δεύτερο υψηλότερο μετά από αυτό της Ισπανίας και κατά πολύ υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ των «15», που διαμορφώθηκε στο 9%.

Στο διάγραμμα 15 που ακολουθεί, παρουσιάζουμε την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης κατά την περίοδο 2003-2007. Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι από το 2003 έως και το 2007 το ποσοστό της απασχόλησης αυξήθηκε από 58,7% σε 61,4% αντίστοιχα, μία αύξηση της τάξεως των 2,7 ποσοστιαίων μονάδων. Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι η αύξηση μεταξύ των ετών 2003-2004 καθώς και των 2004-2005 είναι ίδια, της τάξεως 0,7 ποσοστιαίων μονάδων, ενώ η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται την περίοδο 2005-2006 με άνοδο 0,9 ποσοστιαίων μονάδων. Η μικρότερη αύξηση εντοπίζεται την περίοδο 2006-2007 και είναι της τάξης του 0,4 ποσοστιαίων μονάδων. Επίσης το Υπουργείο Οικονομίας μας πληροφορεί ότι ο αριθμός των απασχολουμένων από 4,3 εκατ. άτομα το α' τρίμηνο του 2004, το γ' τρίμηνο του 2008 αυξήθηκε στα 4,6 εκατ. άτομα, δηλαδή κατά 340.000 άτομα.

Διάγραμμα 15: Το ποσοστό Απασχόλησης στην Ελλάδα τα έτη 2003-2007

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008», ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, σελ. 11.

Εν κατακλείδι παρατηρούμε ότι [η Ευρώπη οδηγείται σε συνθήκες που είναι ευνοϊκές για την απασχόληση. Κρίνοντας από την εμπειρία των χωρών που έχουν ήδη επιτύχει χαμηλά ποσοστά ανεργίας, η διατήρηση μακροχρόνιας οικονομικής μεγέθυνσης είναι σε θέση να μειώσει την ανεργία σε επίπεδα που πλησιάζουν την πλήρη απασχόληση χωρίς να αναζωπυρωθεί ο πληθωρισμός.

Για να εκτιμηθεί εάν η ONE έχει μειώσει το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα, πρέπει να εκτιμήσουμε την εξέλιξη των μεταβλητών που αφορούν στο ζήτημα (μισθοί, ανεργία, τιμές) με βάση τις υποθέσεις εργασίας που προκύπτουν από τις θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Υπολογισμοί σχετικά με το θέμα αυτό έχουν πραγματοποιηθεί από μελέτη του Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ το 1998. Η μελέτη αυτή είχε προβλέψει ότι ο πληθωρισμός θα μειωθεί σε επίπεδα κάτω του 2% εντός μιας διετίας (πρόβλεψη που επαληθεύτηκε), ότι η ανταγωνιστικότητα τιμής θα βελτιωθεί εφόσον ο ρυθμός αύξησης των τιμών των εγχώριων παραγομένων προϊόντων καθίσταται μικρότερος του αντίστοιχου ρυθμού των εισαγόμενων με την παρέλευση μιας διετίας, ότι οι πραγματικοί μισθοί θα αυξάνονται, πλην όμως, με ρυθμούς μικρότερους από την παραγωγικότητα της εργασίας, επομένως το μερίδιο της εργασίας στο προϊόν θα μειωθεί, και τέλος, ότι θα υπάρξει μείωση του ποσοστού ανεργίας. Επομένως, σύμφωνα με την μελέτη του ΙΝΕ, η ONE θα οδηγήσει μεν σε μείωση της ανεργίας, πλην όμως, με βραδείς ρυθμούς.

Την πρακτική σημασία του «ποσοστού ανεργίας που δεν αυξάνει τον πληθωρισμό» σε ευρωπαϊκή κλίμακα μπορούμε να την παρατηρήσουμε στα κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και των άλλων διεθνών οργανισμών (ΟΟΣΑ και ΔΝΤ). Σύμφωνα με τις πηγές αυτές, το μεγαλύτερο μέρος της ανεργίας στην ΕΕ έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα. Συνεπώς, οποιαδήποτε δημοσιονομική ή νομισματική ενέργεια επιχειρήσει να μειώσει την ανεργία κάτω από το ποσοστό της διαρθρωτικής ανεργίας θα επιφέρει αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων με δυσμενείς επιπτώσεις ως προς την ανταγωνιστικότητα και γενικότερα το σύνολο της οικονομίας. Κατά συνέπεια, εάν οι κοινοτικές αρχές και τα κράτη μέλη θέλουν να μειώσουν το ποσοστό ανεργίας χωρίς να επιταχύνουν τον πληθωρισμό, δεν μπορούν παρά να καταφύγουν σε μέτρα που να αποσκοπούν σε διαρθρωτικές αλλαγές της αγοράς εργασίας και των εργασιακών θέσεων, δηλαδή στην αύξηση της ευελιξίας, την μείωση του κατώτατου μισθού, την συρρίκνωση των επιδομάτων ανεργίας κ.λ.π.

Τα αποτελέσματα της μελέτης του ΙΝΕ δείχνουν ότι η διαρθρωτική ανεργία στην Ελλάδα ανέρχεται σε 7,5% περίπου. Εάν οι υπολογισμοί λάβουν υπόψη τους τις κριτικές αναλύσεις σχετικά με το ζήτημα, τότε η εκτιμώμενη διαρθρωτική ανεργία στην Ελλάδα ανέρχεται σε 5%.

Συμπερασματικά λοιπόν, με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης του ΙΝΕ, η συμμετοχή στην ONE θα μειώσει την ανεργία μέχρι ενός επιπέδου του οποίου το ακριβές ύψος είναι δύσκολο να προσδιοριστεί εκ των προτέρων. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο χρόνος που θα απαιτηθεί για να μειωθεί η ανεργία μέχρι αυτού του επιπέδου είναι αρκετά μακρύς.

Για τον λόγο αυτό είναι αναγκαία η ύπαρξη πρόσθετων μέτρων και πολιτικών για την μείωση της ανεργίας, ιδιαίτερα η συνέχιση της επενδυτικής προσπάθειας που έχει αρχίσει από τα μέσα της δεκαετίας του '90 και η οποία δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, αλλά και διευρύνει το παραγωγικό δυναμικό της χώρας έτσι ώστε να αυξάνονται οι δυνατότητες της οικονομίας να αυξάνεται ταχύτερα επί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα]¹.

¹ Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανιάς Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 135-139.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΙΣΧΥΡΟΥ ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το ενιαίο νόμισμα μπορεί να θεωρηθεί ως λογικό βήμα προς την ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς. Τα αδιαμφισβήτητα οφέλη του ενιαίου νομίσματος είναι τα εξής:

- 1) Χαμηλά επιτόκια λόγω υψηλού βαθμού σταθερότητας των τιμών.
- 2) Μεγαλύτερη διαφάνεια των τιμών.
- 3) Κατάργηση του κόστους συναλλαγών.
- 4) Εξάλειψη των διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Όπως έχουμε τονίσει και σε άλλο σημείο αυτής της εργασίας, το ευρώ στοχεύει να βελτιώσει την ευρωπαϊκή αγορά και κατ' επέκταση και τις οικονομίες των χωρών μελών της ΟΝΕ και να τις ισχυροποιήσει έναντι άλλων αναπτυγμένων οικονομιών. Πώς όμως πετυχαίνει αυτή τη βελτίωση; Το πετυχαίνει με το να:

- Εξαλείφει τις συναλλαγματικές διακυμάνσεις.
- Ενθαρρύνει το διασυνοριακό και ενδοκοινοτικό εμπόριο.
- Ενισχύει τις επενδύσεις και τις επιχειρήσεις.
- Τονώνει ενισχύοντας τον ενδοκοινοτικό τουρισμό.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να δούμε αν το ισχυρό ευρώ έχει συμβάλει στην βελτίωση την ελληνικής οικονομίας, και κατά πόσο, στους τομείς που προαναφέραμε. Επίσης θα αναφερθούμε και στις επιπτώσεις που έχει το ευρώ στην ελληνική οικονομία σε σχέση με την πτώση του δολαρίου.

4.1. ΧΑΜΗΛΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΛΟΓΩ ΥΨΗΛΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Η άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής από το Ευρωσύστημα μέχρι τώρα μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι επιτυχής. Το ευρώ είναι ένα ισχυρό νόμισμα τόσο σταθερό και αξιόπιστο όσο τα νομίσματα που βρίσκονταν σε κυκλοφορία παλαιότερα στις χώρες της ζώνης του ευρώ και παρουσίαζαν τις καλύτερες επιδόσεις. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο δημιουργήθηκε ένα περιβάλλον σταθερότητας των τιμών, το οποίο είναι σε θέση να απορροφά τις πιέσεις κατά τον καθορισμό των τιμών και των μισθών. Επομένως, οι πληθωριστικές προσδοκίες και τα ασφάλιστρα έναντι κινδύνου πληθωρισμού έχουν διατηρηθεί σε χαμηλά και σταθερά επίπεδα, γεγονός που συνεπάγεται χαμηλά επιτόκια της αγοράς.

Τα επιτόκια στη διατραπεζική αγορά, δηλ. αυτά που ισχύουν για τις συναλλαγές μεταξύ τραπεζών (και αφορούν συνήθως πολύ μεγάλα ποσά), είναι άμεσα συνδεδεμένα με τη νομισματική πολιτική που ακολουθεί το Ευρωσύστημα και επομένως είναι πρακτικά ίδια σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ. Το Ευρωσύστημα καθορίζει τα επιτόκια βασιζόμενο σε ανάλυση των οικονομικών συνθηκών στο σύνολο της ζώνης του ευρώ και στη συνέχεια, με γνώμονα τα επιτόκια του Ευρωσυστήματος, διαμορφώνονται τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια της αγοράς.

Τα επιτόκια λιανικής (χορηγήσεων και καταθέσεων) εξακολουθούν να παρουσιάζουν αποκλίσεις από χώρα σε χώρα. Αυτό συμβαίνει γιατί τα επιτόκια που καθορίζουν οι τράπεζες για την πελατεία τους εξαρτώνται όχι μόνο από το κόστος δανεισμού των τραπεζών στη διατραπεζική αγορά, αλλά και από άλλους παράγοντες που συνδέονται με τη φερεγγυότητα του πελάτη, με πληροφόρηση για τις τοπικές συνθήκες που έχει στη διάθεσή της η τράπεζα, με το λειτουργικό της κόστος κ.λπ. Η εισαγωγή του ευρώ οδηγεί σε μεγαλύτερη ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών και σε ένταση του ανταγωνισμού στη ζώνη ευρώ και σε επίπεδο λιανικών υπηρεσιών, η διαδικασία αυτή όμως είναι αργή και σταδιακή, γιατί οι εθνικές ιδιαιτερότητες (π.χ. αποταμιευτική συμπεριφορά, σύνθεση αποταμιεύσεων κ.λπ.) και οι δυσκολίες στη ροή πληροφοριών που συνδέονται με αυτές, εξακολουθούν να υφίστανται.

Οι ευεργετικές επιπτώσεις από τη μείωση των επιτοκίων μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού συμπαρασύρει και τα επιτόκια χορηγήσεων, τα οποία έχουν παρουσιάσει σημαντική μείωση ήδη από το Μάρτιο 1998, όταν η δραχμή εντάχθηκε στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών που αποτελούσε βασική προϋπόθεση για την είσοδο της Ελλάδος στη ζώνη ευρώ. Έτσι, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει δώσει η Τράπεζα της Ελλάδας, το επιτόκιο βραχυπρόθεσμων χορηγήσεων διαμορφώθηκε σε 10,2% τον Δεκέμβριο του 2000 από 15,6% τον Μάρτιο 1998, ενώ ανάλογη ήταν η μείωση και άλλων δανειακών επιτοκίων, των στεγαστικών δανείων κ.λπ. Η μείωση των επιτοκίων συνεχίστηκε και μετά την ένταξη της Ελλάδος στη νομισματική ένωση (1 Ιανουαρίου 2001), με αποτέλεσμα το επιτόκιο βραχυπρόθεσμων χορηγήσεων να διαμορφωθεί σε 7,7% τον Ιανουάριο του 2002. Τα χαμηλά επιτόκια χορηγήσεων δίνουν ώθηση στην επενδυτική δραστηριότητα και θέτουν τα θεμέλια για υψηλούς και σταθερούς ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας.

Συγκεκριμένα, σημαντικά οφέλη από τη μείωση των επιτοκίων αποκομίζουν οι δανειζόμενοι, των οποίων η αγοραστική δύναμη (δηλαδή το πραγματικό τους εισόδημα) αυξάνεται από τη μείωση των δόσεων για την εξυπηρέτηση των δανείων τους. Ενδεικτικά

αναφέρεται ότι ο μηνιαίος τόκος που οφείλει να πληρώνει μια οικογένεια για ένα στεγαστικό δάνειο (κυμαινόμενου επιτοκίου) π.χ. αξίας 10 εκατ. δραχμών μειώνεται από 125.000 δρχ. περίπου το Μάρτιο του 1998 σε 55.000 δρχ. τον Ιανουάριο του 2002.

Τι συνεπάγεται όμως αυτή η μείωση των επιτοκίων καταθέσεων για τους αποταμιευτές; Κατά τη διάρκεια του 2000 τα τραπεζικά επιτόκια στην Ελλάδα μειώθηκαν σημαντικά (το επιτόκιο ταμειυτηρίου μειώθηκε από 7,5% τον Ιανουάριο 2000 σε 3,8% τον Δεκέμβριο 2000), καθώς συνέκλιναν προς τα αντίστοιχα της ζώνης ευρώ. Η μείωση των τραπεζικών επιτοκίων συνεχίστηκε και το 2001, αν και με χαμηλότερους ρυθμούς (το επιτόκιο ταμειυτηρίου διαμορφώθηκε σε 1,7% τον Ιανουάριο 2002). Παράλληλα, όμως, στόχος του Ευρωσυστήματος είναι να διατηρεί τον πληθωρισμό σε επίπεδο κάτω του 2% σε μεσοπρόθεσμη βάση και συνεπώς σε πραγματικούς όρους οι αποδόσεις των καταθέσεων παραμένουν ικανοποιητικές. Εξάλλου, το επιτόκιο για προθεσμιακές καταθέσεις είναι σχετικά υψηλότερο (για καταθέσεις προθεσμίας 12 μηνών: 2,4% τον Ιανουάριο 2002). Επιπλέον, η απελευθέρωση της αγοράς κεφαλαίων έχει δώσει τη δυνατότητα για τοποθετήσεις σε επενδυτικά προϊόντα σε οποιαδήποτε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε τρίτες χώρες, ενώ η ανάπτυξη εναλλακτικών επενδυτικών προϊόντων και στην εγχώρια αγορά (γερσ, αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων κ.λπ.), δημιουργεί μία ποικιλία νέων διεξόδων για τους αποταμιευτές.

4.2. ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΤΙΜΩΝ

Με την επικράτηση του ευρώ οι πληρωμές διενεργούνται με το ίδιο νόμισμα σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ, διευκολύνοντας έτσι τις μετακινήσεις από χώρα σε χώρα. Η διαφάνεια των τιμών λειτουργεί προς όφελος των καταναλωτών, οι οποίοι μπορούν εύκολα πλέον να συγκρίνουν τις τιμές και να κάνουν τις αγορές τους από τον φθηνότερο προμηθευτή στη ζώνη του ευρώ π.χ. μπορούν να αγοράσουν αυτοκίνητο από διαφορετική χώρα της ζώνης του ευρώ. Επομένως, η διαφάνεια των τιμών που δημιουργήθηκε από το ενιαίο νόμισμα βοηθά το Ευρωσύστημα να διατηρεί τον πληθωρισμό υπό έλεγχο. Λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού οι διαθέσιμοι πόροι θα χρησιμοποιούνται πιθανότατα με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο, δίνοντας ώθηση στο εμπόριο εντός της ζώνης του ευρώ και, επομένως, ενισχύοντας την απασχόληση και την ανάπτυξη.

4.3. Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

[Η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων των χωρών-μελών της ΕΕ από το ευρώ, συνδέεται με το προφανές όφελος της εξάλειψης του κόστους μετατροπής του ενός ευρωπαϊκού νομίσματος σε όρους του άλλου. Το κόστος αυτό συνίσταται:

- Από τις προμήθειες συναλλάγματος που καταβάλλουν τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και τη διαφορά μεταξύ της τιμής αγοράς και της τιμής πώλησης του συναλλάγματος.
- Από το κόστος το οποίο δημιουργείται μέσα στις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις από τη διάθεση παραγωγικών πόρων, δηλαδή προσωπικού και εξοπλισμού, για τη διαχείριση των θεμάτων συναλλάγματός τους.

Στην πρώτη περίπτωση, το κόστος των συναλλαγματικών συναλλαγών ισούται με το εισόδημα των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που προέρχεται από την παροχή υπηρεσιών συναλλάγματος. Το χρηματοπιστωτικό αυτό κόστος που προέρχεται από την έλλειψη ενός ενιαίου νομίσματος, εκτιμήθηκε ότι το έτος 1990 ανερχόταν μεταξύ 8,2 και 13,1 δισεκατομμυρίων ΕΥΡΩ. Εάν ληφθεί υπόψη και το κόστος το οποίο υφίστανται οι ίδιες οι επιχειρήσεις, το συνολικό κόστος των συναλλαγματικών συναλλαγών εκτιμήθηκε ότι για το έτος 1990 ανερχόταν μεταξύ 13,1 και 19,2 δισεκατομμυρίων ΕΥΡΩ.

Τα οφέλη από την εξάλειψη του κόστους των συναλλαγματικών συναλλαγών (διάθεση παραγωγικών πόρων και κόστος ευκαιρίας από τη διακράτηση αποθεμάτων ξένου συναλλάγματος) εκτιμάται ότι είναι μεγαλύτερα όσον αφορά τις μικρότερες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της ΕΕ. Οι μικρότερες χώρες της ΕΕ, όπως το Λουξεμβούργο και η Ιρλανδία, και οι χώρες με τις λιγότερο αναπτυγμένες χρηματοπιστωτικές αγορές, όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία, θα ωφεληθούν περισσότερο από ό, τι οι με αναπτυγμένες χρηματοπιστωτικές αγορές, όπως η Γερμανία και η Γαλλία.

Στα οφέλη από τη μείωση του κόστους των συναλλαγματικών συναλλαγών πρέπει να προστεθεί και ο περιορισμός του βαθμού διαφοροποίησης των τιμών, η οποία εξακολουθεί να υφίσταται στις χώρες-μέλη της ΕΕ. Το κόστος συναλλαγής για τους καταναλωτές οι οποίοι θα αγοράσουν ορισμένα προϊόντα από άλλες χώρες, στις οποίες πιθανόν είναι φτηνότερα, είναι σε ορισμένες περιπτώσεις τόσο υψηλό, ώστε να καθιστά τις αγορές αυτές μη συμφέρουσες. Πέρα από τις διαφορές στο φορολογικό καθεστώς και τις διοικητικές

ρυθμίσεις, το κόστος των συναλλαγματικών συναλλαγών δεν αποτελεί ασήμαντο παράγοντα του κόστους συναλλαγής]¹.

Βέβαια [πρέπει να τονιστεί εδώ ότι τα οφέλη που προκύπτουν για το γενικό κοινό έχουν κάποιο αντίστοιχο κόστος σε κάποιον άλλο χώρο. Εντοπίζεται κυρίως, στον τραπεζικό τομέα. Οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί σε διάφορες χώρες δείχνουν ότι περίπου το 5% των εσόδων των τραπεζών προέρχεται από προμήθειες που καταβάλλονται στις τράπεζες κατά την ανταλλαγή εθνικών νομισμάτων. Αυτή η πηγή εσόδων των τραπεζών έχει εξαλειφθεί κατά την ύπαρξη της ONE]².

4.4. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Τα οφέλη από τη μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου αναφέρονται κυρίως στην τόνωση του εμπορίου και των επενδύσεων. Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι παραθέτουμε ένα παράδειγμα. Ένας κάτοικος Ελλάδας αποφασίζει να αγοράσει αυτοκίνητα από τη Γερμανία. Όταν συμφωνούν για την αγορά του προϊόντος, οι τιμές είναι η εκάστοτε που ισχύει την συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Όμως για να έρθουν τα αυτοκίνητα από τη Γερμανία στην Ελλάδα περνάει ένα χρονικό διάστημα, κατά το οποίο μπορεί οι συναλλαγματικές ισοτιμίες να έχουν αλλάξει μεσοπρόθεσμα. Δηλαδή να έχουν μεταβληθεί οι τιμές στο μεσοδιάστημα μεταξύ της ημέρας σύναψης της συμφωνίας και της παραλαβής του εμπορεύματος. Το αποτέλεσμα είναι ο αγοραστής να αντιμετωπίζει μεγάλη διαφορά στην αγορά του προϊόντος του και αυτό με τη σειρά του έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση πώλησης του αυτοκινήτου για να μειωθεί αυτή η διαφορά του κόστους. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τις επενδύσεις. Εξαλείφοντας τις συναλλαγματικές διαφορές τιμών μεταξύ των χωρών, εξαλείφονται ταυτόχρονα και ο πιθανός μελλοντικός κίνδυνος ανόδου της συναλλαγματικής ισοτιμίας εις βάρος του επενδυτή. Έτσι η εξάλειψη ή η μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου συμβάλλει στην τόνωση του εμπορίου και των επενδύσεων παρέχοντας ασφάλεια στον πιθανό επενδυτή.

¹ Βαβούρας Ι., «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ONE», Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, σελ. 51-52.

² Paul De Grauwe (2003), «ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ», Εκδ. Παπαζήση, σελ.96.

4.5. Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΝΔΟ-ΕΕ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Η ΕΕ θεωρεί ότι απομακρύνοντας τα εμπόδια στο ενδο-ΕΕ εμπόριο οδηγούμαστε αυτομάτως σε αύξηση του όγκου των επιχειρηματικών επενδύσεων και του εμπορίου εντός της ζώνης της ΕΕ και κατ' επέκταση στην αύξηση της οικονομικής ευρωστίας των πολιτών των χωρών. Όμως για να αυξηθούν οι συναλλαγές του εμπορίου μεταξύ των κρατών –μελών και για να υπάρξει μια πραγματικά ενιαία αγορά, η ΕΕ υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρχει ένα κοινό μέσο ανταλλαγής, που δεν είναι άλλο από το κοινό νόμισμα. Διαφορετικά εθνικά νομίσματα τα οποία διακυμαίνονται το ένα έναντι του άλλου εμποδίζουν τις ροές του εμπορίου και φυσικά αυξάνουν την αβεβαιότητα των επιχειρηματιών για το κόστος των συναλλαγών, το οποίο είναι αβέβαιο. Το πρόβλημα αυτό γίνεται περισσότερο έντονο στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στις τυχόν μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας και είναι πρόβλημα για τα έσοδά τους με κίνδυνο να έχουν μείωση αντί για κέρδος στις επιχειρήσεις τους. Είναι φυσικά γενικά αποδεκτό ότι αυτό οδηγεί σε απώλεια ευημερίας σ' έναν κόσμο όπου ζουν άτομα που αποστρέφονται τον κίνδυνο. Τα άτομα αυτά, σύμφωνα με την ψυχολογία, σε γενικές γραμμές, προτιμούν μια μελλοντική απόδοση που είναι πιο σίγουρη. Και θα επιθυμούσαν να πάρουν την πιο επικίνδυνη απόδοση μόνο αν τους δίνονταν υποσχέσεις ότι η απόδοση θα είναι πιο υψηλή απ' ό, τι η λιγότερη επικίνδυνη. Αυτή τη μείωση της αβεβαιότητας προσπαθεί να εξαλείψει ο συναλλαγματικός κίνδυνος που στόχο έχει να αυξήσει την ευημερία. Με την ύπαρξη του κοινού νομίσματος, το εμπόριο μεταξύ των χωρών δεν απαιτεί πλέον την αγορά ή την πώληση συναλλάγματος, ούτε οι συναλλαγές υπόκεινται σε αβεβαιότητες που σχετίζονται με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Για τους λόγους αυτούς, αλλά και επειδή οι τιμές είναι εκπεφρασμένες στο ίδιο νόμισμα και επιτρέπουν έτσι ευκολότερες συγκρίσεις, οι επιχειρήσεις της ζώνης του ευρώ εμπορεύονται πιο εύκολα μεταξύ τους, όπως εξάλλου και οι καταναλωτές κάθε χώρας αγοράζουν ευκολότερα τα προϊόντα των άλλων χωρών.

Έτσι μια περαιτέρω ενίσχυση του ενδο-ΕΕ εμπορίου θα μπορούσε να αναμένεται από τη κατάργηση του κόστους συναλλαγών που σχετίζονται με τη μετατροπή διαφόρων νομισμάτων για την εξυπηρέτηση του ενδο-ΕΕ εμπορίου. Το κόστος αυτό αφορά στο χρόνο και στους πόρους που χρησιμοποιούνται από εταιρείες που αγοράζουν και πωλούν τα διάφορα νομίσματα, καθώς και στις τραπεζικές προμήθειες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκτιμήσει ότι η εξοικονόμηση κόστους από την κατάργηση των συναλλαγών αυτών ανέρχεται περίπου στο 0,4% του ΑΕΠ της ΕΕ ετησίως.

Η ΟΝΕ λοιπόν ενισχύει το εμπόριο. Αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί οι Ευρωπαϊκές οικονομίες είναι ιδιαίτερα ανοιχτές όχι μόνο στο διεθνές εμπόριο ως ποσοστό του ακαθαρίστου εγχωρίου προϊόντος τους, αλλά υπάρχει και μεγάλος βαθμός ενδο-ΕΕ εμπορίου

[Εναντίον αυτού του επιχειρήματος μερικοί έχουν υποστηρίξει ότι η βραχυπρόθεσμη αβεβαιότητα των ισοτιμιών μπορεί εύκολα να αντισταθμιστεί και πιθανόν να έχει και αντίθετη επιρροή στο εμπόριο, υπονοώντας ότι τα οφέλη από ένα ενιαίο νόμισμα μπορεί να είναι άνευ σημασίας. Ωστόσο, οι Poree και Steinheirt (1989) έχουν υποστηρίξει ότι το πρόβλημα δεν είναι ουσιαστικά η βραχυπρόθεσμη αβεβαιότητα που μπορεί εύκολα να αντισταθμιστεί, αλλά μάλλον η μεσο-μακροπρόθεσμη αβεβαιότητα για την οποία δεν υπάρχουν αποτελεσματικά αναπτυγμένες προθεσμιακές αγορές.

Οι κριτικές απόψεις προς το ευρώ υποστηρίζουν ότι δεν απαιτείται η ύπαρξη του ενιαίου νομίσματος για την επίτευξη της κοινής αγοράς στην ΕΕ. Επικαλούνται μάλιστα το παράδειγμα της NAFTA (North American Free Area Agreement), όπου δεν υπήρχε καμιά αναφορά στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Κατά συνέπεια, αφού η NAFTA δεν απαιτούσε συμφωνία ως προς τις ισοτιμίες, γιατί να απαιτείται από την ΕΕ; Το επιχείρημα που προβάλλεται ως απάντηση είναι ότι οι ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία, δεν είναι προετοιμασμένες να απελευθερώσουν τις αγορές προϊόντων τους, αν νοθεύονται οι όροι εμπορίου, όπως στην περίπτωση που η υποτίμηση χρησιμοποιείται σαν μέσο για την επίτευξη συγκριτικού πλεονεκτήματος. Με αυτή την οπτική η απελευθέρωση του εμπορίου συνδυάζεται με την ύπαρξη ενιαίας πολιτικής συναλλαγματικών ισοτιμιών. Επιπλέον, στην περίπτωση της NAFTA οι Κεντρικές Τράπεζες του Καναδά και του Μεξικού ακολουθούν πολιτική «σκληρού νομίσματος» για την επίτευξη σταθερότητας στις τιμές. Κατά συνέπεια, στο βαθμό που η νομισματική πολιτική που ακολουθείται αποσκοπεί στον περιορισμό των πληθωριστικών πιέσεων, δεν απαιτείται η ύπαρξη αμοιβαίας εποπτείας στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Σε περίπτωση όμως αλλαγής των στόχων της νομισματικής πολιτικής σε ένα κράτος, τότε θα απαιτηθεί να δοθεί έμφαση σε ζητήματα ανταγωνιστικότητας, σχετικών συναλλαγματικών ισοτιμιών και απασχόλησης, και θα ανακύψει η ανάγκη αμοιβαίας εποπτείας]¹.

Εδώ θα πρέπει να δούμε τα βασικά στοιχεία της ζώνης του ευρώ για να μπορέσουμε να κάνουμε τη σύγκρισή μας με άλλες ισχυρές οικονομίες όπως είναι αυτές της ΗΠΑ και της Ιαπωνίας.

¹ Θαλασσινός Ε.-Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 33-34.

Πριν από τη δημιουργία της Νομισματικής Ένωσης οι χώρες που απαρτίζουν σήμερα τη ζώνη του ευρώ ήταν σχετικά μικρές και ανοικτές οικονομίες, μη εξαιρουμένης βέβαια και της Ελλάδας. Αντιθέτως, η ζώνη του ευρώ αποτελεί μια μεγάλη και πιο αυτάρκη οικονομία και, λόγω του μεγέθους της, μπορεί να συγκριθεί με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Όσον αφορά τον πληθυσμό, η ζώνη του ευρώ, με 316,6 εκατομμύρια κατοίκους το 2005, αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες ανεπτυγμένες οικονομίες παγκοσμίως. Συγκριτικά, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιαπωνία έχουν πληθυσμό 296,7 και 127,8 εκατομμύρια αντιστοίχως. Όσον αφορά το μερίδιο συμμετοχής στο παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), η ζώνη του ευρώ ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία το 2005 με 14,9%, μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες με 20,1%, ενώ το μερίδιο της Ιαπωνίας ήταν 6,4%.

Το γεγονός ότι η οικονομία της ζώνης του ευρώ είναι πολύ λιγότερο ανοικτή συγκριτικά με τις οικονομίες των μεμονωμένων χωρών που την απαρτίζουν τείνει να περιορίζει την επίδραση που ασκούν στις εγχώριες τιμές οι μεταβολές των εξωτερικών τιμών. Ωστόσο, η οικονομία της είναι πιο ανοικτή από τις αντίστοιχες οικονομίες των Ηνωμένων Πολιτειών ή της Ιαπωνίας. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών της ζώνης του ευρώ ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν σημαντικά υψηλότερες το 2005 (20,3%) έναντι των αντίστοιχων εξαγωγών των Ηνωμένων Πολιτειών (10,2%) και της Ιαπωνίας (14,9%). Στα ποσοστά για τις εξαγωγές δεν περιλαμβάνεται η Σλοβενία.

Στον παρακάτω πίνακα 10 παρουσιάζουμε το ΑΕΠ της ΕΕ-27 σε σύγκριση με το αντίστοιχο της ΗΠΑ και της Ιαπωνίας.

Πίνακας 10: Σύγκριση αύξησης του ΑΕΠ της ΕΕ-27, ΗΠΑ και Ιαπωνίας ετών 1997-2006

ΕΤΟΣ	ΕΕ-27	ΗΠΑ	ΙΑΠΩΝΙΑ
1997	2,7	4,5	1,6
1998	22,9	4,2	-2,0
1999	3,0	4,4	-0,1
2000	3,9	3,7	2,9
2001	2,0	0,8	0,2
2002	1,2	1,6	0,3
2003	1,3	2,5	1,4
2004	2,5	3,9	2,7
2005	1,7	3,2	1,9
2006	3,0	3,3	2,2

ΠΗΓΗ: EUROSTAT

Εν κατακλείδι μπορούμε να πούμε ότι το εμπόριο μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ, έχει αυξηθεί ταχύτερα από ότι με τις άλλες περιοχές του πλανήτη. Αυτό σημαίνει ότι το

εμπόριο που χρησιμοποιείται στο εσωτερικό της ζώνης ευρώ, ως ποσοστό του συνολικού εμπορίου της ίδιας ζώνης, αυξάνεται. Η εισαγωγή του κοινού νομίσματος έχει ευνοήσει την περαιτέρω μείωση του βαθμού διεύθυνσης των εισαγωγών στην ΕΕ και έχει καταστήσει την ζώνη του ευρώ περισσότερο κλειστή ως προς τις άλλες περιοχές της παγκόσμιας εμπορικής «τριάδας» (ΕΕ, ΗΠΑ, Νοτιοανατολική Ασία). Το εμπόριο της ΕΕ με τον υπόλοιπο κόσμο έχει μειωθεί ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Η ζώνη του ευρώ, σε σύγκριση με κάθε μία από τις χώρες που την συγκρότησαν, είναι μια πολύ πιο κλειστή οικονομία καθώς το αμοιβαίο εμπόριο των εν λόγω χωρών, υπό καθεστώς ΟΝΕ, έχει μετατραπεί σε εσωτερικό εμπόριο.

[Από αυτά απορρέουν δύο συμπεράσματα:

- 1) Οι φορείς της οικονομικής πολιτικής ανησυχούν για τις διακυμάνσεις του ευρώ, λιγότερο από ότι ανησυχούσαν μέχρι σήμερα για τις διακυμάνσεις των εθνικών τους νομισμάτων.
- 2) Η άσκηση οικονομικής πολιτικής στο εσωτερικό της ζώνης του ευρώ αποκτά έναν πρόσθετο βαθμό ελευθερίας, ο οποίος σχετίζεται με την διαχείριση της συνολικής ζήτησης της οικονομίας.

Αυτό το τελευταίο, σημαίνει με τη σειρά του, δύο πράγματα:

- 1) ότι διανοίγεται ο δρόμος για την άσκηση περισσότερο επεκτατικών πολιτικών (δηλαδή πολιτικών που αποσκοπούν στην τόνωση της παραγωγής και της απασχόλησης μέσω αυξήσεων στην ζήτηση), υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι ο πολιτικός συσχετισμός δυνάμεων θα το επιτρέψει.
- 2) Ότι υπάρχουν περισσότεροι βαθμοί ελευθερίας στην άσκηση αυτόνομης (δηλαδή σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητης από το διεθνές περιβάλλον) νομισματικής, συναλλαγματικής, δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής]¹.

4.6. ΠΩΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ;

[Η απώλεια του εργαλείου προσαρμογής των οικονομιών στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, αλλά και σε εξωτερικές διαταραχές ή ανισορροπίες της οικονομίας

¹ Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανιάς Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 135.

θέτει μερικά ερωτήματα ως προς τις διαδικασίες που απομένουν στα κράτη για να ανταποκριθούν στις πιέσεις και να αποφευχθεί η πτώση της παραγωγής και η αύξηση της ανεργίας.

Με την απώλεια της συναλλαγματικής πολιτικής ως μέσο προσαρμογής της οικονομίας στις διεθνείς πιέσεις, απομένουν δύο λύσεις:

- α) η ευελιξία στις αγορές προϊόντων και
- β) η ευελιξία της αγοράς εργασίας.

Όπως αναφέρουν όλες οι αναλύσεις των διεθνών οργανισμών εάν δεν πραγματοποιηθεί προσαρμογή της οικονομίας στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, το αντίτιμο θα είναι δυσμενές για το ύψος της παραγωγής και οδυνηρό για το εργατικό δυναμικό.

Οι διαταραχές της οικονομίας, όπως π.χ. μια απότομη και μεγάλη αύξηση της τιμής του πετρελαίου ή μια μεγάλης έκτασης φυσική καταστροφή, θίγουν σε διαφορετικό βαθμό την οικονομία κάθε ξεχωριστής ευρωπαϊκής χώρας. Η ύπαρξη των εθνικών νομισμάτων, επέτρεπε στο παρελθόν την εξομάλυνση των διαφορών που δημιουργούσαν οι οικονομικές διαταραχές, χάρη στην αλλαγή της συναλλαγματικής ισοτιμίας και συνακόλουθα των τιμών. Η ύπαρξη ενός κοινού νομίσματος αφαιρεί από τις χώρες της ΕΕ αυτήν την δυνατότητα προσαρμογής. Κατά συνέπεια, η ΕΕ θα πρέπει να αναζητήσει νέους μηχανισμούς προσαρμογής, νέα «κανάλια προσαρμογής».

Η δημιουργία της ΟΝΕ θεωρείται ότι θα μειώσει την πιθανότητα να υπάρξουν διαταραχές με ανισομερείς επιπτώσεις στις οικονομίες των χωρών μελών, εφόσον οι κυριότεροι συντελεστές στην δημιουργία τέτοιων διαταραχών θα εξαφανιστούν. Αναλυτικότερα, δεν θα παρουσιάζονται πλέον διαταραχές σε συγκεκριμένες οικονομίες από την άσκηση ασυνεπών εθνικών νομισματικών πολιτικών, ούτε από κερδοσκοπικές επιθέσεις στην συναλλαγματική ισοτιμία. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και η κοινή νομισματική πολιτική αποκλείουν τέτοια ενδεχόμενα, εφόσον τα κράτη δεσμεύονται να τηρήσουν συγκρατημένη οικονομική πολιτική. Εάν θεωρήσουμε ότι για τις διαταραχές που γνωρίζει η οικονομία μιας χώρας ευθύνονται αποκλειστικά οι προαναφερόμενοι παράγοντες, τότε είναι σωστό να θεωρήσουμε ότι η ευρωπαϊκή οικονομία δεν θα δεχτεί πλήγματα στο μέλλον από διαταραχές με ανισομερείς επιπτώσεις, ή έστω, ότι αυτές θα αποτελούν σπάνια και μεμονωμένα φαινόμενα.

Την γνώμη αυτή συμμερίζεται η πλειοψηφία των οικονομολόγων. Υπάρχει ωστόσο αντιπαράθεση σε άλλο επίπεδο:

Διαταραχές με επιπτώσεις που θίγουν σε διαφορετικό βαθμό κάθε ξεχωριστή εθνική οικονομία, δεν δημιουργούνται μόνο από κερδοσκοπικές πιέσεις ή από ασυνεπείς νομισματικές πολιτικές, αλλά και από διαφορές στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των οικονομιών των κρατών και στον συγχρονισμό των οικονομικών κύκλων. Η έλλειψη συγχρονισμού στους οικονομικούς κύκλους των μελών μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης θεωρείται ότι αυξάνει τις πιθανότητες εμφάνισης ανισομερώς κατανεμημένων επιπτώσεων. Βέβαια, οι θετικές εξελίξεις στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης φαίνεται ότι θα αυξήσουν σημαντικά και τους εμπορικούς δεσμούς μεταξύ των ευρωπαϊών εταίρων. Η εντατικοποίηση των εμπορικών σχέσεων θα επιφέρει και την σύγκλιση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών αλλά και τον συγχρονισμό των οικονομικών κύκλων. Οι επιπτώσεις αυτές με τη σειρά τους θα συμβάλλουν στην εξασθένηση των πιθανοτήτων εμφάνισης διαταραχών με ανισομερώς κατανεμημένες επιπτώσεις στις ξεχωριστές οικονομίες των χωρών μελών. Έτσι, θα μπορούσαμε να φανταστούμε ότι ενδέχεται να βαδίζουμε προς την σταδιακή εξάλειψη των οικονομικών διαταραχών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Την γνώμη αυτή δεν συμμερίζονται όλοι οι οικονομολόγοι. Αντιθέτως, ορισμένες θεωρητικές προσεγγίσεις δείχνουν ότι υπάρχει το ενδεχόμενο να υπάρξει εντελώς διαφορετική έκβαση των πραγμάτων.

Η «νέα οικονομική γεωγραφία» κάνει λόγο για τα αποτελέσματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην παραγωγική εξειδίκευση των χωρών και την τοπική συγκέντρωση της βιομηχανίας. Ορισμένοι οικονομολόγοι διατείνονται ότι η ολοκλήρωση ενδέχεται να ενισχύσει της παραγωγική εξειδίκευση των περιοχών της Ευρώπης, να μειώσει την διαφοροποίηση των προϊόντων των εν λόγω περιοχών, και να τις καταστήσει έτσι ακόμη πιο ευάλωτες στην μη ισομερή κατανομή των επιπτώσεων από ενδεχόμενες διαταραχές της οικονομίας. Η συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς, χώρες και περιοχές θα οδηγήσει σε μεγάλες διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των οικονομιών της ΟΝΕ. Η άνιση γεωγραφική κατανομή των παραγωγικών δυνατοτήτων θα αυξήσει συνεπώς και τις πιθανότητες εμφάνισης ανισομερώς κατανεμημένων επιπτώσεων των διαταραχών στις επιμέρους οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελεί μια αναμφισβήτητη διαρθρωτική αλλαγή για τα παραγωγικά συστήματα των χωρών μελών που κατά πάσα πιθανότητα θα οδηγηθούν δε διαδικασίες ανασυγκρότησης και αναβάθμισης των οικονομικών δραστηριοτήτων τους]¹

4.7. ΠΩΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ

[Η Ελλάδα υποχρεώθηκε να υπερασπίσει τα μερίδιά της τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και στις αγορές του εξωτερικού. Εφόσον τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας υστερούν σε σύγκριση με αυτά των περισσοτέρων εκ των χωρών μελών της ΕΕ, η προσαρμογή στον διεθνή ανταγωνισμό στην βραχυπρόθεσμη και την μεσοπρόθεσμη διάρκεια μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της προσαρμογής των τιμών των εγχώριων προϊόντων, δηλαδή μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας τιμής. Αυτό δεν αποτελεί νέα πραγματικότητα αφού η Ελλάδα είναι μια ανοιχτή οικονομία και συμμετέχει ήδη στον διεθνή ανταγωνισμό. Η παράμετρος που αλλάζει και που θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην λειτουργία του παραγωγικού μας συστήματος, είναι ο τρόπος με τον οποίο θα προσαρμόζονται οι τιμές των ελληνικών προϊόντων στον διεθνή ανταγωνισμό.

Υπάρχουν τέσσερις τρόποι προσαρμογής μιας χώρας στις πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού:

- 1) η μεταβολή της συναλλαγματικής της ισοτιμίας,
- 2) η μείωση του κόστους παραγωγής,
- 3) η μείωση των περιθωρίων κέρδους και
- 4) η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και η βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Με την ONE τα κράτη μέλη δεν έχουν πλέον την δυνατότητα να αποφασίζουν για την υποτίμηση ή την ανατίμηση των νομισμάτων τους. Έτσι η χρήση της συναλλαγματικής πολιτικής σαν τρόπος προσαρμογής στον διεθνή ανταγωνισμό αναιρείται. Συνεπώς σαν μέσα βραχυπρόθεσμης προσαρμογής απομένουν, είτε η μείωση του κόστους παραγωγής είτε η μείωση των περιθωρίων κέρδους. Σαν μέσα μακροπρόθεσμης προσαρμογής εμφανίζονται αφενός μεν η βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας αφετέρου δε η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας με ρυθμούς που υπερβαίνουν τον μέσο ευρωπαϊκό όρο.

¹ Ιωακείμoglou Η.- Ρωμανίας Γιώργος (2000), «ONE ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 103-106.

Η μακροχρόνια τάση αύξησης της παραγωγικότητας στην Ελλάδα θα βελτιωθεί καθώς οι ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης φαίνονται να ακολουθούν, στο εξής, ανοδική πορεία στην οποία συμπαρασύρουν και τις επενδύσεις, ενώ ταυτοχρόνως, ο μηχανικός εξοπλισμός αποκτά αυξανόμενη συμμετοχή σ' αυτές. Επίσης, θετική επίδραση στην αύξηση της παραγωγικότητας αναμένεται να έχουν τα μεγάλα έργα, οι ολυμπιακοί αγώνες, ενδεχομένως δε τα προγράμματα κατάρτισης και η συνεχής άνοδος του εκπαιδευτικού επιπέδου]¹.

4.8. Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

[Η ΟΝΕ αφαιρεί από τα κράτη μέλη την δυνατότητα να προσαρμόζονται στις πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού μέσω της συναλλαγματικής πολιτικής. Στην περίπτωση της Ελλάδας, αυτό το ζήτημα αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία εάν λάβουμε υπόψη μας ότι η ελληνική οικονομία παρουσιάζει χαμηλή «διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα» σε σχέση με τις οικονομικά πιο αναπτυγμένες χώρες της ΕΕ. Η «διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα» ορίζεται από το σύνολο των ισχυρών και αδύναμων σημείων μιας οικονομίας που εισέρχεται στον διεθνή ανταγωνισμό. Το ύψος της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας καθορίζει, με τη σειρά του, την θέση μιας οικονομίας στην παγκόσμια αγορά.

Αξίζει να σταθούμε στους παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα. Στην δημιουργία της «οικονομικής προσωπικότητας» μιας χώρας συμβάλει μεγάλος αριθμός ιστορικών, κοινωνικών, τεχνολογικών και πολιτικών συντελεστών όπως:

- 1) το μέγεθος των μονάδων παραγωγής,
- 2) το επίπεδο της τεχνολογίας που χρησιμοποιεί,
- 3) το εκπαιδευτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού,
- 4) τον ρυθμό με τον οποίο η εν λόγω χώρα ανανεώνει τον μηχανικό της εξοπλισμό και υποκαθιστά λειτουργίες της εργασίας με λειτουργίες των μηχανών
- 5) το είδος των προϊόντων που είναι σε θέση να κατασκευάζει οικονομικότερα,
- 6) τις ιστορικές της σχέσεις με την διεθνή οικονομία που της επιτρέπουν να διατηρεί σημαντικές θέσεις σε ορισμένες αγορές,
- 7) τις γεωγραφικές περιοχές με τις οποίες ανταλλάσσει προϊόντα,

¹ Ιωακείμωγλου Η.- Ρωμανίας Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 130-131.

- 8) τις «παραδοσιακές» κοινωνικές σχέσεις μέσα στους χώρους εργασίας,
- 9) το θεσμικό πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων
- 10) η ποιότητα και η φήμη των προϊόντων κ.ά.

Το σύνολο των παραπάνω στοιχείων αποτελεί την «διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα» σε αντιπαράθεση με την «ανταγωνιστικότητα τιμής» που αναφέρεται στο ύψος των τιμών με τις οποίες η εγχώρια παραγωγή ανταγωνίζεται τα ξένα προϊόντα, είτε στην εγχώρια αγορά είτε στις αγορές του εξωτερικού.

Βεβαίως, τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά επιδρούν και στις τιμές, αλλά όχι μόνον σε αυτές. Διαμορφώνουν μια μεγάλη κλίμακα παραγόντων που επηρεάζουν τις διεθνείς ανταλλαγές της χώρας.

Η ανταγωνιστικότητα μιας χώρας τίθεται σε δοκιμασία στις διεθνείς αγορές, αλλά και στην εγχώρια αγορά. Ορίζεται με βάση τις επιδόσεις της οικονομίας στο διεθνές εμπόριο, δηλαδή τα μερίδια της χώρας στις αγορές του εξωτερικού, τη διείδυση των εισαγωγών στην εγχώρια αγορά, τον βαθμό κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές κλπ. Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας τις επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας που προέρχονται από τις επιδόσεις της χώρας στο διεθνές εμπόριο. Έτσι για να θεωρείται ανταγωνιστική η οικονομία μιας χώρας θα πρέπει τα παραγόμενα αγαθά και οι υπηρεσίες να είναι παρόμοιας ποιότητας και παρόμοιας τιμής με αυτά που διατίθενται στις διεθνείς αγορές, η πώληση αυτών των αγαθών και υπηρεσιών θα πρέπει να επιδρά στο ΑΕΠ της χώρας που τα παράγει, έτσι ώστε να αυξάνονται τα εισοδήματα όλων των κοινωνικών ομάδων, η επένδυση σε πάγιο κεφάλαιο που απαιτείται για την παραγωγή των εν λόγω αγαθών και υπηρεσιών θα πρέπει να χρηματοδοτείται από την εθνική αποταμίευση, και τέλος, όλες οι παραπάνω συνθήκες να μπορούν να διατηρηθούν μακροχρόνια. Επίσης, ο ορισμός της ανταγωνιστικότητας δεν μπορεί να μην λαμβάνει υπόψη της και το επίπεδο ανεργίας. Εάν π.χ. μια χώρα βελτιώνει τις επιδόσεις της στο διεθνές εμπόριο με αντίτιμο την αύξηση της ανεργίας, τότε, θα πρέπει να θεωρούμε ότι η ανταγωνιστικότητά της υστερεί έναντι μιας άλλης χώρας που επιτυγχάνει τις ίδιες επιδόσεις στις διεθνείς ανταλλαγές διατηρώντας ταυτοχρόνως και το επίπεδο της απασχόλησης σε υψηλά επίπεδα. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Δεύτερη Γενική Διεύθυνση (DG II) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι ανταγωνιστική μια χώρα εάν:

- Η παραγωγικότητά της αυξάνεται με ρυθμό παρόμοιο ή ταχύτερο με τον αντίστοιχο των χωρών εκείνων που είναι οι κυριότεροι ανταγωνιστές της στο διεθνές εμπόριο και διαθέτουν παρόμοιο επίπεδο ανάπτυξης.

- Διατηρεί τις εξωτερικές της ισορροπίες μέσα σε συνθήκες ανοικτής οικονομίας.
- Διατηρεί την απασχόλησή της σε υψηλά επίπεδα.

Η διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας παρουσιάζει μια σειρά χαρακτηριστικών που δεν ευνοούν ιδιαίτερα την θέση της στην διεθνή αγορά.

Επίσης, τα χαρακτηριστικά αυτά μεταβάλλονται με βραδύτητα και οι ασκούμενες από το κράτος πολιτικές μπορούν να τα επηρεάσουν μόνον στην μακροχρόνια διάρκεια]¹.

Εν κατακλείδι θα λέγαμε ότι [αναφορικά με την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας έναντι της Ευρωζώνης, το ευρώ δεν παίζει κανένα ρόλο μιας και είναι το νόμισμα όλων των χωρών της Ευρωζώνης. Εάν χάνουμε ανταγωνιστικότητα έναντι των χωρών αυτών, αυτό οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στο ότι η αύξηση των μισθών σε σχέση με την αύξηση της παραγωγικότητας στην Ελλάδα είναι υψηλότερη απ' ότι στις χώρες της Ευρωζώνης, με αποτέλεσμα η απώλεια ανταγωνιστικότητας να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών]².

4.8.1. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΣΜΑ

[Η δημιουργία του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης συνοδεύτηκε από την υιοθέτηση του ΕΣΜΑ, το οποίο είχε εισηγηθεί ο πρώτος Πρόεδρος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων. Πρόκειται για ένα σύστημα δεικτών το οποίο εξετάζει 4 κατηγορίες παραγόντων: α) τις προϋποθέσεις της ανταγωνιστικότητας, β) τις πολιτικές και εισροές που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα, γ) τα ενδιάμεσα αποτελέσματα και δ) τα τελικά αποτελέσματα.

Είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα το οποίο περιλαμβάνει έναν ολοκληρωμένο ορισμό της ανταγωνιστικότητας, συνδεδεμένο με τη στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης, και συγχρόνως περιλαμβάνει όλους του παράγοντες που την καθορίζουν.

Οι τελευταίες μετρήσεις δεικτών που συνδέονται άμεσα με την ανταγωνιστικότητα καταγράφονται από τις μεταβολές που παρατηρούνται στους δείκτες του ΕΣΜΑ και οι οποίες περιλαμβάνονται στην έκθεση για την ανταγωνιστικότητα 2007. Η έκθεση αυτή επιτρέπει να

¹ Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανίας Γιώργος (2000), «ONE ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 121-124.

² Σημειώσεις Σύρρος Νεκτάριος (2008).

διαπιστωθεί ότι οι δείκτες που σχετίζονται άμεσα με την οικονομική ανταγωνιστικότητα, είτε επιδεινώνονται, είτε βρίσκονται σε δυσμενή θέση σε σχέση με την ΕΕ. Έτσι παρατηρείται:

- Επιδείνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών από 23.668 εκατομμύρια Ευρώ το 2006, σε 32.261 το 2007.
- Συνεχιζόμενη απώλεια παραγωγικού ιστού: το ποσοστό της προστιθέμενης αξίας στον δευτερογενή τομέα ήταν το 2004 στο 13,2% στην Ελλάδα, σε σύγκριση με 20,2% στην ΕΕ των 15.
- Οι εισερχόμενες άμεσες ξένες επενδύσεις ήταν το 2006 στο χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με όλες τις χώρες της ΕΕ των 27.
- Ενώ η παραγωγικότητα της εργασίας (υπολογισμένη ως παραγωγή ανά απασχολούμενο) έχει υπερβεί πλέον στην Ελλάδα τον μέσο όρο της ΕΕ των 27, η συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραμένει χαμηλή (στο 87% του μέσου όρου το 2005) , πράγμα που σημαίνει ότι βρίσκεται πολύ χαμηλά η παραγωγικότητα του κεφαλαίου, λόγω υστέρησης στο τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο.
- Ο ρυθμός αύξησης των τιμών είναι ταχύτερος στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να επιδεινώνεται η ανταγωνιστικότητα τιμών λόγω αυτού του παράγοντα και μόνον: το 2007 το συγκριτικό επίπεδο τιμών σε σχέση με την ΕΕ των 27 ήταν 88,6%, αυξημένο αισθητά σε σύγκριση με 84,8% το 2000.
- Η δυσμενής θέση σε σχέση με την εξωστρέφεια συνδυάζεται με τη συρρίκνωση του παραγωγικού ιστού, αλλά και με υστέρηση στο επίπεδο της παραγωγικότητας του κεφαλαίου]¹

4.8.2. ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΜΑ

[Από την επισκόπηση των δεικτών του ΕΣΜΑ αναδεικνύεται ότι δεν υπάρχουν μεμονωμένοι παράγοντες που μπορούν να ερμηνεύσουν ή να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία. Διαπιστώνεται αντίθετα ότι παρατηρούνται υστερήσεις στους βασικούς τομείς πολιτικών που επηρεάζουν τη δυνατότητα της ελληνικής οικονομίας να πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα προς την καινοτομία και τον τεχνολογικό

¹ ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2008, «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2007-2008, ΜΕΡΟΣ 3^ο», σελ. 60-61.

εκσυγχρονισμό, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση της απασχόλησης.

Πράγματι, οι τομείς όπου σημειώνονται σοβαρές υστερήσεις είναι οι εξής:

- Εμφανίζουν σοβαρές δυσλειτουργίες το ρυθμιστικό περιβάλλον των επιχειρήσεων, οι λειτουργίες του κράτους που αφορούν την επιχειρηματική δραστηριότητα, ενώ υστερούν η κάλυψη των αναγκών σε επίπεδο υποδομών, οι παρεμβάσεις στο περιβάλλον, αλλά και το κοινωνικό κεφάλαιο.
- Διαπιστώνεται ότι το ζήτημα της αποδοτικότερης λειτουργίας των κρατικών υπηρεσιών συνυπάρχει με την ανάγκη εξασφάλισης των πόρων που απαιτούνται για την άσκηση αποτελεσματικών πολιτικών σε ότι αφορά την έρευνα, την εκπαίδευση και την κοινωνική πολιτική.
- Αναδεικνύεται η ευρύτητα του ζητήματος της εκπαιδευτικής πολιτικής που δεν αφορά μόνο την τυπική εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, αλλά τη δια βίου μάθηση και την αποδοτική λειτουργία του συστήματος κατάρτισης, ανάλογα με τις ανάγκες της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.
- Η ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας εμφανίζεται ως ένας προσανατολισμός που θα έπρεπε να συνδυάζει την αύξηση των πόρων, της χάραξη στόχων που συνδέονται με τις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας, όπως και τη λειτουργία αποτελεσματικών δομών στήριξης της καινοτομίας στις ΜΜΕ.

Ταυτόχρονα όμως η επισκόπηση των δεικτών του ΕΣΜΑ αναδεικνύει τα σημαντικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία:

- ✓ Υψηλό ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας και άρα υψηλό ρυθμό αύξησης του παραγόμενου και του διαθέσιμου πλούτου.
- ✓ Υψηλό ποσοστό επενδύσεων σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη.
- ✓ Δυναμικότητα στον τομέα της επιχειρηματικότητας.
- ✓ Συνεχιζόμενη διείσδυση των νέων τεχνολογιών.
- ✓ Υψηλό μορφωτικό επίπεδο των νέων.
- ✓ Χαμηλό εργατικό κόστος σε σύγκριση με την ευρωπαϊκό μέσο όρο.
- ✓ Ικανοποιητική ποιότητα ζωής.

Συμπερασματικά η σημερινή συγκυρία σχετικά με το πεδίο των εξελίξεων και των πολιτικών που αφορούν την ανταγωνιστικότητα χαρακτηρίζεται ταυτοχρόνως από την επιδείνωση των διεθνών συνθηκών και από την αποκάλυψη της αδυναμίας της ελληνικής

οικονομίας να πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα ως προς τη διεθνή θέση της οικονομίας. Οι πολιτικές που θα έπρεπε να επιτυγχάνουν τον προσανατολισμό της Ελλάδας σε μια τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης, παραμένουν ανεπαρκείς και στις περισσότερες των περιπτώσεων αναποτελεσματικές.

Η ελληνική οικονομία και η ελληνική κοινωνία διαθέτουν πολλά πλεονεκτήματα και υπολογίσιμο παραγωγικό δυναμικό ώστε να τεθούν πραγματοποιήσιμοι στόχοι για των ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, την κοινωνική συνοχή και την προστασία του περιβάλλοντος. Οι προϋποθέσεις που απαιτούνται, όπως μας δείχνει μια πλούσια διεθνής εμπειρία, είναι ο συνδυασμός πολιτικών που αναβαθμίζουν το ανθρώπινο δυναμικό, από την άποψη των γνώσεών του, της δυνατότητάς του να εξελίξει τις γνώσεις του και των ευθυνών του στο πλαίσιο των παραγωγικών διαδικασιών, και των πολιτικών που προσεγγίζουν την επεξεργασία, τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση των στόχων και μέσων, με τη συμμετοχή των συντελεστών οι οποίοι εκφράζουν τους οικονομικούς παράγοντες, αλλά και το σύνολο της κοινωνίας]¹.

4.9. ΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

[Η Ελλάδα παρουσίαζε κατά το 1995-1997, την μεγαλύτερη αύξηση της εγχώριας ζήτησης μεταξύ των χωρών της ΕΕ, πλην όμως παρουσίαζε και την μεγαλύτερη αρνητική συμβολή του εξωτερικού εμπορίου στο ΑΕΠ. Μάλιστα, από τις 15 χώρες-μέλη, μόνο δύο ακόμη (η Πορτογαλία και η Δανία) δεν επωφελούνται της αύξησης των καθαρών εξαγωγών τους για να επιταχύνουν την οικονομική τους μεγέθυνση. Αντιθέτως, η Ιρλανδία, όχι μόνο παρουσιάζει μεγάλες αυξήσεις της εγχώριας ζήτησης, αλλά ταυτοχρόνως χρησιμοποιεί και το εξωτερικό της εμπόριο για να επιτύχει αυξήσεις του ΑΕΠ της τάξης του 7%-10%]².

[Ο ρυθμός με τον οποίο μεγεθύνεται μια μικρή ανοικτή οικονομία υφίσταται δύο περιορισμούς, έναν εσωτερικό και έναν εξωτερικό: έναν περιορισμό από την παραγωγική ικανότητα της χώρας και έναν περιορισμό από τις διεθνείς οικονομικές της σχέσεις. Καταρχήν, υπάρχει ένα επίπεδο παραγωγής, το οποίο αντιστοιχεί στην βέλτιστη χρήση των παραγωγικών συντελεστών: το επίπεδο αυτό, είναι ο υψηλότερος βαθμός χρησιμοποίησης

¹ ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2008, «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2007-2008, ΜΕΡΟΣ 2^ο», σελ. 83-86.

² Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανιάς Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 125.

του παραγωγικού δυναμικού για τον οποίο δεν δημιουργούνται πληθωριστικές πιέσεις. Το εν λόγω επίπεδο αποτελεί, λοιπόν, έναν πρώτο εσωτερικό περιορισμό στον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης. Ο δεύτερος περιορισμός είναι εξωτερικός: είναι η υποχρέωση της χώρας να διατηρεί σε ισορροπία το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Σχετίζεται, επομένως, αφενός μεν με το εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών που θα διαμορφωθεί χωρίς την προστατευτική ασπίδα της συναλλαγματικής ισοτιμίας, αφετέρου δε, με την εισροή πόρων από τις πιο εύπορες περιοχές της ΕΕ προς τις λιγότερο εύπορες.

Με αυτά τα δεδομένα, η βέλτιστη κατάσταση για μian ανοιχτή οικονομία, είναι η εξής: η μεν παραγωγή να βρίσκεται στα επίπεδα της «δυνητικής» παραγωγής (κοντά δηλαδή στο κρίσιμο επίπεδο πέραν του οποίου ο βαθμός χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού δημιουργεί πληθωριστικές πιέσεις), οι δε ροές εμπορευμάτων και υπηρεσιών που δημιουργούνται στο επίπεδο αυτό της παραγωγής, να εξασφαλίζουν την ισορροπία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Με ένα απλούστερο τρόπο, αυτό σημαίνει, να αξιοποιούνται στον μέγιστο δυνατό βαθμό οι παραγωγικές δυνάμεις της οικονομίας χωρίς να δημιουργείται μεγάλο εμπορικό έλλειμμα. Εάν οι τρέχουσες συναλλαγές παρουσιάζουν έλλειμμα όταν η οικονομία χρησιμοποιεί πλήρως τις παραγωγικές της δυνατότητες, δημιουργείται η υποχρέωση να διορθωθεί η εξωτερική ανισορροπία, είτε με προσαρμογή των τιμών, είτε με προσαρμογή του επιπέδου της εγχώριας παραγωγής σε χαμηλότερα επίπεδα.

Αν κάνουμε αφαίρεση, προς στιγμήν, της επίδρασης των τιμών- δηλαδή των μεταβολών της συναλλαγματικής ισοτιμίας, του κόστους εργασίας και των περιθωρίων κέρδους- στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, τότε, για να αποκατασταθεί η εξωτερική ισορροπία, θα πρέπει η παραγωγή να κατέλθει χαμηλότερα από το επίπεδο της «δυνητικής παραγωγής» (δηλαδή της μέγιστης μη πληθωριστικής χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού). Η ελληνική οικονομία θα πρέπει να επιβραδύνει την οικονομική της μεγέθυνση, έτσι ώστε να ισορροπήσει σε εκείνο το χαμηλό σημείο υποαπασχόλησης του παραγωγικού δυναμικού που αντιστοιχεί στην εξωτερική της ισορροπία. Σε αυτήν την περίπτωση, ο μέγιστος δυνατός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης καθορίζεται από τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας, για τα οποία, είναι γενικά αποδεκτό ότι είναι τα ευνοϊκότερα δυνατά και ότι μεταβάλλονται δύσκολα και με τους μακροχρόνιους ρυθμούς της οικονομίας.

Επομένως, στα πλαίσια της ONE, οι χώρες με τα δυσμενέστερα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά θα είναι υποχρεωμένες να επιβραδύνουν τον ρυθμό της οικονομικής μεγέθυνσης σε επίπεδα χαμηλότερα από αυτά των κυριότερων εμπορικών τους εταίρων,

δηλαδή των χωρών μελών της ΕΕ. Για να αποφύγουν μια τέτοια εξέλιξη, οι εν λόγω χώρες θα πρέπει να αναπροσαρμόζουν τις τιμές των προϊόντων τους]¹.

4.9.1. ΟΙ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

[Η Ελλάδα έχει μια κατ' εξοχήν εξωστρεφή οικονομία. Η συνολική αξία των εμπορικών συναλλαγών της χώρας έφθασε, το έτος 2007, στα 72.670 εκ. Ευρώ, καταγράφοντας μία αύξηση 8,1% σε σχέση με το 2006. Η αύξηση αυτή, ωστόσο, αντανακλά κυρίως τον ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό αύξησης των εισαγωγών και δευτερευόντως την μέτρια άνοδο που σημείωσαν οι εξαγωγές, δημιουργώντας έτσι ένα σημαντικό εμπορικό έλλειμμα, το οποίο συνεχώς διευρύνεται]².

**Πίνακας 11: Το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας την περίοδο 2005-2007
(σε εκ. ευρώ)**

	2005	2006	2007	Μεταβολές %	
				2006/2005	2007/2006
A. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ - ΑΦΙΞΕΙΣ					
I. Συμπεριλαμβανομένης της αξίας των πλοίων	45.757,1	50.728,9	55.521,9	10,9%	9,4%
II. Εξαιρουμένης της αξίας των πλοίων	44.379,4	48.015,1	52.875,0	8,2%	10,1%
III. Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών	36.661,6	38.504,9	44.564,2	5,0%	15,7%
B. ΕΞΑΓΩΓΕΣ - ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ					
I. Συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών	14.731,6	16.484,8	17.148,3	11,9%	4,0%
II. Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών	13.387,8	14.335,8	15.087,7	7,1%	5,2%
Γ. ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ (=B.I-A.II)	-29.647,8	-31.530,3	-35.726,7	6,3%	13,3%
Δ. ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΑΙΡΟΥΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ (=B.II-A.III)	-23.273,8	-24.169,1	-29.476,5	3,8%	22,0%

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

¹ Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανίας Γιώργος (2000), «ONE ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου», σελ. 126-129.

² <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/Financial+Policy/Economy+--+Trade/>, (28-01-09, 21:00.)

Ο παραπάνω πίνακας 11 απεικονίζει την εξέλιξη του εξωτερικού εμπορίου της χώρας μας. Παρατηρούμε δηλαδή ότι την χρονική περίοδο 2006-2007 οι εισαγωγές-αφίξεις αυξάνονται από τις αντίστοιχες των ετών 2005-2006 κατά 10,1% έναντι 8,2% αντίστοιχα (εξαιρουμένων της αξίας των πλοίων). Αντίθετα οι εξαγωγές-αποστολές σημειώνουν μεγάλη πτώση και στις δύο κατηγορίες συμπεριλαμβανομένων ή εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών. Επίσης το εμπορικό ισοζύγιο συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών παρουσιάζει μία διαφορά της τάξεως των 7 ποσοστιαίων μονάδων συγκρίνοντάς τον την ίδια χρονική περίοδο, ενώ το εμπορικό ισοζύγιο εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών παρουσιάζει μία διαφορά 18,2 ποσοστιαίων μονάδων.

Η αξία των ελληνικών εξαγωγών, βάσει προσωρινών στοιχείων της ΕΣΥΕ, ανήλθε, κατά το 2007, σε 17.1483 εκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 4%. Ωστόσο, αν η αξία των εξαγωγών υπολογιστεί με βάση το υποτιμημένο αμερικανικό νόμισμα (23.469 εκ. \$), τότε η αύξηση φτάνει το 13,5%.

Αναλύοντας τις εξαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές παρατηρώντας τον Πίνακα 12, έχουμε να επισημάνουμε ότι:

- 1) Οι εξαγωγές μας προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ ανήλθαν σε 9.694 εκ. ευρώ, σημειώνοντας μία οριακή μείωση -1,0% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2006, αποτέλεσαν ωστόσο τα 2/3 σχεδόν των συνολικών μας εξαγωγών. Ειδικότερα, οι εξαγωγές μας προς τις χώρες της Ε.Ε. (25) σημειώνουν μία αύξηση 3,5%, ενώ προς τις χώρες της Ε.Ε. (15) παρατηρείται οριακή μείωση -0,2%. Μικρή μείωση -2,5% παρατηρείται και στις εξαγωγές μας προς τη Β. Αμερική. Σημαντική, ωστόσο, εμφανίζεται η αύξηση των εξαγωγών μας (44,8%) προς άλλες αναπτυγμένες χώρες (Ιαπωνία, Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία).
- 2) Ισχυρή άνοδο της τάξεως του 53,6% σημείωσαν οι εξαγωγές μας προς τις χώρες της Αφρικής, που αποτελούν ωστόσο μόλις το 0,9% της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών, καθώς και οι εξαγωγές μας προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ), με ποσοστό 19,8%, αν και πάλι τα απόλυτα μεγέθη είναι σχετικά χαμηλά. Ακολουθούν τα Βαλκάνια, όπου σημειώνεται αύξηση 16,0%.
- 3) Αντίθετα, μείωση σημειώθηκε στις εξαγωγές μας προς τις χώρες της Β. Αφρικής και της Μ. Ανατολής, της τάξης του -29,8%, τις χώρες της Νοτιο-Ανατολικής Ασίας, της τάξης του -18,1%, και τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, της τάξης του -11,8%.

**Πίνακας 12: Οι ελληνικές εξαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές
(σε εκ. ευρώ) των ετών 2006-2007**

Γεωγραφικές περιοχές	Εξαγωγές		% Μεταβολή	% Συμμετοχή	
	2007	2006	07/06	2007	2006
ΚΟΣΜΟΣ	17.148,0	16.484,7	4,0%	100,0%	100,0%
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	9.694,0	9.787,6	-1,0%	56,5%	59,4%
Ε.Ε. (25)	9.253,6	8.944,4	3,5%	54,0%	54,3%
Ε.Ε. (15)	7.403,6	7.420,1	-0,2%	43,2%	45,0%
Β. Αμερική	810,1	831,2	-2,5%	4,7%	5,0%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	206,0	142,3	44,8%	1,2%	0,9%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν.Κορέας)	779,6	992,1	-21,4%	4,5%	6,0%
Βαλκάνια	3.203,2	2.760,8	16,0%	18,7%	16,7%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	555,4	463,5	19,8%	3,2%	2,8%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	962,7	1.372,3	-29,8%	5,6%	8,3%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β.Αφρικής)	149,3	97,2	53,6%	0,9%	0,6%
Ν.Α. Ασία	181,0	221,1	-18,1%	1,1%	1,3%
Λατ. Αμερική	109,2	123,8	-11,8%	0,6%	0,8%
Λοιπές Χώρες	938,0	536,1	75,0%	5,5%	3,3%

ΠΗΓΗ:ΕΣΥΕ

4.9.2. ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι εισαγωγές της χώρας μας το 2007 κινήθηκαν με ρυθμό υπερδιπλάσιο σε σχέση με τις εξαγωγές και έφτασαν στα 55.521,8 εκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 9,4%. Συνέπεια της σημαντικής αυτής ανόδου ήταν το εμπορικό έλλειμμα να διευρυνθεί κατά 13,3%. Αναλύοντας τις εξαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές, παρατηρώντας τον πίνακα 13, μπορούμε να πούμε ότι:

- 1) Ιδιαίτερα σημαντική εμφανίζεται η αύξηση των εισαγωγών μας από τη Β. Αμερική (43,4%), καθώς και από τους εταίρους μας στην Ε.Ε. (25) κατά 10,3%.
- 2) Σημαντική αύξηση της αξίας των εισαγωγών (11,8%) καταγράφηκε και από τις Βαλκανικές χώρες, καθώς και από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής (64,8% και 37,7% αντίστοιχα), η συμμετοχή των οποίων όμως στις συνολικές εισαγωγές της χώρας μας παραμένει πολύ χαμηλή.

- 3) Μείωση σημειώνεται στις εισαγωγές της χώρας μας από τις χώρες της Β. Αφρικής και της Μ. Ανατολής (-8,4%), καθώς και από τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (-3,1%).

Πίνακας 13: Οι ελληνικές εισαγωγές κατά γεωγραφικές περιοχές, 2006-2007 (σε εκ. ευρώ)

Γεωγραφικές περιοχές	Εισαγωγές		% Μεταβολή	% Συμμετοχή	
	2007	2006	07/06	2007	2006
ΚΟΣΜΟΣ	55.521,8	50.728,7	9,4%	100,0%	100,0%
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	37.502,3	33.821,8	10,9%	67,5%	66,7%
E.E. (25)	30.668,6	27.793,2	10,3%	55,2%	54,8%
E.E. (15)	28.739,3	26.371,0	9,0%	51,8%	52,0%
B. Αμερική	1.457,6	1.016,4	43,4%	2,6%	2,0%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	1.355,1	1.349,9	0,4%	2,4%	2,7%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός N.Κορέας)	2.867,2	2.056,1	39,4%	5,2%	4,1%
Βαλκάνια	1.976,4	1.767,6	11,8%	3,6%	3,5%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	4.371,7	4.512,0	-3,1%	7,9%	8,9%
B. Αφρική & Μ. Ανατολή	4.869,1	5.314,0	-8,4%	8,8%	10,5%
Χώρες Αφρικής (εκτός B.Αφρικής)	153,3	111,3	37,7%	0,3%	0,2%
N.A. Ασία	2.704,8	2.727,0	-0,8%	4,9%	5,4%
Λατ. Αμερική	777,5	471,8	64,8%	1,4%	0,9%
Λοιπές Χώρες	4.320,3	3.609,2	19,7%	7,8%	7,1%

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

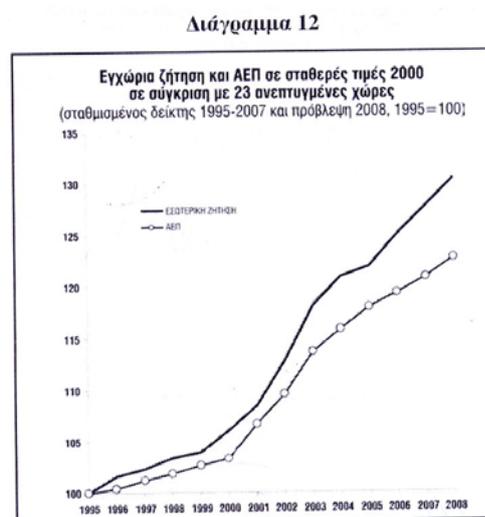
Πιο αναλυτικά, για το 11μηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος 2007, μεταξύ των εταίρων μας στην E.E. (25) την μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι εισαγωγές μας από την Εσθονία και την Πολωνία κατά 85,8% και 43,7% αντιστοίχως, ενώ σε απόλυτα μεγέθη πρώτα η Γερμανία και δευτερευόντως η Ιταλία αποτελούν τους μεγαλύτερους προμηθευτές μας για το 2007. Από τις χώρες της Β. Αμερικής την μεγαλύτερη αύξηση εμφανίζουν οι εισαγωγές μας από τις ΗΠΑ, ενώ θεαματική άνοδο κατά 149,9% παρουσιάζουν και οι εισαγωγές μας από την Αυστραλία, παρόλο που σε απόλυτα μεγέθη παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Από τις χώρες των Βαλκανίων, σημαντικότερη αύξηση κατά 99,7% παρατηρείται στις εισαγωγές από την Αλβανία, ενώ η Βουλγαρία παραμένει ο κύριος προμηθευτής της χώρας μας στην εν λόγω περιοχή. Από τις χώρες που ανήκουν στην Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων χωρών, την μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζουν οι εισαγωγές μας από την Αρμενία κατά 323,2%, ωστόσο σε απόλυτα μεγέθη, η Ρωσία αποτελεί μακράν τον σημαντικότερο

προμηθευτή της χώρας μας. Από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, το Ιράν αποτελεί τον σημαντικότερο προμηθευτή της χώρας μας, ενώ θεαματική αύξηση παρουσίασαν και οι εισαγωγές μας από το Ιράκ και το Μπαχρέιν, παρόλο που η συμμετοχή τους στις συνολικές μας εισαγωγές είναι ιδιαίτερος χαμηλή.

Τέλος, μεταξύ των χωρών της Ν.Α. Ασίας, η Κίνα και η Ν. Κορέα αποτελούν τους βασικούς προμηθευτές μας, με τις εισαγωγές μάλιστα από την πρώτη να αυξάνονται κατά 50,6% το 2007.

Διάγραμμα 16: Εγχώρια ζήτηση και ΑΕΠ ετών 1995-2008 σε σύγκριση με 23 αναπτυγμένες χώρες.

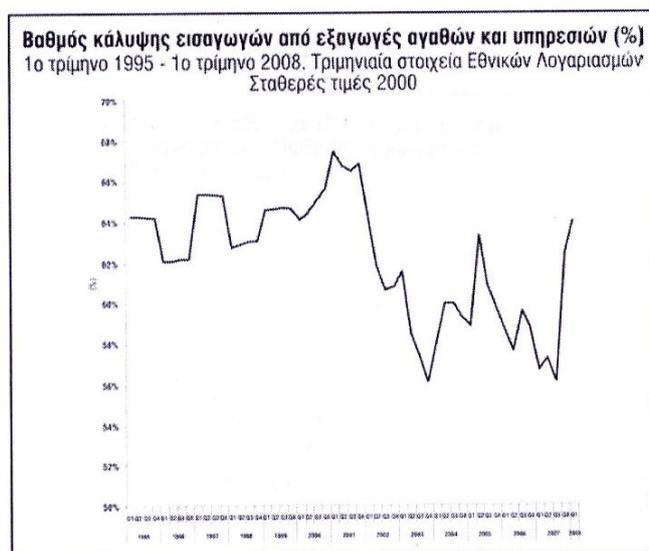
Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

[Παρατηρώντας επίσης και το παραπάνω διάγραμμα 16, σε διεθνή σύγκριση η εγχώρια ζήτηση αυξήθηκε μεταξύ 1995 και 2008, έναντι των 23 πιο αναπτυγμένων χωρών, κατά 30% περίπου. Η αντίστοιχη αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε σε 22% περίπου. Αυτή η απόκλιση μεταξύ των δύο μεγεθών περιγράφει το γεγονός ότι η εγχώρια ζήτηση στην Ελλάδα απευθύνεται στις εισαγωγές περισσότερο από ότι στις άλλες αναπτυγμένες χώρες. Αυτό που υποδηλώνει, δηλαδή, η απόκλιση αυτή είναι η εξαιρετικά μειωμένη ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Η μειωμένη και επιδεινούμενη ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας αποτυπώνεται στις μεταβολές του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές, όπως αποτυπώνεται και στο παρακάτω διάγραμμα 17. Μεταξύ 1995 και 2001, ο λόγος εξαγωγών/εισαγωγών κυμάνθηκε γύρω από την σταθερή τιμή 64%. Από το 3^ο τρίμηνο του 2001 όμως, ο βαθμός κάλυψης μειώνεται και κυμαίνεται γύρω από την σταθερή τιμή 59%.

Ενδιαφέρουσα εξέλιξη αποτελεί η μεγάλη άνοδος του λόγου εξαγωγών/ εισαγωγών κατά τα δύο τελευταία τρίμηνα του 2007 και το 1^ο τρίμηνο του 2008, γιατί δεν σχετίζεται με κάποια αιφνίδια μεταβολή στην ανταγωνιστικότητα αλλά οφείλεται στην μείωση των εισαγωγών, οι οποίες επηρεάστηκαν απ την υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης (-0,2%). Η μείωση του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές είναι μακροχρόνια και το σημείο εκκίνησης της επιδείνωσής του τοποθετείται πολύ νωρίτερα, κατά την χρονική στιγμή που η δραχμή άρχισε να ανατιμάται (1987)]¹.

Διάγραμμα 17: Βαθμός κάλυψης εισαγωγών από εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών την περίοδο 1^οu τρίμηνου 1995-2008.

ΠΗΓΗ: ΙΝΕ, ΓΣΕΕ

4.10. ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

[Η εισαγωγή του ευρώ έχει προκαλέσει στις επιχειρήσεις και ιδίως στις μικρομεσαίες σημαντικές τεχνικο-οικονομικές και οργανωτικές μεταβολές. Οι μεταβολές αυτές συνίσταται σε ορισμένες αλλαγές που προκύπτουν στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, στον τομέα προμηθειών και στο χρηματοπιστωτικό τομέα και οι οποίες, εφόσον αξιοποιηθούν, μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά τη δυναμική ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Οι μεταβολές αυτές

¹ ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2008, «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2007-2008, ΜΕΡΟΣ 2^ο», σελ. 60-61.

αφορούν αφενός την ευκολότερη πρόσβαση στις ευρωπαϊκές αγορές προϊόντων και πρώτων υλών, τη μείωση των τιμών, την αύξηση των εξαγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων και αφετέρου τη μείωση του κόστους δανεισμού και τραπεζικής διαμεσολάβησης, καθώς και την ανάπτυξη μιας σειράς νέων τεχνικών χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις λόγω της δημιουργίας της ενιαίας χρηματοπιστωτικής αγοράς.

Επιπλέον λόγω της απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων, της μείωσης του κόστους των κεφαλαίων και των σχετικών αβεβαιοτήτων (συναλλάγματος, τιμών) παρέχεται η δυνατότητα για ανάληψη νέων επενδύσεων, δημιουργία θέσεων απασχόλησης και ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης.

Συγκεντρωτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα οφέλη για τις επιχειρήσεις από την εφαρμογή του ευρώ είναι τα εξής:

- 1) Τα επιχειρηματικά και επενδυτικά προγράμματα των επιχειρήσεων απαλλάσσονται για πάντα από τις αρνητικές επιδράσεις που προκαλούν οι διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Με αυτό τον τρόπο οι επιχειρηματίες μπορούν να αξιοποιήσουν χωρίς εμπόδια τις ευκαιρίες που τους παρέχει η ενιαία αγορά.
- 2) Μειώνεται το τραπεζικό κόστος για τις διακοινοτικές συναλλαγές.
- 3) Εξαλείφεται η αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών.
- 4) Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τιμολογούνται σε ευρώ με συνέπεια οι εμπορικές και επενδυτικές συναλλαγές να απαλλαγούν από το κόστος των προμηθειών για εργασίες σε συνάλλαγμα και το κόστος για την κάλυψη του συναλλαγματικού κινδύνου.
- 5) Χαμηλότερα μακροπρόθεσμα επιτόκια.
- 6) Μεγάλη πρόσβαση σε χαμηλότερου κόστους χρηματοδότηση εκφρασμένης σε ευρώ.
- 7) Το οικονομικό περιβάλλον των χωρών-μελών της ΟΝΕ χαρακτηρίζεται από τη σταθερότητα των τιμών, την υγιή δημοσιονομική κατάσταση και την εφαρμογή ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής. Το σίγουρο είναι ότι η τάση στα μακροπρόθεσμα επιτόκια είναι πτωτική.
- 8) Δημιουργείται μία ισχυρή χρηματοπιστωτική αγορά σε ευρώ. Η αυξημένη ρευστότητα σε συνδυασμό με τον ανταγωνισμό που προκύπτει για την

προσφορά νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων προκαλεί μείωση του κόστους χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις.

- 9) Διασφαλίζεται η ταχύτερη και ασφαλέστερη διασυνοριακή μεταφορά εντολών πληρωμής.
- 10) Διευκολύνεται η αύξηση των εμπορικών και επενδυτικών συναλλαγών.
- 11) Εξαλείφεται ο συναλλαγματικός κίνδυνος που σε συνδυασμό με τη μείωση των επιτοκίων και το γενικότερο περιβάλλον, συμβάλλουν αποφασιστικά στην τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και επομένως στην αύξηση των εμπορικών και επενδυτικών συναλλαγών με θετικές επιδράσεις στο ρυθμό ανάπτυξης και απασχόλησης.
- 12) Σημαντική απλοποίηση των διακοινοτικών επιχειρηματικών συναλλαγών, γιατί τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τιμολογούνται σε ευρώ και διευκολύνεται η λογιστική απεικόνιση των ισολογισμών των επιχειρήσεων.
- 13) Διασφαλίζεται η διαφάνεια των τιμών και προφυλάσσεται η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.
- 14) Είναι σίγουρο ότι το ευρώ είναι ένα ισχυρό και σταθερό διεθνές νόμισμα.
- 15) Το ενιαίο νόμισμα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα διεθνή μέσα τιμολόγησης-πληρωμών και αποθεματικό μέσο, όπως το δολάριο και το γιεν. Όλες οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις μπορούν να συνάπτουν εμπορικά και επενδυτικά συμβόλαια μεταξύ τους, αλλά και με επιχειρήσεις τρίτων χωρών εκφρασμένα σε ευρώ. Οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να υπολογίζουν σε σταθερή βάση την αποδοτικότητα των εμπορικών και επενδυτικών τους προγραμμάτων. Παράλληλα, το ευρώ συμβάλλει στη διασφάλιση μεγαλύτερης σταθερότητας του διεθνούς νομισματικού συστήματος]¹

Το ευρώ επιφέροντας μεγαλύτερη διαφάνεια στις τιμές επιφέρει και τον ανταγωνισμό. Έτσι οι επιχειρήσεις είναι πλέον σε θέση να επιλέξουν τους προμηθευτές τους είτε από την Ελλάδα, είτε από τις άλλες χώρες-μέλη της ΟΝΕ, είτε ακόμα και από το εξωτερικό. Μπορούν τώρα να βρουν τους φθηνότερους προμηθευτές ή ακόμα και να διαπραγματευτούν τις τιμές μαζί τους.

¹ Θεοδωρόπουλος Θ. (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 113-114.

4.11. ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

«Πάγωμα» νέων επενδύσεων και μείωση του κόστους λειτουργίας επιλέγουν οι εμπορικές επιχειρήσεις της χώρας, ως μοναδικό μέσο άμυνας στην αρνητική οικονομική συγκυρία που επικρατεί παγκοσμίως.

Στελέχη εταιριών αλλά και μικρομεσαίοι επιχειρηματίες τονίζουν ότι ο μόνος παράγοντας που μπορούν να ελέγξουν είναι τα έξοδά τους, οπότε προσπαθούν να περικόψουν οποιαδήποτε δαπάνη φαίνεται σήμερα ελαστική.

Σε πρώτη φάση αναστέλλουν ή μεταθέτουν για το μέλλον οποιαδήποτε νέα επένδυση, ειδικά στο λιανεμπόριο, καθώς από τη μια το δανεικό χρήμα από τις τράπεζες έχει ακριβύνει και από την άλλη η κατανάλωση έχει δραστικά μειωθεί, οπότε κάθε νέα εμπορική δραστηριότητα εκτιμάται ότι δεν θα αποδώσει. Ακόμη και οι εταιρίες που στοχεύουν σε ανάπτυξη στη ΝΑ Ευρώπη με στόχο να καρπωθούν μερίδιο από την αύξηση της κατανάλωσης στις τοπικές αγορές, διαπιστώνουν ότι ξοδεύουν πολύ περισσότερα για την επέκταση του δικτύου τους στο εξωτερικό από όσα εισπράττουν.

Μετά την αναστολή σχεδίων ωστόσο έρχονται και οι επεμβάσεις των επιχειρήσεων, ιδίως σε ό, τι αφορά τα έξοδα λειτουργίας τους. Αυτό πρακτικά σημαίνει επανεκτίμηση των πάντων, από τα ενοίκια που πληρώνουν, τα ποσά που διαθέτουν για διαφήμιση και υπηρεσίες τρίτων, το προσωπικό που απασχολούν έως και τα πάγια λειτουργικά έξοδα όπως τα τιμολόγια της ΔΕΗ.

Ήδη επαρχιακοί εμπορικοί σύλλογοι αποφασίζουν να περικόψουν το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων στις περιοχές τους, ώστε οι επιχειρηματίες να μειώσουν τα έξοδά τους. Ακόμη και εκπρόσωποι του οργανωμένου λιανεμπορίου εκτιμούν ότι σ' αυτή τη φάση είναι ανεπίκαιρη οποιαδήποτε συζήτηση για αύξηση των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων π.χ. τις Κυριακές, καθώς κανείς δεν είναι διατεθειμένος να επιβαρύνεται με έξοδα όταν ο καταναλωτής είναι απών.

Οι ίδιοι κύκλοι δε σημειώνουν ότι στην παρούσα συγκυρία και εφόσον οι γιορτές και οι επικείμενες χειμερινές εκπτώσεις δεν αποδώσουν, το λιανεμπόριο θα στραφεί σε αναδιαρθρώσεις καταστημάτων αλλά και ενδεχομένως σε μείωση προσωπικού.

Στη συνέχεια παραθέτουμε το τι σκέφτονται να πράξουν μερικές μεγάλες επιχειρήσεις της Ελλάδας, μπροστά στα νέα οικονομική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί

[Ο όμιλος Σαράντη έχει ήδη αναστείλει το πρόγραμμα εξαγορών για το επόμενο διάστημα ενώ παράλληλα μειώνει δραστικά κατά 2/3 τα κόστη διανομής των προϊόντων του σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Ο όμιλος Φουρλή προχωρεί σε επενδύσεις 45-50 εκατ. ευρώ για να ολοκληρώσει το πρόγραμμα δημιουργίας των ΙΚΕΑ, αλλά ταυτόχρονα επανεκτιμά όλα τα έξοδά του και επιδιώκει μείωση δανεισμού.

Η διοίκηση της Jumbo θεωρεί ότι η κρίση έχει και ευνοϊκά αποτελέσματα στην επιχειρηματικότητα γιατί έχει ανακόψει τις τάσεις ανατίμησης τόσο στις πρώτες ύλες όσο και στις τιμές των παραγωγών, ευνοώντας τον καταναλωτή. Σε ό, τι αφορά τις επεκτάσεις, κυρίως στη Βουλγαρία, η εταιρία γίνεται επιφυλακτικότερη την αγορά γης ή τις ακριβές επενδύσεις.

Από τον τομέα των ηλεκτρικών, η Ηλεκτρονική Αθηνών αναγνωρίζει ότι η πτώση της κατανάλωσης θα επηρεάσει την τρέχουσα οικονομική χρήση 2008-2009, καθώς ήδη στο πρώτο τρίμηνο της τρέχουσας χρήσης στο δίκτυο των ίδιων καταστημάτων σημειώθηκε κάμψη πωλήσεων κατά 7,5% περίπου. Έτσι εφαρμόζει στρατηγική άμυνας, στην οποία περιλαμβάνονται προσπάθειες συγκράτησης του κόστους, περιορισμός επενδύσεων, επαναξιολόγηση της χρήσης των κεφαλαίων κίνησης και μείωση του στοκ αποθεμάτων. Σε ό, τι αφορά τις επενδύσεις, μειώνει κατά 20% τα κεφάλαια που εκτιμούσε ότι θα χρησιμοποιούσε και θα προχωρήσει στις απολύτως απαραίτητες κινήσεις που αφορούν σε λελογισμένη ανάπτυξη στη Ν.Α. Ευρώπη, εφόσον δεν υπάρξουν δραματικές αρνητικές αλλαγές στο ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον.

Σε περιορισμό των επενδύσεών της στο μισό του αρχικού σχεδιασμού της στρέφεται και η αλυσίδα Βάρδας, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική συγκυρία. Για το 2009, η διοίκηση της εταιρίας προβλέπει ότι η κατάσταση θα παραμείνει δύσκολη, αν και εκτιμά ότι θα εκδηλωθούν τάσεις σταθεροποίησης, καθώς η πτώση της αγοράς άρχισε ήδη από τον Μάρτιο του 2008, οπότε κατά τη διάρκεια του 2009 η μείωση πωλήσεων σε ποσοστό θα είναι συγκρατημένη. Σ' αυτό το πλαίσιο η Βάρδας ανέστειλε επαφές που διατηρούσε με δύο διεθνείς εταιρίες παιδικής ένδυσης, με σκοπό την ανάληψη αντιπροσωπείας και την ανάπτυξη ανεξάρτητου δικτύου, ενώ επίσης αναθεωρεί τα σχέδια επέκτασης του concept Βάρδας στο εξωτερικό.

Η Fashion Box, αν και διατηρεί τις προβλέψεις της για τα αποτελέσματα της χρήσης του 2008, υπό το πρίσμα των δυσμενών οικονομικών συνθηκών που διαμορφώνονται

αποφάσισε την τροποποίηση του επενδυτικού προγράμματός της. Ανέβαλε την κατασκευή του νέου showroom και της νέας αποθήκης, ανέστειλε το άνοιγμα νέων καταστημάτων franchise σε Λάρισα και Κρήτη καθώς επίσης και τις εργασίες ανακαίνισης επιλεγμένων σημείων πώλησης. Ταυτόχρονα, αποφάσισε τη δημιουργία Replay Outlet στη Ρουμανία, όπου μπορεί να διοχετεύει αποθέματα από την ώριμη αγορά της Ελλάδας, μειώνοντας έτσι το ρίσκο της από το επιβαρυντικό στοκ.

Η Elmec Sport, αν και ευνοημένη από τη συνεισφορά των πολυκαταστημάτων στον συνολικό ενοποιημένο τζίρο της, αναβάλλει για ένα χρόνο τις προγραμματισμένες επενδύσεις στον τομέα των πολυκαταστημάτων (MINION και Ρουμανία) εκτιμώντας ως μη αποτελεσματική και ανεπίκαιρη τη διάθεση κεφαλαίων για τέτοιου είδους επενδύσεις σε καιρούς καταναλωτικής ύφεσης.

Συγκρατημένες εκτιμήσεις ωστόσο για την πορεία των πολυκαταστημάτων και των εμπορικών πολυχώρων το επόμενο διάστημα εκφράζουν και οι ισχυροί της αγοράς.

Ειδικότερα, η διοίκηση των πολυκαταστημάτων Attica αναθεωρεί προς τα κάτω τις εκτιμήσεις της για την πορεία τόσο του αθηναϊκού καταστήματος όσο και του νέου που στεγάζεται εντός του εμπορικού κέντρου Golden Hall.

Σε ό,τι αφορά το κεντρικό πολυκατάστημα, διαπιστώνεται κάμψη των πωλήσεων κατά 50%-60% στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Δεκεμβρίου. Η επισκεψιμότητα στο νεότερο πολυκατάστημα της εταιρίας εντός του Golden Hall, που εγκαινιάστηκε μόλις στα τέλη Νοεμβρίου, αν και υψηλότερη έναντι του αθηναϊκού Attica, υπολείπεται των αρχικών εκτιμήσεων, γεγονός που ωθεί τη διοίκηση της εταιρίας να αναθεωρήσει τις προβλέψεις της για τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του, εκτιμώντας ότι ο τζίρος του θα διαμορφωθεί στα 35-40 εκατ. ευρώ από 40-45 εκατ. ευρώ]¹.

4.12. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

[Η ζώνη του ευρώ αντιπροσωπεύει τον πρώτο προορισμό των τουριστών με 1,8 δισεκατομμύρια διανυκτερεύσεις σε τουριστικές εγκαταστάσεις και θετικό ισοζύγιο πληρωμών ανερχόμενο στα 8 δισεκατομμύρια ευρώ. Ο τουριστικός τομέας αναμενόταν να αντλήσει σημαντικά οφέλη από το ευρώ, καθώς υπολογιζόταν ότι θα αυξήσει την κίνηση, θα μειώσει το λειτουργικό κόστος και θα ενθαρρύνει τις επενδύσεις.

¹ <http://news.pathfinder.gr/finance/business/524303.html>, (19-1-09, 12:49.)

Περισσότεροι από 1 στους 5 Ευρωπαίους ταξιδεύουν στην ΕΕ κάθε χρόνο. Οι δαπάνες των τουριστών ανέρχεται στο 5,5% του ΑΕΠ της ΕΕ και στο 1/3 των εξαγόμενων υπηρεσιών. Ο τουρισμός απασχολεί άμεσα πάνω από 9 εκατομμύρια άτομα σε όλη την ΕΕ, 6% της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό που σε ορισμένες περιοχές είναι πολύ υψηλότερο. Επίσης, δημιουργεί έμμεσα χιλιάδες θέσεις εργασίας σε υπηρεσίες που συνδέονται με τον κλάδο. Η ΟΝΕ φυσικά έχει τονώσει το ενδοευρωπαϊκό εμπόριο και τις διασυνοριακές επενδύσεις, που με τη σειρά τους έχουν αυξήσει τα επαγγελματικά ταξίδια και έχουν διευκολύνει τη μετακίνηση των τουριστών εντός της ΕΕ.

Θετική επίδραση στον τουρισμό έχουν:

- ❖ Η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου
- ❖ Το μικρότερο κόστος των διασυνοριακών συναλλαγών και
- ❖ Η διαφάνεια των τιμών μέσα στη ζώνη του ευρώ.

Όλα αυτά συμβάλλουν στη μείωση του κόστους των ταξιδιών και συνεπώς έχουν θετική επίδραση στον τουρισμό. Οι τουρίστες δεν θα επιβαρύνονται πλέον με προμήθειες συναλλάγματος και/ή με τις διαφορές ανάμεσα στις τιμές αγοράς και πώλησης των ειδών.

Η μεγάλη σε έκταση περιοχή του ευρώ διευκολύνει όσους επισκέπτονται αρκετές χώρες στο ίδιο ταξίδι. Δεν είναι πια υποχρεωμένοι να διαχειρίζονται πολλά νομίσματα και έτσι το κόστος και η πολυπλοκότητα μειώνεται, όπως επίσης τώρα πια μπορούν να συγκρίνουν άμεσα τις τιμές από χώρα σε χώρα]¹.

Όσο αναφορά τον Ελληνικό τουρισμό «στην 24^η θέση κατατάσσεται η χώρα μας ως προς την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού της προϊόντος, ενώ με βάση την μέση κατά κεφαλή δαπάνη των τουριστών κατατάσσεται στην 10^η θέση με 1.073 USD ανά τουρίστα». Αυτό επισημαίνεται στην έκθεση «Ελλάδα: ο αντίκτυπος του τουρισμού στην απασχόληση και στην οικονομία», την οποία εκπόνησε για λογαριασμό του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού –WTTC.

[Στα 37,2 δις. ευρώ ανήλθε η οικονομική δραστηριότητα (άμεση και έμμεση) που δημιούργησε ο τουρισμός το 2006, ενώ το 2016 το αντίστοιχο ποσό εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 70,3 δις. ευρώ, σημειώνοντας ετήσια πραγματική αύξηση της τάξης του 4%.

Η έμμεση και άμεση τουριστική οικονομία της Ελλάδας ανέρχεται σε:

¹ Θεοδωρόπουλος Θ. (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 147-148.

- ❖ 867.000 θέσεις εργασίας, εκπροσωπώντας το 20% της συνολικής απασχόλησης,
- ❖ σε 31,3 δις. ευρώ του ΑΕΠ, το οποίο ισοδυναμεί με 1634% του συνολικού ΑΕΠ,
- ❖ σε 11,8 δις. ευρώ των εξαγωγών, υπηρεσιών ή στο 29,1% του συνόλου των εξαγωγών,
- ❖ σε 6,4 δις. ευρώ των επενδύσεων ή 14,3% του συνόλου των επενδύσεων
- ❖ και σε 2,4 δις. ευρώ των κυβερνητικών δαπανών ή μερίδιο 8%]¹.

[Η Ελλάδα μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες επανατοποθετήθηκε στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη, με τον τουρισμό να αποτελεί πλέον σε επίπεδο εσόδων το 19% του ΑΕΠ, ενώ σε αυτόν οφείλεται και το 10% της συνολικής αύξησης στον τομέα της εργασίας.

Η Ελλάδα, συγκριτικά με τις άμεσα ανταγωνίστριες χώρες και σύμφωνα με σχετική μελέτη του ΙΤΕΠ, βελτίωσε οριακά τη θέση της το εννεάμηνο του 2005, αναφορικά με το ρυθμό μεταβολής των αφίξεων. Η Γαλλία, η Πορτογαλία και η Ιταλία γνωρίζουν χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης έναντι των υπολοίπων ανταγωνιστών, ενώ μεγαλύτερη είναι η αύξηση σε Κροατία, Ισπανία και Ελλάδα. Ωστόσο οι μεγαλύτερες ανταγωνιστικές πιέσεις προέρχονται από την Τουρκία, για την οποία εκτιμάται ωστόσο ότι δεν είναι σε θέση να υποστηρίξει περαιτέρω αύξηση των αφίξεων]².

[Ελπιδοφόρα αύξηση της τάξης του 7% σχεδόν, κατέγραψαν τα έσοδα από τον τουρισμό τον Νοέμβριο του 2008, ενισχύοντας τις εκτιμήσεις για καλύτερο χειμώνα, σε σχέση με πέρσι, παρά την διεθνή οικονομική κρίση. Αυτή η αύξηση στα έσοδα από τον τουρισμό, η οποία διαδέχεται τέσσερις συνεχείς μειώσεις, ήρθε να προστεθεί στην ανακοίνωση για αύξηση του αριθμού των τουριστών τον ίδιο μήνα.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, τα έσοδα από τον τουρισμό το Νοέμβριο του 2008 ανήλθαν σε 72,4 εκ. ευρώ σε σύγκριση με 67,8 εκ. ευρώ τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου σημειώνοντας αύξηση 6,8%. Ως αποτέλεσμα, για την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου 2008 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε 1.741,2 εκ. ευρώ σε σύγκριση με 1.806,7 εκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2007, καταγράφοντας μείωση 3,6%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μείωση που παρουσίασαν τα έσοδα από τον τουρισμό το πρώτο δεκάμηνο, ανερχόταν στο 4% ενώ τους πρώτους εννέα μήνες στο 4,1%. Τα έσοδα από τον τουρισμό τον φετινό Νοέμβριο εμφανίζονται αυξημένα όχι μόνο σε σχέση με πέρσι αλλά

¹ www.money-tourism.gr/images/PagesUn/126_WTTC.pdf, 15-02-09, 11:00.

² www.hrima.gr/article.asp?view=88&ref=83, (28-12-08, 20:05)

και σε σύγκριση με τον Νοέμβριο του 2006. Σε σύγκριση με το 2005, εμφανίζουν όμως μείωση σε ποσοστό 1,7%]¹.

[Ακόμα μεγαλύτερη, στο 18,2%, είναι η συμβολή της τουριστικής οικονομίας στο ΑΕΠ μετά την πρόσφατη αναθεώρησή του. Συγκεκριμένα, η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ ήταν 7,27% ενώ η συμβολή της τουριστικής οικονομίας ήταν 16,35%, πριν την αναθεώρηση. Μετά την αναθεώρηση, η άμεση συμβολή του κλάδου «Ξενοδοχεία-Εστιατόρια» αντιστοιχούν περίπου στο μισό του τουριστικού τομέα, η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ, αυξάνεται κατά το μισό της διαφοράς που προέκυψε από την αναθεώρηση και εκτιμάται στο 8,12%. Με βάση την αναλογία της άμεσης προς την συνολική επίδραση του τουρισμού στο ΑΕΠ, εκτιμάται ότι η συμβολή της τουριστικής οικονομίας στο ΑΕΠ ήταν σχεδόν 18,2%. Σε επίπεδο όμως άμεσων ανταγωνιστών υστερεί η Ελλάδα έναντι της Ισπανίας, της Κύπρου και της Πορτογαλίας και υπερτερεί έναντι της Κροατίας, της Τουρκίας και της Αιγύπτου. Με εξαίρεση ίσως την Πορτογαλία, όλες οι χώρες που προηγούνται της Ελλάδας έχουν τουλάχιστον ένα κοινό χαρακτηριστικό: υψηλό κόστος ζωής.

Επίσης, σημαντική είναι η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση, όπου για κάθε θέση άμεσης απασχόλησης στον τουριστικό τομέα δημιουργείται σχεδόν άλλη μια στην οικονομία συνολικά. Η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (838.250 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 19,1% των απασχολούμενων (4.382.000) κατά το έτος 2005. Με βάση την παραγωγικότητα του τουριστικού τομέα ανά άφιξη, για κάθε περίπτωση 30 αφίξεις, δημιουργείται μία νέα θέση εργασίας στον τουρισμό, που σημαίνει 1,9 θέσεις εργασίας στο σύνολο της τουριστικής οικονομίας]².

4.13. Η ΝΑΥΤΙΛΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ

[Η ναυτιλία αποτελεί υπηρεσία μέγιστης σημασίας για την ευρωπαϊκή και διεθνή οικονομία δεδομένου ότι ο κεντρικός της ρόλος είναι η σε συνεχή και σταθερή βάση εξυπηρέτηση των θαλάσσιων μεταφορών σε παγκόσμιο επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο οι ενεργειακές ανάγκες της Ευρώπης καλύπτονται σε ποσοστό 90% από μεταφορές πετρελαίου μέσω της θαλάσσιας οδού.

¹ www.russian.gr/news/travelingreece/news.php?ID=35594, (27-12-08, 19:15.)

² www.money-tourism.gr/images/PagesUn/126_WTTC.pdf, (15-02-09, 11:00.)

Παραδοσιακά, τα κράτη μέλη της ΕΕ μετέφεραν ένα μεγάλο ποσοστό του εμπορίου τους με πλοία εθνικών σημαιών και διάφορες χώρες (όπως η Μ. Βρετανία, η Δανία και η Ελλάδα) υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικοί μεταφορείς του εμπορίου μεταξύ τρίτων χωρών. Ωστόσο, από τη δεκαετία του '80 ο εμπορικός στόλος της ΕΕ έχει υποστεί μια δραματική πτώση τόσο σε απόλυτους όσο και σε σχετικούς όρους με αρνητικές συνέπειες για την απασχόληση και την ανταγωνιστική θέση της ναυτιλιακής βιομηχανίας της ΕΕ στην παγκόσμια αγορά. Οι κύριες αιτίες της εξέλιξης αυτής είναι:

- Ο έντονος ανταγωνισμός από την Άπω Ανατολή και τις αναπτυσσόμενες χώρες που εφαρμόζουν διάφορες πολιτικές προστατευτισμού (όπως διαφύλαξη φορτίων, άνισες τιμολογιακές πολιτικές και επιχορηγήσεις) σε βάρος των ευρωπαϊκών στόλων .
- Η λειτουργία των ξένων νηογνομόνων (ή των «σημαιών ευκολίας»), οι οποίοι προσφέρουν διευκολύνσεις σε όλους του πλοιοκτήτες ανεξαρτήτως εθνικότητας που λειτουργούν κάτω από τη σημαία τους.

Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν υποστεί απώλειες των πλοίων τους σε χώρες ανοικτών νηολογίων (όπως π.χ η Αντίγκουα, Μπαχάμες, Βερμούδες κ.ά.) αφού επιτρέπουν στους ευρωπαϊκούς ιδιοκτήτες να παραμένουν ανταγωνιστικοί εξαιτίας χαμηλότερων φόρων, μισθών και εξόδων κοινωνικής ασφάλισης που παρέχουν.

Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ που αποφάσισαν να διατηρήσουν ένα στόλο εθνικής σημαίας έχουν βρεθεί σε δύσκολη θέση να διασφαλίσουν, χωρίς κάποιο είδος μέτρων ενίσχυσης, τη ναυτιλιακή τους βιομηχανία, ώστε αυτή να μπορέσει να ανταγωνιστεί με ίσους όρους κάποιους άλλους μεταφορείς με σημαίες εκτός της ΕΕ. Τα κράτη αυτά έχουν προσφέρει σημαντικά ποσά επιχορηγήσεων καθώς και φορολογικά κίνητρα για να πετύχουν τους στόχους της εθνικής ναυτιλιακής τους πολιτικής]¹.

4.14. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Η ναυτιλία είναι κλάδος της οικονομικής δραστηριότητας από τους πιο σημαντικούς για την Ελληνική οικονομία. Και για να δούμε το μέγεθός της, αρκεί να τη συγκρίνουμε με τον παγκόσμιο στόλο.

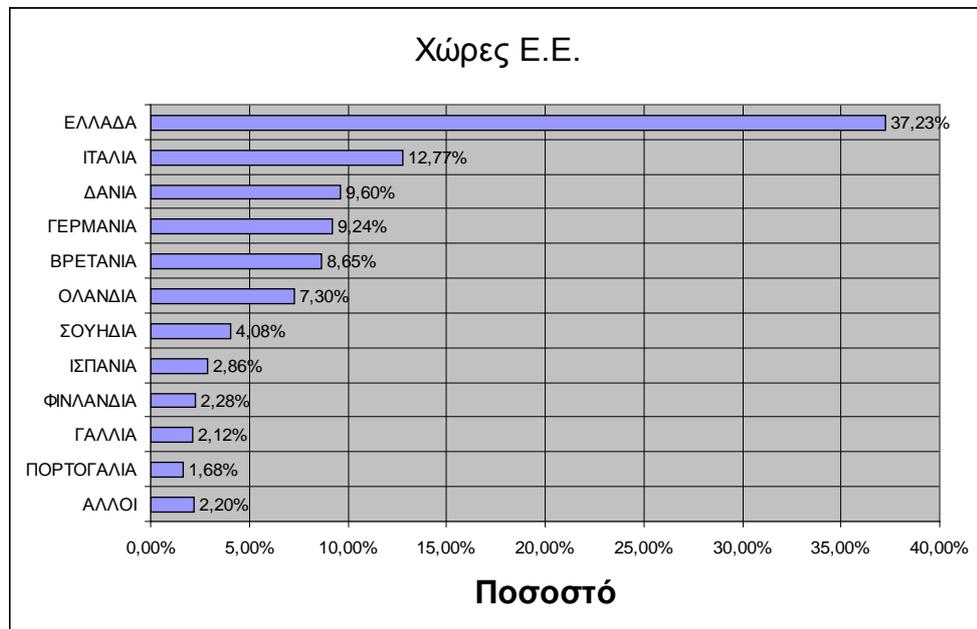
¹ Θαλασσινός Ελ. –Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 175-176.

Έτσι [στις αρχές του 2001 ο παγκόσμιος στόλος απαριθμούσε:

1. Δεξαμενόπλοια:3.417
2. Φορτηγά:5.362
3. Μικτά πλοία:147

Συνεπώς οι τρεις βασικές κατηγορίες ποντοπόρων εμπορικών πλοίων ανέρχονταν στα 8.926 πλοία. Την ίδια χρονική στιγμή η ελληνόκτητη ναυτιλία απαριθμούσε 3.584 ποντοπόρα πλοία. Ωστόσο μόνο το 25% των πλοίων αυτών (περίπου 900) ταξιδεύουν με την ελληνική σημαία, ενώ τα υπόλοιπα χρησιμοποιούν ξένα νηολόγια. Το ελληνικό νηολόγιο περιλαμβάνει πλοία συνολικής χωρητικότητας 26.400.000 τόνων]¹.

Διάγραμμα 18: Εθνικοί στόλοι στην ΕΕ ως ποσοστό επί του συνόλου

ΠΗΓΗ: Θαλασσινός Ελ. –Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ, σελ. 184.

Σύμφωνα με πρόσφατα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 7^η θέση στον κόσμο, για πλοία άνω των 100gt, και με βάση τη χωρητικότητα του υπό Ελληνική σημαία στόλου, ο οποίος αριθμεί 1.455 πλοία, συνολικής χωρητικότητας 32.048.052 gt. Επιπρόσθετα ο υπό Ελληνική σημαία στόλος σε κοινοτικό επίπεδο καταλαμβάνει την 1^η θέση [με ποσοστό 37,2% όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα 18.

¹ Θαλασσινός Ελ. –Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ, σελ. 182

Η σταθερή πρωτοπορία της ελληνικής διαχειρίσεως στόλου διεθνώς διατηρείται και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η οποία ταυτόχρονα συνδέεται με αξιόλογη προσπάθεια ανανέωσης και εκσυγχρονισμού του. Το 2001 οι ελληνικές παραγγελίες νεότευκτων πλοίων ανήλθαν στο 14% του συνολικού αριθμού παραγγελιών παγκοσμίως και στο 21% της αντίστοιχης χωρητικότητας, εξέλιξη που εκτιμάται ότι θα βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα και την ηλικία του ελληνικού στόλου. Κατά το ίδιο έτος τα ναυτιλιακά γραφεία που λειτουργούσαν στην Ελλάδα απασχολούσαν 1.200 εργαζόμενους, οι οποίοι με εκείνους της παρα-ναυτιλιακής υποδομής ανέρχονταν στους 80.000 εργαζόμενους. Την ίδια περίοδο το σύνολο των Ελλήνων ναυτικών ανέρχεται στις 30.000.

Οι καθαρές συναλλαγματικές εισπράξεις από το ναυτιλιακό τομέα ανήλθαν το 2000 σε 4.182 εκατ. Ευρώ (έναντι 2.608 εκατ. το 1999) και αντιπροσώπευαν το 38% της αξίας των συνολικών εξαγωγών αγαθών. Παρά το γεγονός ότι μέρος της παρατηρούμενης αύξησης οφείλεται στη μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ ευρώ και δολαρίου, τα οικονομικά μεγέθη τεκμηριώνουν τη σπουδαιότητα της ναυτιλίας για την Ελληνική οικονομία και ειδικότερα στην εισροή πόρων και στην παροχή μη επιδοτούμενων πόρων για τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης¹. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Τραπέζης της Ελλάδος, το συνάλλαγμα που εισήλθε στην ελληνική οικονομία, ήταν 17 δισεκατομμύρια δολάρια το 2004 μία αύξηση της τάξεως του 40,6% σε σύγκριση με το 2003. Τα χρήματα αυτά προήλθαν από το σύνολο των υπό ελληνική διαχείριση πλοίων που απαριθμούν το ίδιο έτος περί τα 3.370.

Ωστόσο, με το κλείσιμο του 2008 η εισροή ναυτιλιακού συναλλάγματος άγγιξε τα 20 δισ. Ευρώ, που αποτελεί ύψος ρεκόρ σε σύγκριση με παρελθόντα έτη. Την εκτίμηση αυτή, βάσει των μέχρι τώρα γνωστών στοιχείων, έκανε ο υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής Αν. Παπαληγούρας, ο οποίος στη συζήτηση του προϋπολογισμού είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει στοιχεία των βασικών αξόνων της ασκούμενης ναυτιλιακής πολιτικής, στόχος της οποίας είναι η διατήρηση της πρώτης θέσης σε παγκόσμιο επίπεδο, την οποία κατέχει η ελληνική ναυτιλία, αλλά και η ουσιαστική στήριξη του ναυτεργατικού δυναμικού της χώρας.

Υπενθύμισε ότι η ναυτιλία αποτελεί έναν από τους δύο ισχυρότερους πυλώνες της ελληνικής οικονομίας μαζί με τον τουρισμό ενώ παρουσίασε δέσμη στοιχείων για το

¹ Θαλασσινός Ελ. –Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 40. 182-185.

οικονομικό προφίλ της ελληνόκτητης ποντοπόρου, που, όπως είπε, συνεισφέρει περίπου το 7% του ΑΕΠ της χώρας και καλύπτει το 50% του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών. Επιπλέον σχολιάζοντας τη διεθνή οικονομική συγκυρία τόνισε πως πρώτιστο μέλημα έχει καταστεί η με κάθε τρόπο διατήρηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής ναυτιλίας αλλά και η γενική αναγνώριση του συγκριτικού της πλεονεκτήματος για να σημειώσει πως βασικοί άξονες της προσπάθειας προς την κατεύθυνση αυτή είναι:

1. η διατήρηση, εάν όχι και αύξηση, του ναυτεργατικού δυναμικού, ιδιαιτέρως των αξιωματικών γέφυρας και μηχανής.
2. η ενίσχυση των συνθηκών ανταγωνιστικότητας του εμπορικού στόλου σε συνδυασμό με την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών, και
3. η συμμόρφωση με τους διεθνείς και ευρωπαϊκούς κανόνες οι οποίοι διέπουν την εμπορική ναυτιλία.

Εστιάζοντας στο διεθνές περιβάλλον, τόνισε ότι η ναυτιλία δεν μπορεί να εξέλθει αλώβητη από τη δίνη της διεθνούς οικονομικής κρίσης αλλά εμφανίστηκε αισιόδοξος καθώς, όπως είπε η ελληνική ναυτιλία έχει με επιτυχία αντιμετωπίσει πολλές κρίσεις στο παρελθόν.

Όσον αφορά τις επιμέρους στοχοποιησείς δράσεων για το προσεχές έτος αυτές κατατείνουν:

1. στη βέλτιστη διαχείριση του ανθρώπινου παράγοντα,
2. στην απρόσκοπτη λειτουργία της ακτοπλοΐας με κύριο μέλημα την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των νησιωτών μας,
3. στην ενεργό συμμετοχή μας σε ευρωπαϊκό επίπεδο στις δράσεις οι οποίες προβλέπονται από την Μπλε Βίβλο για τη Νέα Θαλάσσια Πολιτική, καθώς και στις πρωτοβουλίες οι οποίες αποσκοπούν στην ομοιόμορφη εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο των κανονισμών του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ).

Για το λόγο αυτό, ιδιαίτερα αυξημένες είναι οι πιστώσεις οι οποίες αναφέρονται στη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων και αφορούν:

- Στην επιδότηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης των ναυτικών.
- Στην εκπαίδευση των ναυτικών.
- Στις απολαβές των νέων λιμενικών, δηλαδή αυτών που έχουν ήδη επιλεγεί και αυτών των οποίων οι διαγωνισμοί κατάταξης βρίσκονται σε εξέλιξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ONE ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

5.1. ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΟΝΕ

Η ΟΝΕ δεν είναι χωρίς κόστος. Αντίθετα από τα οφέλη της τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν ως δημόσια αγαθά επειδή είναι συλλογικά και διεθνή, το κόστος που απορρέει από την ΟΝΕ είναι εθνικό. Πιο συγκεκριμένα έχουμε:

1) Απώλεια νομισματικής αυτονομίας.

[Το κόστος μιας νομισματικής ένωσης προκύπτει από το γεγονός ότι όταν μια χώρα εγκαταλείπει το εθνικό της νόμισμα, παράλληλα παραιτείται από τη χρήση ενός εργαλείου οικονομικής πολιτικής, χάνοντας τη δυνατότητα εφαρμογής εθνικής νομισματικής πολιτικής. Με άλλα λόγια, στην περίπτωση μιας πλήρους νομισματικής ένωσης η κεντρική τράπεζα μιας χώρας ή παύει να υφίσταται ή δεν διαθέτει καμία πραγματική ισχύ. Αυτό σημαίνει ότι μια χώρα που εντάσσεται σε μια νομισματική ένωση δεν θα είναι πλέον σε θέση να αλλάζει την τιμή του νομίσματός της (μέσω εκούσιων υποτιμήσεων ή εκούσιων ανατιμήσεων) ή να καθορίζει την ποσότητα του εθνικού της νομίσματος που βρίσκεται σε κυκλοφορία]¹. Και είναι δεδομένο ότι οι χώρες που είναι ενταγμένες στην ΟΝΕ διαφέρουν μεταξύ τους όσον αφορά στο ρυθμό ανάπτυξης. Και πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι χώρες έχουν το δικό τους ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας και του πληθωρισμού και κατ' επέκταση και την ανάλογη ανεργία που προκύπτει από το ρυθμό ανάπτυξής της. Έτσι το να εφαρμόσει η χώρα-μέλος της ένωσης την οικονομική πολιτική σημαίνει ότι πρέπει, όχι σπάνια, να θυσιάσει τους στόχους της εθνικής της οικονομικής πολιτικής.

Πιο συγκεκριμένα [η χρήση ενός κοινού νομίσματος από μια Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) που καθορίζει τη νομισματική πολιτική και τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια του ευρώ, εμφανίζεται ως το κυριότερο μειονέκτημα της ΟΝΕ. Αφού η ΟΝΕ περιλαμβάνει μόνιμα σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες και την εισαγωγή ενός ενιαίου νομίσματος χωρίς κεφαλαιακούς ελέγχους, τότε ένα ενιαίο βραχυπρόθεσμο επιτόκιο θα πρέπει να υπερισχύσει στα κράτη μέλη της ΕΕ. Από αυτό προκύπτει η πλευρά των πραγματικών διλημάτων για την ΕΚΤ, καθώς θα πρέπει να συμβιβάσει τις ανάγκες των μελών που βρίσκονται σε οικονομική ύφεση. Στην περίπτωση ύπαρξης εθνικών νομισμάτων οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες σε χώρες που βρίσκονται σε φάση οικονομικής προόδου, αυξάνουν τα βραχυπρόθεσμα επιτόκιά τους για να περιορίσουν την υπερθέρμανση της οικονομίας τους, ενώ οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες χωρών σε ύφεση συνήθως μειώνουν τα επιτόκιά τους για να δώσουν ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα. Ένα κοινό επιτόκιο στη μετά ΟΝΕ εποχή μπορεί να μην είναι

¹ Paul De Grauwe (2003), «ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ», Εκδ. Παπαζήση, σελ.23.

αρκετά υψηλό για να περιορίσει την οικονομική δραστηριότητα σε χώρες που είναι σε φάση οικονομικής προόδου, ενώ μπορεί να είναι αρκετά υψηλό για να βοηθήσει χώρες που βρίσκονται σε ύφεση. Ωστόσο, η ONE αναμένεται να οδηγήσει μακροπρόθεσμα σε συντονισμό των οικονομικών κύκλων των χωρών μελών μέσα από την εναρμόνιση των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε.]¹. [Το ΕΣΚΤ, σύμφωνα με το άρθρο 105 της συνθήκης του Μάαστριχ, εκτός από το ότι χαράζει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική της Ε.Ε., διενεργεί πράξεις συναλλάγματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του (σελ. 118) άρθρου 109 της ίδιας συνθήκης, και επιπλέον κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών-μελών. Έτσι, τα ζητήματα του ισοζυγίου πληρωμών με τις εκτός της Ένωσης χώρες ρυθμίζονται στο επίπεδο της Ε.Ε. και όχι στο επίπεδο των κατ' ιδίαν χωρών-μελών της]².

2) Απώλεια μακροοικονομικής πολιτικής.

Ένα άλλο μειονέκτημα που απορρέει από την ONE είναι ότι οι χώρες-μέλη δεν είναι πλέον ελεύθερες να καθορίσουν τις δικές τους νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές. Είναι γνωστή, στην οικονομική επιστήμη, η καμπύλη Phillips. Σύμφωνα λοιπόν με αυτή την καμπύλη, είναι αποδεκτό ότι υπάρχει βραχυπρόθεσμα υπάρχει μια αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ ρυθμού πληθωρισμού και του ποσοστού ανεργίας μια χώρας. Έτσι όταν μια χώρα προτιμά να έχει χαμηλούς ρυθμούς πληθωρισμού είναι προετοιμασμένη να αποδεχθεί υψηλή ανεργία, ενώ αντιστρόφως όταν άλλη χώρα προτιμά να έχει χαμηλή ανεργία τότε προτιμά να έχει και υψηλό πληθωρισμό. Ερμηνεύοντας την καμπύλη Phillips όταν έχουμε κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες, στην πράξη σημαίνει ότι οι διαφορετικές προτιμήσεις που μπορεί να έχουν οι χώρες για τον ρυθμό πληθωρισμού, είτε δηλ. υψηλό είτε χαμηλό, μπορούν να συμβιβαστούν αυτές οι προτιμήσεις με ένα ανατιμώμενο νόμισμα για τις χώρες που έχουν χαμηλό πληθωρισμό. Όμως σε μια νομισματική ένωση όπως είναι αυτή της ONE, απαιτείται από τις χώρες-μέλη ενιαίος ρυθμός πληθωρισμού. Έτσι οι χώρες που επιθυμούν χαμηλή ανεργία και υψηλό πληθωρισμό θα πρέπει να προσαρμοστούν και να υποστούν το κόστος της σχέσης τους με την ONE.

Σχετικά όμως με την παραπάνω θεωρία της καμπύλης Phillips υπάρχουν και μερικές διαφωνίες στους οικονομικούς κύκλους το αν κατά πόσο αυτή η θεωρία ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι αποδέχονται ότι μια τέτοια σχέση ρυθμού πληθωρισμού και ανεργίας υφίσταται βραχυπρόθεσμα αλλά όχι και μακροπρόθεσμα. Είναι

¹ Θαλασσινός Ελ. –Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 37-38.

² Βαβούρας Ι., «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ONE», Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 117-118.

ωστόσο γεγονός ότι εφόσον η θεωρία αυτή ισχύει βραχυπρόθεσμα το κόστος που έχουν τα κράτη-μέλη που είναι στην ΟΝΕ υπάρχει.

3) Απώλεια φόρου πληθωρισμού.

[Η γερμανική συμφωνία για την ΟΝΕ ήταν κρίσιμα εξαρτώμενη από εγγυήσεις ενός χαμηλού ρυθμού πληθωρισμού στην ΕΕ. Για ορισμένες κυβερνήσεις η κίνηση προς την ΟΝΕ περιλαμβάνει σημαντικό κόστος, επειδή είναι αναγκαίο να προσαρμόσουν τους ρυθμούς πληθωρισμού τους στο χαμηλό επίπεδο του γερμανικού πληθωρισμού. Σε χώρες όπου υπάρχει μεγάλο ποσό οφειλόμενου δημοσίου χρέους και μεγάλη ιδιοκτησία της νομισματικής βάσης σε σύγκριση με το σύνολο των τοκοφόρων τραπεζικών λογαριασμών, ο ρυθμός πληθωρισμού, με τη μείωση της πραγματικής αξίας του ονομαστικού χρέους και της αγοραστικής δύναμης, ουσιαστικά αποτελεί έναν αποτελεσματικό φόρο.

Ο χαμηλότερος ρυθμός πληθωρισμού της ΟΝΕ συνεπάγεται ένα χαμηλότερο έσοδο λόγω φόρου πληθωρισμού για τις χώρες υψηλού πληθωρισμού, πράγμα που σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις αυτές θα πρέπει να αντικαταστήσουν το χαμένο φόρο λόγω του πληθωρισμού με σαφείς άμεσους και έμμεσους φόρους.

4) Περιφερειακές διαφορές και κατανομή των πλεονεκτημάτων.

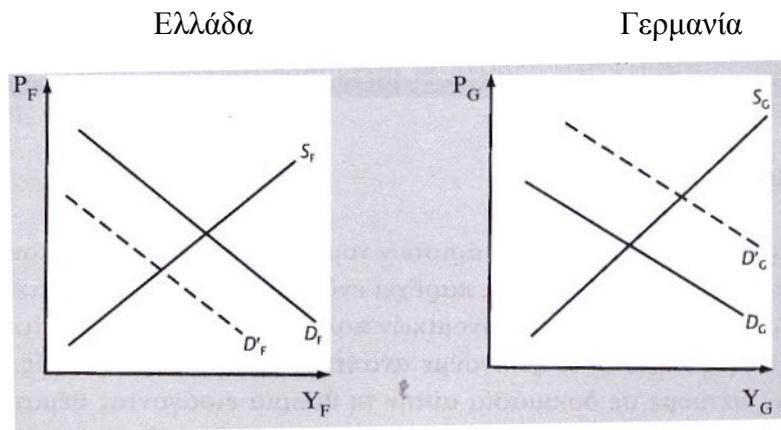
Ενώ θεωρείται ότι η ΟΝΕ θα οδηγήσει σε οφέλη την ΕΕ ως σύνολο, δεν διασφαλίζεται η δίκαιη κατανομή των πλεονεκτημάτων αυτών με αποτέλεσμα ορισμένες περιφέρειες ή χώρες της ΕΕ να αποκομίσουν σημαντικά κέρδη, ενώ άλλες να υποστούν ζημιές. Οι αυξημένες μετακινήσεις κεφαλαίου και εργασίας που σχετίζονται με την ΟΝΕ, καθώς οι πόροι μετακινούνται από περιοχές χαμηλής οριακής παραγωγικότητας σε περιοχές υψηλής οριακής παραγωγικότητας, μπορεί να καταστήσουν τις μετακινήσεις αυτές ως ένα περιφερειακό πρόβλημα με ανεπιθύμητες κοινωνικές συνέπειες]¹.

Για να καταλάβουμε καλύτερα τι εννοούμε θα παραθέσουμε ένα παράδειγμα. [Ας υποθέσουμε ότι για κάποιο λόγο οι καταναλωτές της ΕΕ στρέφουν τις προτιμήσεις τους από τα προϊόντα που παράγονται, ας υποθέσουμε στην Ελλάδα, προς τα προϊόντα που παράγονται στην Γερμανία. Οι συνέπειες αυτής της μεταβολής στη συνολική ζήτηση απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα

¹ Θαλασσινός Ελ. –Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 40.

Σχήμα 2

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Οι καμπύλες στο σχήμα 2 είναι οι κλασικές καμπύλες συνολικής ζήτησης και προσφοράς σε μια ανοιχτή οικονομία. Η καμπύλη ζήτησης είναι η γραμμή με την αρνητική κλίση που δείχνει ότι, όταν το εγχώριο επίπεδο τιμών αυξάνεται, η ζήτηση για εγχώριο προϊόν μειώνεται.

Η καμπύλη προσφοράς υποδηλώνει ότι, όταν αυξάνεται η τιμή του εγχώριου προϊόντος, οι εγχώριες επιχειρήσεις αυξάνουν την προσφορά τους για να επωφεληθούν από την υψηλότερη τιμή. Συνεπώς, αυτές οι καμπύλες προσφοράς καταδεικνύουν ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντος. Επίσης, κάθε καμπύλη προσφοράς χαράσσεται με την υπόθεση ότι ο ονομαστικός μισθός και η τιμή των άλλων εισροών (π.χ. της ενέργειας, των εισαγόμενων προϊόντων) παραμένουν σταθερά. Οι μεταβολές στις τιμές αυτών των εισροών θα μετατοπίσουν αυτές τις καμπύλες προσφοράς.

Η μετατόπιση της ζήτησης εμφανίζεται με μια προς τα πάνω και δεξιά μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης στη Γερμανία και με μια προς τα κάτω και αριστερά μετατόπιση στην Ελλάδα. Το αποτέλεσμα είναι να μειωθεί η παραγωγή στην Ελλάδα και να αυξηθεί στη Γερμανία. Αυτό, κατά πάσα πιθανότητα θα οδηγήσει σε επιπλέον ανεργία στην Ελλάδα και σε μείωση της ανεργίας στη Γερμανία.

Στην Ελλάδα, η αξία του εγχώριου προϊόντος έχει μειωθεί εξαιτίας της μεταβολής της συνολικής ζήτησης. Αν οι δαπάνες εκ μέρους των Ελλήνων δεν μειωθούν κατά το ίδιο ποσό, η Ελλάδα θα εμφανίσει έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και το διαθέσιμο εισόδημα των Ελλήνων δεν μειώνεται τόσο όσο μειώνεται η παραγωγή. Συνεπώς, σημειώνεται αύξηση του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού της Ελλάδας.

Στη Γερμανία η κατάσταση θα είναι αντίθετη. Έτσι και οι δύο χώρες θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα προσαρμογής, η Ελλάδα θα μαστίζεται από ανεργία και έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Η Γερμανία θα γνωρίζει οικονομική άνθηση, που και αυτή οδηγεί σε ανοδικές πιέσεις στο επίπεδο των τιμών, ενώ ταυτόχρονα θα παρουσιάζει πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών]¹.

Για να μετριάσουν μια τέτοια πιθανότητα μερικοί υποστηρικτές της ONE επιχειρηματολογούν υπέρ μιας διορθωτικής περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ, σύμφωνα με την οποία οι περιφέρειες και οι χώρες που κερδίζουν από το νέο καταμερισμό εργασίας θα χρηματοδοτούν επενδυτικά προγράμματα στις περιφέρειες που θα υποστούν ζημιές από την ONE.

Ενώ οι περιφερειακές ανισότητες μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα της ONE, παραμένει ανοικτό το θέμα για το αν η περιφερειακή πολιτική είναι το καλύτερο μέσο για τον περιορισμό του προβλήματος. Η σημασία της περιφερειακής πολιτικής έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια για πολλούς και διάφορους λόγους. Οι λόγοι αυτοί περιλαμβάνουν την πολιτική χειραγώγηση, τη διοχέτευση κεφαλαίων σε αναποτελεσματικές βιομηχανίες και την καθυστέρηση επιθυμητών οικονομικών προσαρμογών.

5) Διαφορές στους θεσμούς της αγοράς εργασίας.

[Δεν χωρεί αμφιβολία ότι υπάρχουν σημαντικές θεσμικές διαφορές στις αγορές εργασίας των ευρωπαϊκών χωρών. Σε ορισμένες αγορές εργασίας δεσπόζουν κάποια συσπειρωμένα εργατικά σωματεία (π.χ. στη Γερμανία). Σε άλλες χώρες τα εργατικά σωματεία είναι αποδυναμωμένα (π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο). Οι διαφορές αυτές μπορεί να εισαγάγουν σημαντικό κόστος για μια νομισματική ένωση. Ο κύριος λόγος είναι ότι αυτές οι θεσμικές διαφορές μπορεί να οδηγήσουν σε αποκλίνουσες εξελίξεις σχετικά με τους μισθούς και τις τιμές, ακόμη κι αν οι χώρες αντιμετωπίζουν τις ίδιες διαταραχές. Όταν, επί παραδείγματι, δύο χώρες υπόκεινται στην ίδια αύξηση της τιμής του πετρελαίου, η επίδραση αυτής της αύξησης στους εγχώριους μισθούς και στις τιμές εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν στις διαταραχές αυτές τα εργατικά σωματεία]².

¹ Paul De Grauwe (2003), «ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ», Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ σελ.25-26.

² Όπως παραπάνω.

5.2. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ

Η χρονική στιγμή κατά την οποία εκπονήσαμε την εργασία αυτή χαρακτηρίζεται από τη σοβαρή επιδείνωση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, που δεν αφήνει ανεπηρέαστη βέβαια και την ελληνική οικονομία. Οι ρυθμοί οικονομικής ανόδου επιβραδύνονται, ο πληθωρισμός παραμένει υψηλός και στις χρηματοπιστωτικές αγορές εκδηλώνονται εξαιρετικά έντονες πιέσεις. Η χειροτέρευση των μακροοικονομικών επιδόσεων και προοπτικών διεθνώς προκλήθηκε από τη συνεπίδραση δύο ισχυρών παραγόντων – της χρηματοπιστωτικής αναταραχής και της μεγάλης ανόδου των τιμών του πετρελαίου, των τροφίμων και άλλων πρώτων υλών. Η διεθνής χρηματοπιστωτική αναταραχή συνεχίζεται για δεύτερο έτος. Το βάθος, η πιθανή διάρκεια, οι κατά καιρούς εξάρσεις και οι μακροοικονομικές παρενέργειές της έχουν ήδη υπερβεί τις αρχικές εκτιμήσεις. Ωστόσο, στη ζώνη του ευρώ η κατάσταση, όσον αφορά τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, είναι λιγότερο ανησυχητική από ό, τι στις ΗΠΑ, είναι όμως υπαρκτοί οι κίνδυνοι επιδείνωσης.

Τα κυριότερα σημεία αυτής της κρίσης συνοψίζονται στα εξής:

- [Η ραγδαία άνοδος των τιμών της ενέργειας, των τροφίμων και άλλων βασικών εμπορευμάτων επιδρά δυσμενώς τόσο στον πληθωρισμό όσο και στην οικονομική δραστηριότητα διεθνώς: Οι τιμές του πετρελαίου, μετά την πολύ μεγάλη άνοδό τους, υποχώρησαν το τελευταίο διάστημα και η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας είναι ενδεχόμενο να οδηγήσει σε περαιτέρω μείωσή τους. Ωστόσο, οι τιμές του πετρελαίου παραμένουν υψηλές, ενώ η αβεβαιότητα όσον αφορά τη μελλοντική τους εξέλιξη είναι αυξημένη και είναι πιθανό ότι θα συνεχίσουν να παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις. Οι υψηλές τιμές των τροφίμων πλήττουν ιδιαίτερα τους οικονομικά ασθενέστερους (μέσα σε κάθε χώρα) και τις αναδυόμενες οικονομίες (μεταξύ των χωρών του κόσμου).
- Το αντίξοο και αβέβαιο διεθνές περιβάλλον έχει δυσμενείς επιπτώσεις σχεδόν για όλες τις οικονομίες, οι οποίες όμως διαφοροποιούνται κατά χώρα, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε καθεμιά και ανάλογα με την προσαρμοστικότητα και την αντοχή της στους εξωγενείς κραδασμούς. Οι ιδιότητες αυτές εξαρτώνται από τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά κάθε οικονομίας.
- Στη ζώνη του ευρώ η ενιαία νομισματική πολιτική συμβάλλει αποτελεσματικά στην οικονομική ανάπτυξη με την προσήλωσή της στο στόχο της σταθερότητας

των τιμών μεσοπρόθεσμα. Η νομισματική πολιτική δεν έχει τη δυνατότητα να εμποδίσει ή να αντισταθμίσει τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις του πληθωρισμού γύρω από τη μεσοπρόθεσμη τάση του, οι οποίες οφείλονται σε εξωγενείς παράγοντες όπως οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου. Η νομισματική πολιτική πρέπει πρωτίστως να διασφαλίζει ότι οι κατά καιρούς εξωγενείς πληθωριστικές πιέσεις δεν ενσωματώνονται στις μεσοπρόθεσμες πληθωριστικές προσδοκίες και δεν πυροδοτούν δευτερογενείς επιδράσεις. Δευτερογενείς επιδράσεις εκδηλώνονται όταν οι παράγοντες της οικονομίας, κατά τον καθορισμό των τιμών από τις επιχειρήσεις, τη σύναψη μισθολογικών συμφωνιών ή τον καθορισμό άλλων αμοιβών, προεξοφλούν ότι η προσωρινή αύξηση του πληθωρισμού θα διατηρηθεί μεσοπρόθεσμα.

- Επίσης, το Ευρωσύστημα παρεμβαίνει για την εξομάλυνση των συνθηκών στη διατραπεζική αγορά. Ειδικότερα, επιδιώκει να περιορίσει τις διακυμάνσεις των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων γύρω από το ελάχιστο επιτόκιο προσφοράς στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης, ώστε το επίπεδο των επιτοκίων αυτών να παραμένει συνεπές με την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής και να διευκολύνεται έτσι η μετάδοση των επιδράσεών της. Με αυτές τις παρεμβάσεις, που έχουν τη μορφή πράξεων ανοικτής αγοράς, το Ευρωσύστημα μεταξύ άλλων προσφέρει ρευστότητα στα πιστωτικά ιδρύματα που συναντούν δυσκολίες ως προς την άντληση κεφαλαίων από τη διατραπεζική αγορά. Με τον τρόπο αυτό μειώνει επίσης τους συνακόλουθους κινδύνους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.
- Η επιτάχυνση του πληθωρισμού διαβρώνει την αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων, ιδιαίτερα των οικονομικά ασθενέστερων. Επίσης διαβρώνει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, καθώς διατηρείται η απόκλιση από το μέσο πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ, με αρνητικές συνέπειες για τις προοπτικές της παραγωγής και της απασχόλησης.
- Η σοβαρή αυτή απώλεια ανταγωνιστικότητας έχει συντελέσει (μαζί με την άνοδο της τιμής του πετρελαίου) και στη διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών]¹.

¹ www.bankofgreece.gr/publications/currency.asp, (17-02-09, 15:05.)

5.3. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

[Ο τρόπος αντιμετώπισης μιας χρηματοοικονομικής κρίσης στη ζώνη του ευρώ είναι ασαφής. Αυτή η ασάφεια αναφέρεται όχι στο ποια απόφαση θα πάρουν οι αρχές στην περίπτωση μιας τραπεζικής κρίσης, αλλά στο ποιος είναι αρμόδιος για τη λήψη της απόφασης.

Η έλλειψη δέσμευσης εκ μέρους των αρχών μπορεί να ερμηνευτεί ως έμμεση εγγύηση διάσωσης. Η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν να λειτουργήσουν ως ύστατοι διαθέσιμοι δανειστές. Η Εθνική Κεντρική Τράπεζα ενδεχομένως να μην μπορεί να παρέχει από μόνη της επαρκή ρευστότητα, υπάρχουν όμως αμφιβολίες για το αν θα μπορέσει να αποφασίσει εγκαίρως να παρέμβει για την αντιμετώπιση κρίσης. Οι εθνικές εποπτικές αρχές δεν έχουν κίνητρο να κοινοποιήσουν τις εποπτικές πληροφορίες στην ΕΚΤ. Η διαδικασία λήψης απόφασης από την ΕΚΤ είναι σύνθετη και απαιτεί χρόνο, ενώ η αντιμετώπιση μιας κρίσης απαιτεί ταχεία αντίδραση των αρχών. Βέβαια υπάρχουν αμφιβολίες για το αν το σημερινό καθεστώς επιτρέπει την έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση των κρίσεων. Η κυριότερη αδυναμία του σημερινού θεσμικού πλαισίου τραπεζικής εποπτείας είναι η έλλειψη συντονισμένης εποπτείας σε υπερεθνικό επίπεδο και όχι το γεγονός της μη συμμετοχής της ΕΚΤ στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η έλλειψη υπερεθνικών οργάνων καθιστά δυσχερή την έγκαιρη αντιμετώπιση των χρηματοοικονομικών κρίσεων]¹

Ωστόσο στην περίοδο κρίσεως που αντιμετωπίζει σήμερα η ΕΕ, υιοθετήθηκε από την έκτακτη σύνοδο των ηγετών της Ευρωζώνης την Κυριακή 12/10/2008 στο Παρίσι, ενιαίο σχέδιο με κρατικές εγγυήσεις πενταετίας στον διατραπεζικό δανεισμό για την ενίσχυση της ρευστότητας και την ανάκτηση της εμπιστοσύνης και δυνατότητα επανακεφαλοποίησης για την αποφυγή τραπεζικής χρεοκοπίας. Στην έκτακτη σύνοδο κορυφής του Eurogroup υιοθετήθηκε κατ' ουσία το σχέδιο του Βρετανού πρωθυπουργού, ο οποίος εισηγήθηκε στην Ευρωζώνη να ακολουθήσει ανάλογο σχέδιο με αυτό που εφαρμόζεται ήδη στο Λονδίνο, και το οποίο περιλαμβάνει κρατικές εγγυήσεις για συναλλαγές δανείων.

Για να αποφύγει τόσο η ελληνική οικονομία όσο και η ευρωπαϊκή την κρίση που μαστιάζει σήμερα την ΕΕ, [επείγει να αντιμετωπιστούν αποφασιστικά οι μακροοικονομικές ανισορροπίες και οι διαρθρωτικές αδυναμίες, προκειμένου να τεθεί σε κίνηση μια μακρόπνοη, πιο εξωστρεφής, ισχυρή και διατηρήσιμη αναπτυξιακή δυναμική, η οποία θα

¹ Θεοδωρόπουλος Θ. (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 53-54.

στηρίζεται πρωτίστως στην ενίσχυση της παραγωγικής βάσης μέσω των επενδύσεων, στην ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών καθώς και σε ένα ευρύ πλέγμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, κυρίως στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Η διασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας θα απαιτήσει:

- Ένταση και διεύρυνση της προσπάθειας για δημοσιονομική εξυγίανση, ακρογωνιαίος λίθος της οποίας είναι ο έλεγχος των δαπανών, ιδίως των πρωτογενών, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους και την αναδιάρθρωσή τους υπέρ των κατηγοριών εκείνων που προάγουν την οικονομική ανάπτυξη, όπως είναι οι δαπάνες για εκπαίδευση, έρευνα, τεχνολογία και υποδομές. Παράλληλα, απαιτείται να αντιμετωπιστούν χρόνιες αδυναμίες όπως η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή, να βελτιωθεί ο φοροεισπρακτικός μηχανισμός και να διευρυνθεί η φορολογική βάση.

- Ενίσχυση των συνθηκών ανταγωνισμού σε όλες τις αγορές, ώστε να επιτυγχάνονται αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων, προσαρμοστικότητα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων.

- Ισχυροποίηση της αναπτυξιακής δυναμικής μέσω πλέγματος τολμηρών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ιδίως στη δημόσια διοίκηση, τη δημοσιονομική διαχείριση και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, καθώς και στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, προκειμένου να αξιοποιηθούν πιο αποτελεσματικά οι διαθέσιμοι εθνικοί πόροι και τα κεφάλαια που θα εισρεύσουν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ, να ενθαρρυνθούν ποιοτικές και αποδοτικές επενδύσεις, να βελτιωθούν η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα και να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί ο εξαγωγικός προσανατολισμός της οικονομίας και θα αυξηθεί ο δυναμικός ρυθμός ανάπτυξης σε διατηρήσιμη βάση. Είναι ουσιώδες οι απαιτούμενες παρεμβάσεις να υλοποιηθούν συντονισμένα και βάσει ενός σαφούς χρονοδιαγράμματος.

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις είναι απαραίτητες ιδίως στην παρούσα φάση και για τη θωράκιση της οικονομίας έναντι της δυσμενούς διεθνούς συγκυρίας. Για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι συνέπειες των εξωγενών και σε κάποιο βαθμό παροδικών κραδασμών, οι φορείς άσκησης πολιτικής και οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να διασφαλίσουν ότι θα περιοριστούν οι δυσμενείς επιδράσεις των εγχώριων μακροοικονομικών ανισορροπιών και διαρθρωτικών αδυναμιών στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της παραγωγής, της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Απαραίτητο σε πρώτη φάση είναι να ανακουφιστούν από τις επιπτώσεις της πετρελαϊκής κρίσης τα πιο ευάλωτα στρώματα της κοινωνίας. Αυτό

πρέπει να γίνει με στοχευμένες παρεμβάσεις και με τρόπους που δεν θα βλάψουν τις δημοσιονομικές προοπτικές. Ιδιαίτερη σημασία έχει εδώ η ενδυνάμωση της σχετικά χαμηλής αποτελεσματικότητας των κοινωνικών δαπανών. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι οι μη άμεσα ανακτήσιμες απώλειες αγοραστικής δύναμης, τις οποίες συνεπάγεται η άνοδος των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των άλλων βασικών εμπορευμάτων και η αναπόφευκτη μεταφορά εισοδήματος προς τις χώρες που εξάγουν τα εμπορεύματα αυτά, μπορούν – σε βάθος χρόνου – να αναπληρωθούν αποτελεσματικά μόνο με παρεμβάσεις πολιτικής που ενισχύουν τον ανταγωνισμό, αλλά και με πρωτοβουλίες των ίδιων των επιχειρήσεων που βελτιώνουν την παραγωγικότητα]¹.

5.4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΔΟΛΑΡΙΟΥ

[Τα δέκατα γενέθλιά του έκλεισε το ευρώ και έχει ήδη να περηφανεύεται ότι κατόρθωσε να γίνει ένα σοβαρό παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα, εναλλακτικό του δολαρίου.

Αν μη τι άλλο, μέσα σε 10 χρόνια το ευρώ πέτυχε να διπλασιάσει το μερίδιό του στη διεθνή αγορά συναλλάγματος σε σχέση με το αντίστοιχο μερίδιο που είχε το 1999 το πλέον ισχυρό νόμισμα των χωρών που συγκρότησαν την ευρωζώνη, το μάρκο. Αν μάλιστα συνεκτιμηθεί ότι τα παγκόσμια συναλλαγματικά αποθέματα αυξήθηκαν μέσα σε αυτήν τη δεκαετία κατά 3,5 φορές, σε απόλυτους όρους η αύξηση του ευρώ ήταν ακόμη μεγαλύτερη.

Έτσι, αν το 1999 τα συναλλαγματικά αποθέματα σε μάρκο άγγιζαν τα 300 δισ. δολάρια, σήμερα τα αντίστοιχα σε ευρώ έχουν εκτοξευθεί στα 1,9 τρισ. δολάρια, είναι δηλαδή 6 και πλέον φορές περισσότερα. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, από τα 7 περίπου τρισ. δολάρια που είναι σήμερα τα συναλλαγματικά αποθέματα σε όλον τον κόσμο, το 27% έχει επενδυθεί σε ευρώ, το 63% σε δολάριο, ενώ το υπόλοιπο 10% σε ελβετικό φράγκο, γεν ή στερλίνα.

Οι οικονομικοί αναλυτές εκτιμούν ότι ο ρόλος του ευρώ ως παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος θα ενισχυθεί περαιτέρω στη συνέχεια.

Σε αυτό συντελούν η διαρκής αποδυνάμωση του δολαρίου τα τελευταία χρόνια, με εξαίρεση το διάλειμμα του φθινοπώρου. Πρώτη φορά πέρυσι μετά από πολλές δεκαετίες

¹www.bankofgreece.gr/publications/currency.asp, (17-02-09, 15:05.)

αρκετοί ήταν αυτοί που γύρισαν την πλάτη τους στο δολάριο, μεταξύ άλλων και το πιο ακριβοπληρωμένο μοντέλο του κόσμου. Μετά την πρόσκαιρη ανάκαμψή του, το περασμένο φθινόπωρο, το αμερικανικό νόμισμα βυθίζεται συνεχώς έναντι το ευρώ και των υπολοίπων βασικών νομισμάτων. Αιτία, φυσικά, η ύφεση στις ΗΠΑ και τα σχεδόν μηδενικά επιτόκια της Fed.

Οι οικονομολόγοι εκτιμούν ότι, σε αυτό το περιβάλλον, χώρες με υψηλά συναλλαγματικά αποθέματα, όπως η Κίνα, θα επιδιώξουν μεγαλύτερες αποδόσεις από αυτές που τους εξασφαλίζει σήμερα το δολάριο, διαφοροποιώντας αργά αλλά σταθερά τα χαρτοφυλάκιά τους κατά τα επόμενα χρόνια, πιθανότατα υπέρ του ευρωνομίσματος.

Πολλά όμως θα εξαρτηθούν από το τι θα κάνουν το 2009 η αμερικανική αλλά και οι υπόλοιπες μεγάλες οικονομίες του κόσμου, το πώς δηλαδή αυτές θα καταφέρουν να διαχειριστούν την τρέχουσα ύφεση και το πώς θα βγουν από αυτήν. Μαζί με την οικονομία των ΗΠΑ, σε ύφεση-και μάλιστα την πρώτη στην ιστορία της- έχει μπει και η ευρωζώνη και το ενδεχόμενο να μειωθούν τα ευρωπαϊκά επιτόκια σε επίπεδα ανάλογα με τα αμερικανικά είναι πολύ πιθανό στη συνέχεια. Κάτι που θα σκιάσει την αίγλη του κοινού νομίσματος.

Ανασταλτικό πάντα παράγοντα και ζητούμενο αποτελεί η μετέωρη ακόμη-λόγω των έντονων εσωτερικών διαφοροποιήσεων που συνεχίζουν να υπάρχουν στην ευρωζώνη-συνοχή του ευρώ]¹.

Το ευρώ άρχισε να κινείται πάνω από την απόλυτη ισοτιμία με το δολάριο, για πρώτη φορά από το Φεβρουάριο του 2000, τον Ιούλιο του 2002. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη για την ευρωπαϊκή οικονομία αλλά και για τον απλό Ευρωπαίο πολίτη; Τι θα κερδίσει από την άνοδο του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος; Υπάρχουν μειονεκτήματα;

Οι θετικές επιπτώσεις είναι οι εξής:

1. Η άνοδος του ευρώ προσδίδει κύρος στην ευρωζώνη αλλά και στην ίδια την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η οποία είχε δεχθεί έντονες επικρίσεις στο παρελθόν στη διάρκεια της πτωτικής πορείας του ενιαίου νομίσματος. Η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των Ευρωπαίων πολιτών είναι πολύ θετικό γεγονός και αναμένεται ότι θα επηρεάσει προς την ίδια κατεύθυνση και την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών. Σε γενικές γραμμές η αναστροφή της ψυχολογίας υπέρ του ευρώ στις διεθνείς αγορές θα έχει επιπτώσεις και στην

¹ Εφημερίδα «ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 4-1-09, Ένθετο «ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ», σελ. 10.

εμπιστοσύνη των περισσότερων κεντρικών τραπεζών, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την ισχυροποίηση του ευρώ ως αποθεματικού νομίσματος για όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες εκτός ευρωζώνης.

2. Η ενίσχυση του ευρώ θα έχει επίσης θετικές επιπτώσεις όχι μόνο στην συγκράτηση του πληθωρισμού αλλά και στην περαιτέρω αποκλιμάκωση του. Η προμήθεια πρώτων υλών και ενεργειακών προϊόντων από τρίτες χώρες γίνεται σε χαμηλότερες τιμές, μειώνοντας το κόστος παραγωγής και αυξάνοντας κατ' επέκταση το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών.
3. Η συγκράτηση του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα επιτρέπει στην ΕΚΤ να διατηρήσει τα παρεμβατικά της επιτόκια στα χαμηλά επίπεδα που βρίσκονται, με ότι θετικό συνεπάγεται αυτό για το κόστος του χρήματος. Οι καταναλωτές και οι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες θα εξακολουθήσουν να έχουν την δυνατότητα να δανείζονται φθηνό χρήμα για την πραγματοποίηση των επενδυτικών τους σχεδίων αλλά και για την ενίσχυση της ζήτησης.
4. Στις θετικές επιπτώσεις καταγράφεται και η τάση για επαναπατρισμό κεφαλαίων, αύξηση επενδύσεων και συνεπώς την αύξηση της απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας.

Ως αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να χαρακτηριστούν οι εξής

- 1) Ορισμένες επιφυλάξεις δημιουργούνται για τις επιπτώσεις που θα έχει η άνοδος του ευρώ στο εξωτερικό εμπόριο (εξαγωγές). Οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις στον τομέα αυτό θα είναι πάντως μικρές, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των εξαγωγών στην ευρωζώνη διενεργείται μεταξύ των κρατών-μελών της (δηλαδή στο ίδιο νόμισμα με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν επιπτώσεις).
- 2) Αρνητικές επιπτώσεις αναμένεται να έχει η άνοδος του ευρώ και στο τουρισμό από τρίτες χώρες, εκτός ευρωζώνης, καθώς το νόμισμα γίνεται ακριβότερο]¹.
- 3) Η έντονη ισχυροποίησή του ευρώ προκαλεί μια μικρή ανησυχία στην Ευρώπη για ενδεχόμενη διάβρωση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών της και κατακλυσμό φθηνών εισαγωγών στην εγχώρια αγορά. Πρόβλημα θα έχουν κυρίως οι επιχειρήσεις που έχουν προϊόντα «χύμα», προϊόντα που ανταγωνίζονται κυρίως στην τιμή, ενώ αντίθετα οι επιχειρήσεις με καλό εμπορικό σήμα και όνομα θα μπορούν να πωλούν τα προϊόντα τους ακόμη με

¹ www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=394241, (27-12-08, 19:25)

ανατιμημένο ευρώ. Μάλιστα όσες χρησιμοποιούν εισαγόμενες πρώτες ύλες απολαμβάνουν μείωση του κόστους τους. Δυστυχώς οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις εμπίπτουν κυρίως στην πρώτη κατηγορία, που σημαίνει ότι θα υποστούν πιέσεις και θα υποχρεωθούν σε αναδιάρθρωση και εξορθολογισμό της δραστηριότητάς τους.

Αυτό που έχει σημασία, υπογραμμίζουν οι αναλυτές, είναι η πτώση του δολαρίου να γίνει με σταθερά και όχι απότομα βήματα, ώστε να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις για την ευρωπαϊκή οικονομία και ταυτόχρονα η οικονομία των ΗΠΑ να μην δεχθεί ισχυρό πλήγμα, που θα έχει ως αποτέλεσμα να επηρεαστεί αρνητικά η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη.

5.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η υιοθέτηση του ευρώ αποδεικνύεται μέχρι στιγμής σωτήρια για τη μικρή και ευαίσθητη σε εξωτερικές επιδράσεις ελληνική οικονομία. Αυτό βέβαια το καταλαβαίνουμε αν θυμηθούμε τους κλυδωνισμούς που δέχτηκε η Μεγάλη Βρετανία με την υποτίμηση, πέραν του 25%, της αγγλικής στερλίνας. Και αν αναλογιστούμε ότι η Βρετανία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρώπη, τότε το ισχυρό ευρώ αναδεικνύεται όχι μόνο σωτήριο αλλά και ασφαλές για την Ελλάδα.

Κατά την περίοδο λοιπόν 1996-2008, η οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα τροφοδοτήθηκε κυρίως από την ισχυρή εγχώρια ζήτηση (για κατανάλωση και για επενδύσεις), η οποία αυξανόταν με ρυθμούς που υπερέβαιναν τον ρυθμό μεγέθυνσης της παραγωγικής βάσης και του δυνητικού προϊόντος της οικονομίας. Αποτελέσματα αυτής της απόκλισης ήταν η μόνιμη διαμόρφωση του εγχώριου πληθωρισμού σε επίπεδα υψηλότερα από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ, η διεύρυνση του ελλείμματος τρεχουσών εξωτερικών συναλλαγών και η αύξηση του χρέους του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Το μέγεθος και η επιμονή των ανισορροπιών αυτών μαρτυρούν, μεταξύ άλλων, ότι το εύρος και το βάθος των διαρθρωτικών αλλαγών που συντελέστηκαν δεν ήταν επαρκή για την αντιμετώπιση και θεραπεία αυτών των μεγάλων προβλημάτων. Σε αυτό συνετέλεσε ενδεχομένως και ο εφησυχασμός που προκαλούσαν οι σχετικά υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, σε συνδυασμό με τις συνθήκες σταθερότητας και χαμηλών επιτοκίων τις οποίες εξασφάλιζε η συμμετοχή στη ζώνη του ευρώ.

Καθώς η διεθνής συγκυρία χειροτερεύει, οι μακροοικονομικές ανισορροπίες και οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται σαφέστερα. Για τη θωράκιση της οικονομίας απέναντι στους εξωγενείς κραδασμούς και τη διατήρηση σε βάθος χρόνου υψηλών ρυθμών ανάπτυξης με χαμηλό πληθωρισμό, μόνη ασφαλής μέθοδος είναι η λυσιτελής αντιμετώπιση των ανισορροπιών και των διαρθρωτικών αδυναμιών, προκειμένου να τεθεί σε κίνηση μια μακρόπνοη, πιο εξωστρεφής, ισχυρή και διατηρήσιμη αναπτυξιακή δυναμική. Μια δυναμική που θα στηρίζεται κατά πρώτο λόγο στην ενίσχυση της παραγωγικής βάσης μέσω των επενδύσεων και της ποιοτικής αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού, στην ενδυνάμωση της ανταγωνιστικής λειτουργίας των αγορών καθώς και σε ένα ευρύ πλέγμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, κυρίως στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Μια ουσιαστική ώθηση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της προσαρμοστικότητας της οικονομίας μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την εφαρμογή ενός μείγματος οικονομικής πολιτικής το οποίο θα δίνει έμφαση στη σταθερή βελτίωση των παραγωγικών δυνατοτήτων. Ένα τέτοιο μείγμα πολιτικής, επειδή ακριβώς συμβάλλει στην ανάπτυξη και τη σταθερότητα, θα ενισχύσει επίσης την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών και των αγορών στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού μας συστήματος. Στην παρούσα φάση των έντονων αναταράξεων στις διεθνείς αγορές, η ισχυρή εμπιστοσύνη έχει πρωτεύουσα σημασία, προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι παρενέργειες της αναταραχής για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στη χώρα μας, που αποτελεί προϋπόθεση και για την οικονομική ανάπτυξη.

Παρά τις έντονες πιέσεις στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, των οποίων οι έμμεσες επιπτώσεις αγγίζουν και τη χώρα μας, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παραμένει στη βάση του υγιές, ασφαλές και σταθερό. Οι αυξημένοι κίνδυνοι του διεθνούς περιβάλλοντος υπαγορεύουν εγρήγορση και προσαρμοστικότητα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει ζητήσει από τις τράπεζες να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και να ακολουθήσουν τις κατάλληλες πολιτικές για τη διαφύλαξη της σταθερότητας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η καθιέρωση του ευρώ ως ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος από την 1^η Ιανουαρίου 2002 αποτελεί γεγονός ιστορικής σημασίας όχι μόνο για το Ευρωπαϊκό αλλά και για το διεθνές οικονομικό και πολιτικό σύστημα. Ίσως ο πρώην καγκελάριος της Γερμανίας Χέλμουτ Κολ ήταν λίγο υπερβολικός όταν δήλωσε κάποια στιγμή ότι το ευρώ θα γίνει η εγγύηση για να αποτραπεί ένας αδελφοκτόνος πόλεμος μεταξύ των Ευρωπαίων τον 21ο αιώνα. Αλλά σίγουρα το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα είναι μια πράξη προς την ολοκλήρωση της ενοποίησης που έγινε συνειδητά από τους πολιτικούς του δημιουργούς για να ενισχυθεί η κοινή ταυτότητα των Ευρωπαίων πολιτών.

Οι εμπνευστές του ευρώ έθεσαν βασικό στόχο με την εισαγωγή του νέου νομίσματος να επιτύχουν οικονομική σταθερότητα σε όλο το μήκος και το πλάτος της Ευρωζώνης. Εξαλείφεται οριστικά ο συναλλαγματικός κίνδυνος και ενθαρρύνεται η εφαρμογή υγιών οικονομικών πολιτικών. Ενισχυμένη βγαίνει η ενιαία αγορά και δημιουργείται ευνοϊκό κλίμα για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Πιο άμεσα και χειροπιαστά είναι τα οφέλη στην καθημερινή ζωή. Διευκολύνονται οι διασυνοριακές χρηματοπιστωτικές πράξεις στις χώρες της Ευρωζώνης. Δεν δαπανάται πια χρόνος και χρήμα για την αλλαγή συναλλάγματος. Ο Ευρωπαίος πολίτης μπορεί να συγκρίνει τιμές και ο έμπορος να κάνει τις καλύτερες αγορές. Οι μετακινήσεις στη ζώνη του ευρώ καθίστανται ακόμα πιο εύκολες.

Η Ελλάδα από προσπάθεια, κατάφερε να φτάσει τα «κριτήρια σύγκλισης». Η είσοδος της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ σηματοδοτεί την αρχή μιας νέας εποχής για την οικονομική πορεία της χώρας. Η εισαγωγή του κοινού νομίσματος συνεπάγεται σημαντική μεταβολή του νομισματικού περιβάλλοντος. Οι συνέπειες, άμεσες ή έμμεσες, αυτής της μεταβολής είναι πολλαπλές. Επίσης όπως τόνισε ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας σε άρθρο του σε κυριακάτικη εφημερίδα, το ευρώ αναδείχθηκε πόλος εμπιστοσύνης και σταθερότητας κατά την τρέχουσα οικονομική αναταραχή. «Χωρίς αυτό, οι χώρες που το έχουν υιοθετήσει θα ήταν εκτεθειμένες σε σοβαρές αναταραχές, όπως είχε συμβεί το 1992 και 1993».

Μελετώντας λοιπόν την πορεία της ελληνικής οικονομίας παρατηρούμε ότι οι επιπτώσεις του ισχυρού ευρώ είναι θετικές για την εγχώρια οικονομία. Η μέχρι σήμερα εμπειρία με το ευρώ όχι μόνο δεν είναι ανησυχητική για την Ελλάδα, αλλά αντίθετα, τα στοιχεία δείχνουν ότι περίοδοι ανόδου της τιμής του ευρώ συνοδεύονται με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Βελτίωση παρουσιάζουν οι βασικότεροι μακροοικονομικοί δείκτες της ελληνικής

οικονομίας, με πιο εντυπωσιακή την αύξηση του ΑΕΠ. Παρατηρήσαμε ότι η μείωση των ελλειμμάτων και του πληθωρισμού στην Ελλάδα συνοδεύτηκε από αύξηση του ΑΕΠ, το οποίο παραμένει πάνω από το μέσο όρο της ευρωζώνης και της ΕΕ. Τα μεγέθη που δεν έχουν εξελιχθεί ικανοποιητικά είναι αυτά του δημόσιου χρέους και της ανεργίας. Η αύξηση των πρωτογενών πλεονεσμάτων του προϋπολογισμού και η αύξηση του ΑΕΠ δεν οδήγησαν στην αναμενόμενη μείωση του χρέους, κυρίως λόγω ανάληψης νέων χρεών από το Δημόσιο, τα οποία συνδέονται με τις ιδιωτικοποιήσεις κρατικών επιχειρήσεων και τα ασφαλιστικά ταμεία. Επίσης η ανεργία δεν μειώθηκε αναλογικά με την αύξηση του ΑΕΠ, πράγμα που μπορεί να συνδέεται και με την προσπάθεια των επιχειρήσεων να εκσυγχρονίσουν τις παραγωγικές τους διαδικασίες αλλά και με τη συρρίκνωση του αγροτικού τομέα. Το θετικό όμως είναι ότι έχει επέλθει μείωση, αν και όχι τόσο όσο θα έπρεπε, αν αναλογιστούμε τα επίπεδά της στις άλλες χώρες μέλη της ΟΝΕ.

Σε ότι αφορά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας στην ευρωζώνη ότι η επίδραση του ισχυρού ευρώ είναι ουδέτερη, αφού είναι το νόμισμα όλων των χωρών της ευρωζώνης. Ωστόσο, η ανταγωνιστικότητα της εγχώριας οικονομίας εξασθενεί, καθώς η αύξηση των μισθών σε σχέση με την αύξηση της παραγωγικότητας στην Ελλάδα είναι υψηλότερη απ' ό,τι στις χώρες της Ευρωζώνης

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σήμερα σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Η εμπειρία των τελευταίων χρόνων μπορεί να είναι ενδεικτική για την κατεύθυνση που πρέπει να έχει η οικονομική πολιτική στο μέλλον. Η μείωση του χρέους με τη δημιουργία μεγάλων πρωτογενών πλεονασμάτων θα συμβάλλει στην απελευθέρωση σημαντικών πόρων που μπορούν να διοχετευτούν για κοινωνική πολιτική και παιδεία, τομείς στους οποίους η χώρα έχει ανάγκη.

Για την Ελλάδα τα στοιχεία που συνθέτουν τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης έφεραν και σταθεροποίηση και ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό η Ελλάδα θα πρέπει να συνεχίσει σε αυτό το δρόμο της δημοσιονομικής εξυγίανσης και των διαρθρωτικών αλλαγών, ώστε η πραγματική σύγκλιση να γίνει πραγματικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Βαβούρας Σ. Ιωάννης, (1994), «ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΝΕ», Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ.
- 2) Έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας (2005).
- 3) Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας.
- 4) Θαλασσινός Ε. –Κυριαζίδης Θ. (2002), «ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ», Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.
- 5) Θεοδωρόπουλος Π. Θεόδωρος, (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.
- 6) ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2008, «ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2007-2008».
- 7) Ιωακείμογλου Η.- Ρωμανίας Γιώργος (2000), «ΟΝΕ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ «Ανδρέας Παπανδρέου».
- 8) Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Δρανδάκης Π. Εκδοτικός Οργανισμός «ΦΟΙΝΙΞ».
- 9) Paul De Grauwe (2003), «ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ», Εκδόσεις Παπαζήση.
- 10) Σημειώσεις Σύρρος Νεκτάριος (2008).
- 11) Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη.
- 12) Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, Δεκέμβριος 2008, «ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 2004-2008», Αθήνα.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- 1) www.bankofgreece.gr
- 2) www.econ.uoa.gr
- 3) www.el.wikipedia.org,
- 4) www.ert.gr
- 5) www.europa.eu

- 6) www.flashfiles.flash.gr
- 7) www.fourtounis.gr
- 8) www.hrima.gr
- 9) www.in.gr
- 10) www.moneyinfo.gr
- 11) www.money-tourism.gr
- 12) www.monthlyreview.gr
- 13) www.news.pathfinder.gr
- 14) www.papaki.panteion.gr
- 15) www.politis.com.cy
- 16) www.politis-news.com
- 17) www.russian.gr

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

- 1) ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ.
- 2) ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.
- 3) Περιοδικό «ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

**Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΚ) ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για ορισμένες
διατάξεις σχετικές με την καθιέρωση του ευρώ /* COM/96/0499 ΤΕΛΙΚΟ -
CNS 96/0249 */**

Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 369 της 07/12/1996 σ. 0008

Πρόταση κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου για ορισμένες διατάξεις σχετικές με την
καθιέρωση του ευρώ (96/C 369/05) COM(96) 499 τελικό - 96/0249(CNS)

(Υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 18 Οκτωβρίου 1996).

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

την πρόταση της Επιτροπής, τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τη γνώμη του
Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος,

Εκτιμώντας:

(1) ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο συνήλθε στη Μαδρίτη στις 15 και 16
Δεκεμβρίου 1995, επιβεβαίωσε ότι το τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής
Ένωσης θα ξεκινήσει την 1^η Ιανουαρίου 1999 όπως προβλέπεται στο άρθρο 109 Ι
παράγραφος 4 της συνθήκης. Ότι, σύμφωνα με το άρθρο 109 Κ της συνθήκης, τα κράτη μέλη
που θα υιοθετήσουν το ευρώ ως ενιαίο νόμισμα είναι τα κράτη μέλη χωρίς παρέκκλιση.

(2) ότι αποφασίστηκε επίσης να ονομαστεί το ευρωπαϊκό νόμισμα «ευρώ»· ότι η
ειδική ονομασία «ευρώ» θα χρησιμοποιείται αντί του γενικού όρου «Ecu» που
χρησιμοποιείται στη συνθήκη για την ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα· ότι το ευρώ, ως
νόμισμα των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση, θα υποδιαιρείται σε 100 «cents»

(3) ότι πρέπει να θεσπιστεί κανονισμός του Συμβουλίου ο οποίος θα καθορίζει το
νομικό πλαίσιο για τη χρήση του ευρώ βάσει του άρθρου 109 Λ παράγραφος 4 τρίτη
πρόταση της συνθήκης αμέσως μόλις γίνει γνωστό ποια είναι τα κράτη μέλη χωρίς
παρέκκλιση· ότι το Συμβούλιο κατά την εναρκτήρια ημερομηνία του τρίτου σταδίου
σύμφωνα με το άρθρο 109 Λ παράγραφος 4 πρώτη πρόταση της συνθήκης, θεσπίζει τις
συναλλαγματικές ισοτιμίες που καθορίζονται αμετάκλητα

(4) ότι είναι αναγκαίο, για την ομαλή λειτουργία της κοινής αγοράς και τη μετάβαση
στο ενιαίο νόμισμα, να υπάρχει ασφάλεια δικαίου για τους συμμετέχοντες στην αγορά σε όλα
τα κράτη μέλη όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με την εισαγωγή του ευρώ, πολύ
πριν την είσοδο στο τρίτο στάδιο

(5) ότι το άρθρο 109 Λ παράγραφος 4 τρίτη πρόταση, το οποίο επιτρέπει στο
Συμβούλιο, με ομόφωνη απόφαση των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση, να «λάβει τα λοιπά

μέτρα που είναι αναγκαία για την ταχεία εισαγωγή . . . του ενιαίου νομίσματος» μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως νομική βάση μόνο όταν θα αποφασισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 109 I παράγραφος 4 ποια κράτη μέλη πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος· ότι είναι συνεπώς αναγκαίο να χρησιμοποιηθεί το άρθρο 235 ως νομική βάση για τις εν λόγω διατάξεις όπου υπάρχει επείγουσα ανάγκη ασφάλειας δικαίου

(6) ότι το Ecu, όπως αναφέρεται στο άρθρο 109 Z της συνθήκης και περιγράφεται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3320/94 του Συμβουλίου (1), θα σταματήσει να ορίζεται ως καλάθι νομισμάτων την 1η Ιανουαρίου 1999 και το ευρώ θα καταστεί αυτοτελές νόμισμα· ότι η απόφαση του Συμβουλίου που αφορά τη θέσπιση συναλλαγματικών ισοτιμιών δεν μεταβάλλει αυτή καθαυτή την εξωτερική ισοτιμία του Ecu· ότι αυτό σημαίνει ότι ένα Ecu με τη σύνθεση που έχει ως καλάθι νομισμάτων θα καταστεί ένα ευρώ· ότι συνεπώς ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3320/94 καθίσταται άνευ ουσίας και πρέπει να καταργηθεί· ότι όταν στις νομικές πράξεις γίνεται αναφορά στο Ecu δυνάμει του ιδιωτικού δικαίου, θεωρείται ότι τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει να αναφέρονται στο Ecu κατά την έννοια του άρθρου 109 Z της συνθήκης και βάσει του ορισμού του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3320/94· ότι οι διατάξεις περί συνεχείας των συμβάσεων μπορούν να παράσχουν ασφάλεια δικαίου στις αγορές μόνο αν τεθούν σε ισχύ το ταχύτερο δυνατόν

(7) ότι είναι γενικώς παραδεδεγμένη νομική αρχή ότι η συνέχεια των νομικών πράξεων δεν επηρεάζεται από την εισαγωγή του νέου νομίσματος· ότι η αρχή της ελεύθερης σύναψης συμβάσεων πρέπει να τηρηθεί· ότι για να ενισχυθεί η ασφάλεια και η σαφήνεια του δικαίου πρέπει να επιβεβαιωθεί ρητά ότι η αρχή της συνέχειας των νομικών πράξεων, και ιδίως των συμβάσεων θα ισχύει μεταξύ των παλαιών εθνικών νομισμάτων και του ευρώ και μεταξύ του Ecu, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 109 Z της συνθήκης και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3320/94 και του ευρώ· ότι αυτό σημαίνει ειδικότερα ότι, στην περίπτωση νομικών πράξεων με σταθερό επιτόκιο, η εισαγωγή του ευρώ δεν θα μεταβάλει το ονομαστικό επιτόκιο που θα καταβάλει ο χρεώστης.

(8) ότι η ρητή επιβεβαίωση της αρχής της συνέχειας θα συμβάλει στην αναγνώριση της συνέχειας των συμβάσεων που υπάγονται στη δικαιοδοσία τρίτων χωρών

(9) ότι ο όρος «σύμβαση», που χρησιμοποιείται για τον ορισμό των νομικών πράξεων, θεωρείται ότι περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τις γραπτές και προφορικές συμβάσεις, τις συμβάσεις που συνάπτονται σιωπηρά και τις συμβάσεις που απορρέουν από τη συμπεριφορά των μερών

(10) ότι το Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 109 Λ πρώτη πρόταση της συνθήκης, θεσπίζει τις ισοτιμίες του ευρώ για κάθε ένα από τα εθνικά νομίσματα των κρατών μελών

χωρίς παρέκκλιση· ότι οι ισοτιμίες αυτές θα χρησιμοποιούνται για κάθε μετατροπή μεταξύ του ευρώ και των εθνικών νομισματικών μονάδων ή μεταξύ εθνικών νομισματικών μονάδων· ότι για κάθε μετατροπή μεταξύ εθνικών νομισματικών μονάδων θα χρησιμοποιείται ένας σταθερός αλγόριθμος

(11) ότι για την καθιέρωση του ευρώ απαιτείται στρογγυλοποίηση των νομισματικών ποσών· ότι η έγκαιρη θέσπιση κανόνων στρογγυλοποίησης θα επιτρέψει την ορθή προετοιμασία και την ομαλή μετάβαση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση

(12) ότι για να επιτευχθεί υψηλός βαθμός ακριβείας κατά τις πράξεις μετατροπής, οι τιμές μετατροπής θα πρέπει να ορισθούν με έξι σημαντικά ψηφία· ότι, ως τιμή μετατροπής με έξι σημαντικά ψηφία, νοείται η τιμή εκείνη η οποία αν διαβαστεί από τα αριστερά προς τα δεξιά και με αρχή το πρώτο μη μηδενικό ψηφίο θα έχει έξι ψηφία

(13) ότι σύμφωνα με το άρθρο 109 ΣΤ παράγραφος 6 της συνθήκης ζητείται η γνώμη του ENI όσον αφορά κάθε πρόταση κοινοτικής πράξης που εμπίπτει στο πεδίο της αρμοδιότητάς του,

ΕΞΕΛΩΣΕ ΤΟΝ ΠΑΡΟΝΤΑ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ:

Άρθρο 1

Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:

- ως «νομικές πράξεις» νοούνται οι νομοθετικές διατάξεις, οι διοικητικές πράξεις, οι δικαστικές αποφάσεις, οι συμβάσεις, οι μονομερείς δικαιοπράξεις, τα μέσα πληρωμών εκτός των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων, και άλλες πράξεις με έννομες συνέπειες,

- ως «τιμές μετατροπής» νοούνται οι αμετάκλητα καθορισμένες ισοτιμίες που θεσπίζονται από το Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 109 Α παράγραφος 4 πρώτη πρόταση της συνθήκης,

- ως «εθνικές νομισματικές μονάδες» νοούνται οι νομισματικές μονάδες των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση, όπως οι μονάδες αυτές περιγράφονται στην αντίστοιχη νομοθεσία περί νομίσματος κάθε χώρας την ημέρα που προηγείται της έναρξης του πρώτου σταδίου,

- ως «μονάδα ευρώ» νοείται η μονάδα του ενιαίου νομίσματος που θεσπίζεται από τα κράτη χωρίς παρέκκλιση την 1η Ιανουαρίου 1999.

Άρθρο 2

1. Από την 1η Ιανουαρίου 1999, κάθε αναφορά στο Ecu που περιέχεται σε μια νομική πράξη, όπως αυτό περιγράφεται στο άρθρο 109 Ζ της συνθήκης και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3320/94, αντικαθίσταται από αναφορά στο ευρώ με αναλογία ένα ευρώ προς ένα Ecu. Οι αναφορές μιας νομικής πράξης στο Ecu χωρίς τον ορισμό αυτό θεωρούνται αναφορές στο Ecu, όπως προβλέπεται στο άρθρο 109 Ζ ΕΚ και στον

κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3320/94.

2. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3320/94 καταργείται από την 1η Ιανουαρίου 1999.

Άρθρο 3

Η εισαγωγή του ευρώ δεν θα μεταβάλει τους όρους των νομικών πράξεων ούτε απαλλάσσει ούτε δικαιολογεί τη μη εκτέλεση των υποχρεώσεων δυνάμει των νομικών πράξεων, ούτε παρέχει μονομερώς το δικαίωμα σε έναν συμβαλλόμενο να μεταβάλει ή να καταγγείλει μια νομική πράξη. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται με την επιφύλαξη κάθε άλλης ρύθμισης την οποία ενδέχεται να έχουν συμφωνήσει οι αντισυμβαλλόμενοι.

Άρθρο 4

1. Οι τιμές μετατροπής που θεσπίζονται αφορούν την τιμή ενός ευρώ εκφραζομένου σε κάθε ένα εθνικό νόμισμα των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση. Θεσπίζονται με έξι σημαντικά ψηφία.

2. Οι τιμές μετατροπής δεν στρογγυλοποιούνται ούτε μπορούν να παραλείπονται δεκαδικά ψηφία κατά τη μετατροπή.

3. Οι τιμές μετατροπής χρησιμοποιούνται για μετατροπές και προς τις δύο κατευθύνσεις μεταξύ της μονάδας ευρώ και των εθνικών νομισματικών μονάδων. Δεν χρησιμοποιούνται οι αντίστροφοι συντελεστές που προκύπτουν από τις τιμές μετατροπής.

4. Τα νομισματικά ποσά που μετατρέπονται από μια εθνική νομισματική μονάδα σε άλλη, μετατρέπονται πρώτα σε ένα νομισματικό ποσό εκφραζόμενο σε μονάδες ευρώ, στρογγυλοποιημένο σε τρία τουλάχιστον δεκαδικά ψηφία, και στη συνέχεια μετατρέπονται σε άλλη εθνική νομισματική μονάδα.

Άρθρο 5

Τα προς καταβολή ή καταλογιζόμενα νομισματικά ποσά που προκύπτουν από τη στρογγυλοποίηση μετά τη μετατροπή σε μονάδες ευρώ σύμφωνα με το άρθρο 4, στρογγυλοποιούνται προς τα πάνω ή προς τα κάτω προς το πλησιέστερο cent. Τα νομισματικά ποσά που μετατρέπονται σε εθνική νομισματική μονάδα στρογγυλοποιούνται προς τα πάνω ή προς τα κάτω προς την πλησιέστερη υποδιαίρεση ή ελλείπει υποδιαίρεσης προς την πλησιέστερη μονάδα, ή ανάλογα με τις εθνικές πρακτικές σε πολλαπλάσιο ή κλάσμα της υποδιαίρεσης ή της εθνικής νομισματικής μονάδας. Αν το αποτέλεσμα από την εφαρμογή της τιμής μετατροπής είναι ακριβώς το μισό μιας μονάδας ή μιας υποδιαίρεσης, τότε το ποσό στρογγυλοποιείται.

Άρθρο 6

Ο κανονισμός τίθεται σε ισχύ την επόμενη ημέρα από τη δημοσίευσή του στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ο κανονισμός αυτός είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.

(1) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3320/94 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με την κωδικοποίηση της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας όσον αφορά τον ορισμό του Ecu μετά την έναρξη της ισχύος της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ αριθ. L 350 της 31. 12. 1994, σ. 27)]¹.

¹ <http://publications.europa.eu/code/el/el-370300.htm>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΕΝΙΑΙΟΥ-ΚΟΙΝΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

[Στην αρχαία εποχή καταγράφονται οι πρώτες ουσιαστικές προσπάθειες επιβολής ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος από την αθηναϊκή δημοκρατία και αργότερα επί Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Η Ρώμη έκοβε τα δικά της νομίσματα και επέβαλε την κυκλοφορία τους στις αποικίες της, απαγορεύοντας παράλληλα τη χρήση ξένων νομισμάτων. Ο Διοκλητιανός (285-305) επέβαλε το δηνάριο και θεωρείται ο πρώτος εμπνευστής ενός «διεθνούς» για την εποχή νομισματικού συστήματος. Αργότερα ο Καρλομάγνος σκέφτηκε να δημιουργήσει μια «ζώνη» ενιαίου νομίσματος, αλλά οι προσπάθειές του δεν καρποφόρησαν, διότι τον πρόλαβε η διχοτόμηση της αυτοκρατορίας του.

Κατά το Μεσαίωνα η Ευρώπη εισέρχεται σε μια νομισματική σύγχυση, αφού κάθε κράτος και κρατίδιο κόβει το δικό του νόμισμα, με αποτέλεσμα να κυκλοφορούν εκατοντάδες νομίσματα. Έτσι, εκ των πραγμάτων εμφανίζεται το επάγγελμα του αργυραμοιβού, ο οποίος αναγνωρίζει, συναλλάσσεται και ανταλλάσσει νομίσματα.

Όπως ήταν φυσικό, η αναγκαιότητα υιοθέτησης ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος γίνεται επιτακτική και η έναρξη υλοποίησης ενός τέτοιου στόχου τοποθετείται το 1524, οπότε ο Κάρολο Κουίντο προωθεί την ενοποίηση των γερμανικών νομισμάτων στη βάση του μάρκου της Κολωνίας. Το σχέδιο εγκαταλείφθηκε το 1571.

Καταγράφεται επίσης και η αναφορά του ποιητή Ζαν Στίγκελ (1515-1563), σύμφωνα με την οποία «ένα βάρος, ένα μέτρο, ένα μόνο νόμισμα και όλος ο κόσμος θα γίνει στέρεος». Οι προσπάθειες καθιέρωσης ενός ενιαίου-κοινού νομίσματος συνεχίζονται για λόγους οικονομικούς και εμπορικούς, ακόμα και θρησκευτικούς, όπως στην περίπτωση της Ισπανίας, όπου γύρω στο 1670 υποστηρίζεται ότι πρέπει «σε ένα βασίλειο, το χριστιανικό, να υπάρχει ένα νόμισμα».

Η «δήλωση» όμως του Βίκτωρα Ουγκώ αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη αναφορά των τελευταίων δύο αιώνων. Μίλησε χαρακτηριστικά για «ένα νόμισμα όλης της ηπείρου που θα έχει βάση το Ευρωπαϊκό κεφάλαιο και κινητήρια δύναμη τη δραστηριότητα διακοσίων εκατομμυρίων ανθρώπων».

Στη συνέχεια έρχεται η σειρά του Ναπολέοντα Γ΄, ο οποίος συνδυάζει την αναγκαιότητα νομισματικής ένωσης με το άνοιγμα της Γαλλίας στον ελεύθερο εμπορικό ανταγωνισμό.

Στους νεότερους χρόνους καταγράφονται από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών οι εξής προσπάθειες νομισματικής ενοποίησης:

1. Του Βελγίου – Λουξεμβούργου, η οποία διατηρήθηκε επί εβδομήντα έτη. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι δύο χώρες συμφώνησαν στη μεταξύ τους κυκλοφορία των νομισμάτων τους. Η συμφωνία τηρείται ακόμα και σήμερα παράλληλα με την ένταξή τους στην «ευρω-ζώνη».
2. Επιτυχής επίσης αποδείχτηκε και η «γερμανική ζώνη». Τις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα κυκλοφορούσαν στα γερμανικά κρατίδια διαφορετικά μεταλλικά νομίσματα, τα οποία διέφεραν μεταξύ τους ως προς το βάρος και την ονομαστική τους αξία, γεγονός που αποτελούσε τροχοπέδη στον οικονομική ανάπτυξη και στο εμπόριο των κρατιδίων. Το 1834 τα γερμανικά κρατίδια προχώρησαν στη δημιουργία τελωνειακής ένωσης και συμφωνήθηκε να εναρμονίσουν τα νομισματικά τους συστήματα, αλλά και να τυποποιήσουν τα μεταλλικά νομίσματα. Το 1837 υπογράφηκε η λεγόμενη Συνθήκη του Μονάχου, η οποία προέβλεπε την αποδοχή εκ μέρους ενός κρατιδίου των νομισμάτων άλλου, ανεξάρτητα του τύπου κοπής τους. Ένα έτος μετά, το 1838, τα κρατίδια υπέγραψαν το Νομισματικό Κανόνα της Δρέσδης σύμφωνα με τον οποίο καθορίστηκαν κοινές προδιαγραφές κοπής κερμάτων με προκαθορισμένη περιεκτικότητα σε μέταλλα. Αργότερα, το 1871, υιοθετήθηκε η εισαγωγή του μάρκου ως νομισματικής μονάδας.
3. Η «ιταλική ζώνη» δημιουργήθηκε το 1861. έως τότε χρησιμοποιούνταν στα ιταλικά κρατίδια δεκάδες νομίσματα (περίπου ενενήντα). Η ενοποίηση της Ιταλίας το 1861 επέφερε τη νομισματική ενοποίηση και το 1862 εισήχθη η λιρέτα σε όλη την ιταλική επικράτεια, με αξία ίση με το φράγκο Γαλλίας.
4. Η «σκανδιναβική ζώνη» δημιουργήθηκε το 1872. Προηγουμένως κυκλοφορούσαν τα κέρματα της Σουηδίας και την Νορβηγίας μεταξύ των δύο αυτών χωρών. Ουσιαστικά η συμφωνία για τη «σκανδιναβική ζώνη» αφορούσε τη Σουηδία και τη Δανία, διότι η Νορβηγία θεώρησε ότι η συμμετοχή της θα οδηγούσε και σε περαιτέρω πολιτική συνεργασία. Έτσι κι αλλιώς η «σκανδιναβική ζώνη» δεν εδραιώθηκε, διότι υπήρξαν μεταξύ των χωρών αυτών

μεγάλες αποκλίσεις στον πληθωρισμό και στην προσφορά χρήματος. Η διάλυση της «ζώνης» επήλθε το 1915.

5. Η «γαλλική ζώνη» ή «ζώνη γαλλικού φράγκου» προήλθε από την απόφαση της Γαλλίας, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1945, να δημιουργήσει ένα ενιαίο νομισματικό σύστημα στις αποικίες της στην Αφρική. Σύντομα κυκλοφόρησαν διαφορετικά νομίσματα στη Δυτική και Κεντρική Αφρική και από το 1960 δεν υπήρξε συνέχεια.
6. Η «βρετανική ζώνη» αφορούσε την προσπάθεια της Βρετανίας να καθιερώσει ενιαίο νόμισμα στις χώρες της Ανατολικής Αφρικής, η οποία αποδείχθηκε ανεπιτυχής, όπως και παρόμοια προσπάθεια που έγινε από τη Βρετανία για τη δημιουργία μία «ζώνης» στις χώρες της Ανατολικής Καραϊβικής.

Τέλος καταγράφονται και άλλες νομισματικές ενώσεις μεταξύ χωρών οι οποίες χαρακτηρίζονται από το γεγονός ότι κάποια κρατίδια υιοθετούν το νόμισμα μιας μεγαλύτερης χώρας. Έτσι, το Μονακό και η Ανδόρα υιοθέτησαν το νόμισμα της Γαλλίας (γαλλικό φράγκο.), το Βατικανό και ο Άγιος Μαρίνος της Ιταλίας (ιταλική λιρέτα) και το Λιχτενστάιν της Ελβετίας (ελβετικό φράγκο).

Στον κοινοτικό χώρο (αρχικά ΕΟΚ και τώρα ΕΕ) δεν ευοδώθηκαν οι πρώτες προσπάθειες για τη δημιουργία ενός καταρχήν Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ). Το 1969 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Χάγης επικυρώθηκε η δημιουργία ενός παρόμοιου συστήματος, αλλά η κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods, η πρώτη πετρελαϊκή κρίση και οι επιπτώσεις της στην εκ των πραγμάτων απόκλιση των νομισματικών και οικονομικών πολιτικών των χωρών-μελών επιβράδυναν την πρόοδο προς την ένωση αυτή. Το 1979 η διαδικασία της νομισματικής συνεργασίας τέθηκε σε νέες βάσεις με την καθιέρωση του ΕΝΣ και τη δημιουργία του ECU. Το 1985 με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη η πορεία προς την οικονομική και νομισματική ένωση προωθήθηκε ακόμα περισσότερο. Στη συνέχεια θα έγιναν περισσότερα βήματα προς την κατεύθυνση των κοινών οικονομικών πολιτικών των χωρών-μελών, προωθήθηκε η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, ελήφθησαν οι σχετικές αποφάσεις στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Μάαστριχ και του Άμστερνταμ και σήμερα μπορούμε να μιλάμε για ενιαία οικονομική και νομισματική ένωση και για ένα ενιαίο-κοινό νόμισμα, το ευρώ¹.

¹ Σταμπόλης, Δ. (2001), «ΕΥΡΩ ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΣΜΑ», Αθήνα, Εκδ. Οργ. Λιβάνη, σελ.37-43..

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

Το βασικό άρθρο της Συνθήκης του Μάαστριχ που ορίζει τους στόχους για το μέγεθος του ελλείμματος και του χρέους, αλλά και άλλες υποχρεώσεις και τις ποινές σε περίπτωση μη τήρησης των κανόνων είναι το 104, που στην παράγραφο 1 ορίζει ότι:

«Τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα».

Το άρθρο προχωρεί και τονίζει ότι η τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας θα αξιολογείται με δύο κριτήρια (παράγραφος 2):

- 1) Κατά πόσον ο λόγος του προβλεπομένου ή υφισταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν:
 - Είτε ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς.
 - Είτε, εναλλακτικά, η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς.
- 2) κατά πόσον ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό.